

Lutkusta kaappariin

Evangelisluterilaisten nuorten uskonnollinen slangi

Suomen kielen pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopistossa

tammikuussa 2003

Minna Niemi

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta: HUMANISTINEN	Laitos: kielten laitos
Tekijä: Minna Niemi	
Työn nimi: <i>Lutkusta kaappariin: evankelisluterilaisten nuorten uskonnollinen slangi</i>	
Oppiaine: suomen kieli	Työn laji: pro gradu –tutkielma
Aika: tammikuu 2003	Sivumäärä: 74
<p>Tiivistelmä – Abstract:</p> <p>Käsittelen työssäni evankelisluterilaisten nuorten uskonnollista slangia. Käsitteellä uskonnollinen slangi tarkoitan kaikkea seurakuntanuorten käyttämää slangisanastoa, joka jollain tavalla liittyy seurakunnan toimintaan tai uskontoon. Tarkastelen myös seurakuntanuorten käyttämiä kiro sanoja, vaikka ne eivät varsinaisesti määritelmän mukaista uskonnollista slangia olekaan.</p> <p>Aineistonani on ollut neljä erillistä sanakokoelmaa: Kurikan evankelisluterilaisilta nuorilta keräämäni sanasto, Hanna Tarvaisen Tampereelta keräämä sanasto, Kotimaa-lehden kaanaan slangin keruun tulokset sekä neljäntenä itse muualta kuin Kurikasta keräämäni aineisto. Sanoja on yhteensä 374. Lisäksi käytössäni on ollut tietoja sanojen käytöstä.</p> <p>Tarkastelunäkökulmani noudattaa paljolti perinnäistä slangintutkimusta: tutkin sanaston aihepiirejä, sanaston muodostamista ja nimeämisperusteita. Lisäksi olen kuitenkin pyrkinyt saamaan kuvan uskonnollisen slangin merkityksestä ryhmäkielenä ja identiteetin muotoutumisessa. Yksi kiinnostava tutkimuskysymys on ollut, miten uskonnollinen slangi ja perinnäinen uskonnollinen kieli suhteutuvat toisiinsa.</p> <p>Sananmuodostukseltaan uskonnollinen slangi muistuttaa mitä tahansa nuorisoslangia. Sanoja saadaan johtamalla, tyypistämällä, äänneasujen varioinnilla, merkityksenmuutoksilla ja lainaamalla. Yleisimpiä nimeämisperusteita ovat ulkonäkö, toiminta ja asema tai suhde johonkin, mutta muitakin nimeämisperusteita käytetään. Aihepiireiltään uskonnollinen slangi osittain eroaa muusta nuorisoslangista. Esimerkiksi nuorisoslangissa yleiset alkoholi- ja sukupuolisanoista puuttuvat uskonnollisesta slangista. Yhtymäkohtia muun slangin aihepiireihin ovat esimerkiksi ihmisiä tarkoittavien sanojen runsaus ja erilaisten nuorisoiden toimintaan liittyvien sanojen olemassaolo. Keskeinen osa uskonnollista slangia ovat kuitenkin erilaiset kristillisiin käsitteisiin, henkimaailmaan ja Raamattuun liittyvät sanat. Erityisesti nämä sanat liittyvät uskonnollisen slangin muuhun uskonnolliseen kieleen. Slangillakin voi siis puhua pyhistä asioista.</p> <p>Slangisanojen ulkoasua tarkasteltaessa näyttää siltä, että uskonnollisen slangin puhujat haluavat tehdä eroa vanhempiin seurakuntalaisiin ja samaistua muihin nuoriin. Slangisanojen merkityksiä ja nimeämis-kohteita tarkasteltaessa taas näyttää siltä, että nuoret samaistuvat vanhempiin seurakuntalaisiin ja kristilliseen yhteisöön ja erottautuvat muista nuorista. Uskonnollisen slangin puhujat muodostavatkin oman ryhmänsä, jonka kieli ilmentää heidän ilmaisutarpeitaan ja samaistumiskohteitaan.</p>	
Asiasanat: uskonnollinen slangi, slangi, uskonnollinen kieli, identiteetti	
Säilytyspaikka: Fennicum	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
1.1. Tutkimustehtävä ja -kysymykset	3
1.2. Slangi	4
1.3. Aineisto	6
2. AIHEPIIRIT	10
2.1. Kirkon toimintamuodot ja työntekijät	10
2.2. Paikat	14
2.3. Ihmiset ja ihmisryhmät	15
2.4. Henkimaailma ja Raamatun henkilöt.	18
2.5. Kristilliset käsitteet ja Raamattu	20
2.6. Kirosanat	21
3. SANASTOLÄHTEET	24
3.1. Sanaston lainaaminen muista kielistä	24
3.2. Sanaston lainaaminen muista suomen kielen muodoista	25
3.3. Äänneasujen muokkaaminen	31
3.4. Uudissanat	33
4. NIMEÄMISPERUSTEET	36
4.1. Ulkonäkö	36
4.2. Toiminta	39
4.3. Asema ja suhde johonkin	41
4.4. Muut	43
5. SANOJEN MERKITYKSET JA SÄVYT	46

6. SLANGI RYHMÄKIELENÄ JA IDENTITEETIN OSANA	48
6.1. Slangi ryhmäkielenä	48
6.2. Me ja muut	50
6.3 Uskonnollinen slangit ja muu slangit	56
6.4. Uskonnollinen slangit ja uskonnollinen kieli	58
7. PÄÄTÄNTÖ	61
LÄHTEET	64
LIITTEET	67

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Ensimmäisen kerran törmäsin siis käsitteeseen uskonnollinen slangi yliopistolla. Siihen asti en ollut tiedostanut moista slangia olevan olemassakaan, vaikka sittemmin kävi ilmi, että tunsin ja jopa käytin useita slangin keskeisiä sanoja. Samansuuntainen tuntuu olevan muidenkin ihmisten suhtautuminen uskonnolliseen slangiin. Uskonnolliseen slangiin liittynyttä suomen kielen harjoitustyötäni tehdessäni ja edelleen tutkimusprosessin edetessä ja syvetessä olen toistuvasti joutunut selittämään uteliaille, mitä oikeastaan tutkin, kun tutkin uskonnollista slangia. Usein muutamat aineistosta poimitut tyyppiesimerkit ovat auttaneet kysyjä ymmärtämään, mistä työssäni on kyse. Uskonnollisen slangin rinnalla käyttämäni käsite kaanaan slangi on usein konnotoitunut seurakuntien työntekijöiden ammattislangiksi — siitä työssäni ei kuitenkaan ole kyse, vaan tutkin pääasiassa nuorten keskenään käyttämää uskonnolliseen aihepiiriin liittyvää slangisanastoa.

Aiempaa tutkimusta tästä aihepiiristä ei ole tehty. Kuitenkin jo Kotimaa-lehden numerossa 23.4.1999 julkaistiin lukijoiden lehteen lähettämää kaanaan slangin sanastoa Olli Seppälän artikkelissa Onks kirkkis jo raamiksessa? (Seppälä 1999). Sittemmin sain tietää, että ainakin Tampereen yliopistossa on uskonnollisesta slangista tehty suomen kielen proseminaaritutkielma. Lähinnä omaa aihepiiriäni olevat tähänastiset tutkimukset koskevatkin erilaisten nuorisoryhmien slangia sekä uskonnollista kieltä. Näiden aihepiirien tutkimuksia olenkin pyrkinyt omassa työssäni hyödyntämään.

Toisaalta on ollut havaittavissa, että ainakin tietyissä ryhmissä uskonnollisen slangin käsite on alkanut nousta pintaan ja kiinnostaa. Uskonnollisen slangin tutkimusta omana aihepiirinään puoltaa tämän yleisen kiinnostuksen lisäksi se, että uskonnollinen slangi voidaan nähdä kahden hyvin erilaisen kielimuodon, uskonnollisen kielen ja slangin, välimaastona. Uskonnollinen kielihän on luonteeltaan hyvin konservatiivista ja hitaasti muuttuvaa (Ihonen 1997: 102), ja sitä puhutaan pyhiksi koetuista asioista pyhissä yhteyksissä (Suojanen 1975: 231). Slangi taas on epävirallisissa tilanteissa puhuttua epävirallista kieltä, jota leimaa kielellä leikittely ja varsinkin koululaisslangissa nopea

muuttuvuus (Saani-lahti & Nahkola 2000: 109—111). Kaarina Karttunen (1989: 149) taas on todennut slangisanaston yleensäkin olevan usein nopeasti muuttuvaa. Tutkimukseni taustalla onkin koko ajan ollut kysymys siitä, voiko pyhistä asioista puhua slangilla ja miten vakiintunut uskonnollinen kieli ja nopeasti muuttuva slangi suhteutuvat toisiinsa.

Keskeisimpiä tutkimuskysymyksiäni luterilaisen uskonnollisen slangin suhteen ovat slangin sanastolähteet, sanaston aihepiirit, attraktiokeskukset, nimeämisperusteet sekä sanojen merkitysvivahteet. Pyrin vertaamaan nuorten uskonnollista slangia muuhun nuorisolangiin sekä toisaalta virallisempaan uskonnolliseen kieleen.

1.2. Slangi

Suomalainen slangi syntyi 1800-luvun lopulla Helsingissä. Suomenkielisen väestön lisäksi Helsingissä asui tuolloin ruotsia, venäjää, saksaa ja jonkin verran myös ranskaa puhuvia ihmisiä. Kaksikielisyys oli tavallista työväestön ja alempien keskikerrosten keskuudessa. Näissä kielioloissa syntyi suomalais-ruotsalais-venäläinen sekakieli alkuaan katupoikien kieleksi. (Karttunen 1989: 152—153.)

Alkuaan slangi oli pääkaupunkiseudun kielimuoto. Sittenkin slangi on eri muodoissaan levinnyt kautta koko Suomen. Myös se, miten slangi ymmärretään, on muuttunut, eikä slangia enää pidetäkään yksinomaan helsinkiläisten katupoikien kielenä. Viestimien välityksellä osa slangista on levinnyt koko maahan. Tällaisesta slangista, jota ymmärretään melko laajasti sekä sosiaalisesti että alueellisesti, käytetään nimitystä **yleisslangi**. (Karttunen 1979: 8.) Sellaiset sanat kuin *telkkari* 'televisio' tai *ale* 'alennusmyynti' ovat niin yleisessä käytössä, että niitä voitaisiin luonnehtia jo arkipuheeksi (Saani-lahti & Nahkola 2000: 95).

Yleisslangin lisäksi on olemassa **pienslangeja**. Näillä tarkoitetaan erilaisten ammatti-, harrastus- tai muiden ryhmien käyttämää slangia. Yksi tunnetuimmista ja Suomessa eniten tutkituista pienslangeista on koululaisslangi. Myös uskonnollista slangia voidaan suurelta osin pitää yhtenä pienslangina, sillä sitä puhuu tietty käyttäjäryhmä. Slangi saattaa myös saada väriä jonkin alueen paikallismurteesta, jolloin syntyy paikkakunnan

omia slangi-ilmauksia. Tällaisista slangimuodoista käytetään nimitystä **paikallislangi**. (Karttunen 1979: 8.)

Slangi on siis hyvin moninainen kielimuoto. Kielitieteessä se onkin määritelty väljästi nuorten sekä erilaisten ammatti- ja sosiaaliryhmien käyttämäksi kielimuodoksi, joka rakentuu uudehkoista ja nopeasti vaihtuvista sanoista (Karttunen 1989: 148). Tässä määritelmässä on omat ongelmansa. Kaikki slangi ei nimittäin muutu nopeasti, vaan slangisanojen joukossa on hyvin vanhojakin sanoja. Toisaalta esimerkiksi yleisslangi ei enää ole vain nuorten tai jonkin tietyn ryhmän puhumaa kieltä, vaan sitä saattaa puhua arkisessa tilanteessa kuka tahansa. (Saanihahti & Nahkola 2000: 110.) Parhaiten edellä oleva slangin määritelmä tuntuu sopivan pienslangeihin, jotka siis ovat joidenkin ryhmien omaa sisäistä kieltä.

Yhden tällaisen ryhmän muodostavat seurakuntien toiminnassa mukana olevat nuoret. Näiden slangista käytän nimitystä **uskonnollinen slangi**. Tutkielmassani olen määritellyt termin uskonnollinen slangi, josta voidaan käyttää myös nimitystä **kaanaan slangi**, hyvin väljästi. Tarkoitin sillä kaikkea seurakuntanuorten käyttämää sanastoa, joka liittyy seurakunnan toimintaan tai uskontoon. Uskonnolliseen slangiin luen siis selvästi uskonnolliseen aihepiiriin kuuluvien sanojen lisäksi myös esimerkiksi seurakuntien työntekijöiden lempinimiä, seurakuntien paikkoja ja gospelyhtyeiden nimiä.

Olen rajannut tutkimukseni käsittelemään evankelisluterilaisen kirkon nuorten uskonnollista slangia, vaikka tämä rajaus joiltakin osin onkin keinotekoinen. Erot luterilaisten nuorten ja muihin kirkkokuntiin kuuluvien nuorten välillä eivät aina ole selviä. Luterilainen nuori saattaa osallistua esimerkiksi vapaaseurakunnan nuortentapahtumaan ja päinvastoin. Tapahtumia järjestämässäkin saattaa olla useita tahoja. Tampereella keväällä 2001 pidetty nuorten ekumeeninen pääsiäistapahtuma on hyvä esimerkki tästä viime aikoina yleistyneestä ekumeenisuusaatteesta. Ekumenia ei kuitenkaan ole kaatanut kaikkia raja-aitoja kirkkokuntien väliltä. Kirkot eivät ole sulautuneet yhteen, vaan eri kirkkokuntia on edelleen olemassa. Näin ollen katson perustelluksi keskittyä tutkimuksessani yhden tietyn kirkkokunnan edustajien slangiin. Työssäni käyttämäni aineisto on enimmältään koottu evankelisluterilaisilta nuorilta, joten keskityn heidän puhumaansa slangiin, vaikka rajaus joiltakin osin aiheuttaakin ongelmia.

Luterilainen uskonnollinen slangi on yksi slangin muoto. Pääasiassa sitä voidaan pitää pienslangina, jota puhuvat seurakuntanuoret. Osa uskonnollisesta slangista kuitenkin kuuluu yleisslangiin. Esimerkiksi sanat *ripari* ja *isonen* ovat tuttuja muillekin kuin seurakuntien toimintamuodoissa mukana oleville nuorille. Toisaalta kaikki uskonnollinen slangi ei ole samanlaista koko maassa. Kuten muussakin slangissa myös uskonnollisessa slangissa on alueellista vaihtelua. Tähän vaihteluun en juuri tule tutkielmassani kiinnittämään huomiota, vaan tarkastelen uskonnollista slangia pääosin yhtenä kokonaisuutena.

1.3. Aineisto

Slangi eroaa muista puhekielen muodoista lähinnä sanastoltaan (Olli 1986: 7). Aineistoni koostuu slangisanoista ja niiden selityksistä. Aineistoa olen kerännyt ja saanut useista lähteistä ja useilla tavoilla. Alkuperäinen aineistoni on Jyväskylän yliopistoon harjoitustyönä keräämäni sadan sanan kokoelma Kurikan evankelisluterilaisen seurakunnan nuorten uskonnollisesta slangista (Har). Keräsin sanat joulukuussa 1998 haastatteleamalla viittä kurikkalaista nuorta, jotka tuohon aikaan olivat aktiivisesti mukana Kurikan seurakunnan nuorisotoiminnassa. Kokoelma sisälsi slangisanojen ja niiden merkitysten lisäksi esimerkkejä sanojen käytöstä ja alkuperästä. Myöhemmin olen ottanut mukaan satunnaisesti erilaisissa kristillisissä tapahtumissa kuulemiani sanoja. Jonkin verran aineistoa olen saanut myös kristillisistä julkaisuista Nuotasta ja Kotimaasta. Yhdeltä keuruulaiselta seurakuntanuorelta sain tietooni muutamia Keuruulla käytettyjä slangisanoja sekä tietoja näiden sanojen käytöstä keskustellessani hänen kanssaan tammikuussa 2001.

Käytössäni on lisäksi ollut Kotimaa-lehden vuonna 1999 järjestämän kaanaan slangin keruun tulokset (Kot). Kotimaa-lehden toimittaja Olli Seppälä pyysi lehden lukijoita lähettämään lehteen kaanaan slangin sanastoa. Kaikkia lehden toimitukseen tulleita sanoja ei julkaistu lehdessä, mutta sain Seppälältä 26.4.2001 sähköpostitse luettelon kaikista toimitukseen tulleista sanoista. Seppälältä sain myös tiedon Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksella tehdystä seurakuntaslangia käsitelleestä

proseminaarityöstä. Proseminaarityön tehneeltä Hanna Tarvaiselta sain 13.5.2001 sähköpostitse käyttööni hänen Tampereelta keräämänsä seurakuntaslangin sanastokokoelman (Tre).

Kotimaa-lehdestä sekä Hanna Tarvaiselta saamani aineiston ongelmana on se, ettei näissä ole muuta tietoa kuin slangisana ja sen merkitys. Tarvaisen sanalistassa on sekaisin Tarvaisen itsensä keräämät sanat sekä Kotimaan-lehden keruun tulokset. Erottelu sanojen välillä on tehty siten, että vain lehtiaineistossa olleet sanat Tarvainen on merkinnyt erikseen. Ongelmallisinta tutkimuksen kannalta on se, ettei näiden aineistojen sanojen käyttäjistä ole tietoja. Molemmissa aineistoissa saattaa olla sanoja, jotka eivät kuulu evankelisluterilaisten nuorten slangiin, vaan ovat muuntyyppistä uskonnollista slangia. Sama ongelma koskee myös lehdistä keräämääni aineistoa.

Saadakseni jonkinlaisen kuvan muualta kuin Kurikasta saamieni aineistojen sanojen käytöstä kävin toukokuussa 2001 läpi eri aineistojen sanoja viiden kurikkalaisen seurakuntanuoren kanssa (Tou). Näytin nuorille slangisanan ja kysyin, olivatko he kuulleet sanaa koskaan käytettävän ja mitä he olettivat slangisanan tarkoittavan. Läheskään kaikkia sanoja nuoret eivät olleet kuulleet, mutta slangisanojen merkityksiä he osasivat veikata hyvin. Osasta muualta kuulemistani slangisanoista kurikkalaisnuoret olivat sitä mieltä, että niitä käytetään Kurikassakin. Nämä sanat olen lisännyt Kurikan aineistoon, mutta pitänyt ne myös muualta kerätyissä erillisissä aineistoissa. Samalla esiin tuli joitakin alkuperäisestä Kurikan aineistosta puuttuvia kurikassa käytettyjä ilmauksia, joilla olen täydentänyt Kurikan aineistoa (Kur). Joidenkin sanojen merkityksistä ja käytöstä olen lisäksi keskustellut Kurikasta pois muuttaneiden entisten kurikkalaisten seurakuntanuorten kanssa kesä- ja heinäkuussa 2001.

Oma erillinen aineistonsa on Kurikan seurakuntanuorten epävirallisilla kotisivuilla Internetissä julkaistu Vaihtoehtoisten voimasanojen luettelo (Voimasanat). Tämän luettelon tiimoilta keskustelin maaliskuussa 2001 luettelon laatineiden kahden kurikkalaisen nuoren kanssa (Maa). Keskustelu alkoi seurakuntanuorten kiroilua käsittelevänä teemahaastatteluna, mutta laajeni sitten koskemaan seurakuntanuorten kielenkäyttöä yleisemminkin. Keskustelussa tuli esiin joitakin luettelossa mainitsemattomia sanoja, toisaalta todettiin, ettei kaikkia voimasanaluettelon sanoja voida pitää

voimasanoina. Keskusteluun osallistuneista nuorista toinen asui keskusteluajankohtana Kurikassa, mutta toinen oli muuttanut Tampereelle opiskelemaan.

Koska Kurikassa keräämäni aineisto sisältää muita aineistoja tarkempia tietoja slangisanoista ja niiden käytöstä, pidän tätä aineistoa tutkimukseni lähtökohtana. Kurikan aineisto antaa kuitenkin uskonnollisesta slangista yksipuolisen kuvan, joten olen käyttänyt työssäni myös muita aineistoja.

Eri aineistoista peräisin olevat sanat olen erottanut tekstissä joko sanallisesti tai sanan jäljessä suluissa olevalla merkinnällä. Merkintä Kur tarkoittaa Kurikan aineistoa, Kot Kotimaa-lehden aineistoa ja Tre Tampereen aineistoa. Merkintä Muu tarkoittaa, että olen kuullut tai nähnyt sanaa käytettävän jossakin muualla. Keuruulaiselta nuorelta saamani sanat olen sisällyttänyt tähän muut-ryhmään, sillä häneltä saamiani sanoja on vain vähän. Jatkuva aineistoihin viittaaminen olisi tehnyt tekstistä raskasta, joten olen viitannut aineistoon vain slangisanan tullessa työssäni ensimmäisen kerran esiin. Myöhemmin olen viitannut aineistoihin vain, jos se on mielestäni ollut tarpeen asian ymmärtämisen kannalta. Liitteenä olevissa uskonnollisen slangin sanastoissa ovat kuitenkin kaikki työssäni esiintyvät sanat merkityksineen sekä alkuperätietoineen. Liitteeseen yksi olen koonnut kaikki työni Kurikan aineiston sanat (myös kiro sanat). Liitteessä kaksi on Kotimaa-lehden keruun sanoja, Hanna Tarvaisen aineiston sanoja ja muualla kuulemiani ja näkemiäni sanoja. Sanan ja sen selityksen jäljessä on tässä liitteessä suluissa merkintä, missä aineistoissa sana on ollut.

Eri lähteistä saadut sanastot menevät osittain päällekkäin, joten nämä päällekkäisyydet karsittuna aineistoa on yhteensä 374 sanaa. Mikäli sanalla on ollut useita selvästi toisistaan poikkeavia merkityksiä, olen käsitellyt sitä useina sanoina. Slangisanojen lisäksi käytössäni ovat olleet slangisanojen selitykset, esimerkkejä ja kommentteja slangisanojen käytöstä sekä teemahaastattelussa tekemäni muistiinpanot uskonnollisen slangin käytöstä Kurikassa (Tou, Maa).

Vaikka tarkastelenkin pääasiassa sanastoon liittyviä seikkoja, kuten sanastolähteitä, sanaston aihepiirejä ja attraktiokeskuksia, kiinnitän huomiota myös slanginpuhujien maailmanhahmottamiseen ja identiteettiin liittyviin seikkoihin. Slangia on perinnäisesti pidetty ryhmäkielenä, joka ilmentää ryhmän arvomaailmaa ja asenteita

(Karttunen 1989: 149). Kari Nahkola ja Marja Saanilahti toteavat slangin ainakin osittain syntyvän ryhmän tarpeesta korostaa yhteenkuuluvuuttaan ja erottautua muista. Esimerkiksi koululaisslangissa näkyy nuorten halu hätkähdyttää vanhempiaan ja opettajia karkeilla ilmauksilla. (Saanilahti & Nahkola 2000: 89, 97.) Eri pienslangien sanastoissa näkyvät myös slanginpuhujien ilmaisutarpeet. Slangisanoja kertyy sellaisten tarkoitteiden ympärille, joita slanginpuhujilla on tarve nimetä. Koululaisslangissa nimetään koululaisille olennaisia asioita, sotilasslangissa sotilaille olennaisia asioita ja ammattislangeissa kullekin ammatille olennaisia asioita. Uskonnollisessa slangissa taas nimetään seurakuntien nuorille olennaisia asioita. Kunkin ryhmän puhuma slangi pyrkii vastaamaan juuri tuon ryhmän ilmaisutarpeisiin ja pyrkimykseen erottautua muista omaksi ryhmäksi.

Kielen ja ulkoisen todellisuuden hahmottamisen välistä suhdetta on yleisemminkin pohdittu monelta kannalta. Esimerkiksi Sapirin ja Whorfin hypoteesina tunnettu kielellinen suhteellisuushypoteesi olettaa, että kieli vaikuttaa ihmisen tapaan hahmottaa todellisuutta (Leino 1983: 192—193). Vaikka näin jyrkkään oletukseen ei olisikaan valmis yhtymään, on kuitenkin kiistatta selvää, että kieli pyrkii vastaamaan kielenpuhujien ilmaisutarpeisiin (esim. Leino: 1983). Se, mitä kielessä nimetään ja millä tavalla, antaa jonkinlaisen kuvan kielenpuhujien ilmaisutarpeista ja edelleen siitä, millainen maailman hahmottamistapa tarpeisiin vaikuttaa. Näihin seikkoihin uskon pääseväni käsiksi tarkastelemalla uskonnollisen slangin leksikkoa, sitä mitä nimetään ja millä tavalla, sekä selvittelemällä uskonnollisen slangin suhdetta muuhun nuorisoslangiin ja muuhun uskonnolliseen kieleen.

Aluksi tarkastelen kuitenkin uskonnollista slangia perinteisistä slangintutkimuksen näkökulmista. Tarkastelen lyhyesti slangin sanaston aihepiirejä sekä sanastolähteitä. Keskeisimpänä aineistona on Kurikasta koottu aineisto, jonka lisäksi viitataan tarvittaessa muiden aineistojen sanoihin ja ilmauksiin. Sanaston aihepiirejä käsittelevän luvun tarkoituksena on luoda yleissilmäys siihen, millaisia sanoja uskonnolliseen slangiin kuuluu, mikä pohjustaa aineiston tarkempaa käsittelyä seuraavissa luvuissa.

2. SANASTON AIHEPIIRIT

2.1. Kirkon toimintamuodot ja työntekijät

Slangisanasto liittyy tavallisesti tiettyihin aihepiireihin. Koululaisslangissa varsinkin erilaiset tabuaiheet, kuten alkoholinkäyttö ja sukupuolielämä, keräävät ympärilleen sanastoa (Saanihahti & Nahkola 2000: 99). Koska uskonnollinen slangi on pienslangi, joka määritellään seurakunnan toimintaan liittyväksi slangiksi, jäävät monet muiden slangien aihepiireistä siinä kokonaan käsittelemättä. Esimerkiksi alkoholisanastoa aineistossani ei ole lainkaan. Toisaalta yhtymäkohtiakin muun nuorisoslangin ja uskonnollisen slangin sanastojen aihepiireissä on. Esimerkiksi ihmisiä tarkoittavia sanoja on paljon niin uskonnollisessa kuin muussakin slangissa. Myös erilaiset tapahtumat keräävät slangisanastoa. Uskonnollisen slangin ja muun nuorisoslangin aihepiirejä vertailen tarkemmin luvussa 6, jossa vertailen näitä slangeja muutenkin keskenään.

Yksi keskeinen sanaston osa-alue uskonnollisessa slangissa on erilaisten kristillisten tapahtumien ja toimintamuotojen nimitykset. Erilaisille seurakuntien toimintamuodoille, joihin nuoret osallistuvat, on runsaasti nimityksiä. Keskeinen kristillisen nuorisotoiminnan muoto on rippikoulu. Suomessa rippikoulu käydään tavallisesti sinä vuonna, jolloin täytetään 15 vuotta. Suurin osa suomalaisnuorista käykin rippikoulun juuri tämän ikäisenä — esimerkiksi vuonna 1997 rippikoulun kävi 90,2 % ikäluokasta. (Komulainen et al. 1998: 29.) Kurikkalaiset käyttävät rippileiristä nimityksiä *ripari* ja *ripazu* [ripatsu]. Muualta kuin Kurikasta saamissani aineistoissa *ripazu*-sanaa ei ole, mutta *ripari* sana sen sijaan tuntuu olevan yleisessä käytössä. Sana tuli esiin kaikissa aineistoissa. Näiden sanojen lisäksi rippileiristä käytetään myös nimityksiä *rippis* (Kot, Tre), *skriba* (Kot) ja *skribari* (Kot).

Rippileireihin liittyy paljon muutakin sanastoa. Ennen konfirmaatiota eli *konffaa* (Kot) tai *konfista* (Kur, Tre) rippileiriläiset sovittavat alboja *kaapusulkeisissa* (Kot, Tre). Joissakin seurakunnissa järjestetään syksyisin *jatkis* 'jatkorippikoulu' (Kot, Kur, Tre) tai *muistelut* tai *muistelot* 'rippileirin syystapaaminen' (Kot). Kurikassa *muistelut*- tai *muistelot*-sanaa ei käytetä tässä merkityksessä, vaan ne liittyvät muuhun seurakunnan

nuortentoimintaan. Kurikassa puhutaan esimerkiksi *Eurooppa-muisteloista*, jolla tarkoitetaan kesällä tehdyn nuorten ulkomaanmatkan muistelua syksyllä valokuvia katsellen ja matkapäiväkirjaa lukien.

Pelkästään Kurikan aineistossa esiin tulleita slangisanoja ovat *ripari-* tai *rippiralli* sekä *ripariruntsa*. Näillä sanoilla tarkoitetaan sitä, että leirin ohjaajat käyvät konfirmaatiopäivänä laulamassa leiriläisten kodeissa. Laulamassa käynti ei ole vain kurikkalainen ilmiö, vaan tällaisia vierailuja tehdään muuallakin. Erityisen nimen ne näyttävät kuitenkin saaneen vain Kurikassa.

Oleellinen osa rippileiriä ovat tietenkin leiriläiset eli *riparilaiset* (Kur) sekä ryhmänohjaajat eli *isoseet* (Kot, Kur, Tre, Muu). Ryhmänohjaajat järjestävät *iltiksiä* 'iltahartauksia' (Kot, Tre) sekä muita *harhautuksia* 'hartauksia' (Kot, Tre) ja pitävät *raamiksia* 'raamattuhetkiä' (Kot, Kur, Tre, Muu). Kurikassa *pässi* 'päivystäjä' ja *apupässi* 'apupäivystäjä' sekä *lesta* 'leiriavustaja' vastaavat siitä, että leirin aikataulu toimii.

Muutakin toimintaa kuin rippileirejä seurakunnat toki tarjoavat. Eri-ikäisille on tarjolla osittain omaa toimintaa, osittain samoja toimintamuotoja. Kaikki ovat tervetulleita *jumikseen* 'jumalanpalvelukseen', jonka slanginimitys tuntuu olevan yksi yleisimmin käytössä olevista uskonnollisen slangin sanoista. Perheen pienimmille on tarjolla pyhäkoulu, josta Kurikassa ja Tampereella käytetään nimitystä *pyhäri*. Kotimaa-lehden aineistossa *pyhäri*-sanan synonyymina on *pyhis*. Lapsille tarkoitettuja toimintamuotoja ovat myös *tyttis* 'tyttökerho' ja *poikis* 'poikakerho'. Näistä sanoista *tyttis* tuli esiin niin Kurikan, Kotimaa-lehden kuin Tampereenkin aineistoissa. *Poikis*-sana sen sijaan oli vain Kurikan aineistossa. *Ruttujuttuja* 'raamattuhetkiä' ja *rukareita* eli *rukiksia* 'rukoushetkiä' on tarjolla monen ikäisille. Näistä sanoista eri aineistoissa esiintyy erilaisia versioita. *Ruttujuttu*-sana oli vain Kotimaa-lehden aineistossa. Sen synonyymina käytetään Kurikassa esimerkiksi sanaa *rutturinki*. Yleisin raamattuhetken nimitys näyttää aineistojen valossa olevan *raamis*. Edellä mainituista rukoushetken nimityksistä ainoastaan *rukis* on vieras kurikkalaisille — Kurikassa rukoushetkistä käytetään vain nimitystä *rukari*. Tampereella taas ovat käytössä sanat *rukis* ja *rukkari*.

Kurikassa ja Tampereella tuntemattomia slangisanoja ovat myös *kartsakirkko* 'kadulla järjestettävä nuorten hartaushetki' ja *varttis* 'lyhyt nuorten

hartaushetki kirkossa'. Kurikkalaiset ja tamperelaiset nuoret sen sijaan tuntevat käsitteen *NA-ilta* 'nuorten aikuisten ilta'. Lisäksi Kurikassa puhutaan *nakista*, jolla tarkoitetaan nuorten aikuisten toimintaa. Sana on muodostettu sanoista *nuorten aikuisten action*, lyhennettynä siis *nack* ja äänneasultaan suomalaistettuna *nakki*. Viime vuosina alkanut kristillinen toimintamuoto on *dokki* 'dynaamisen opetuslapseuden ryhmä' (Muu). Tällaista toimintaa ei Kurikassa järjestetä, eivätkä kurikkalaiset tätä sanaa tunnekaan. Kurikasta Tampereelle ja Helsinkiin opiskelemaan lähteneet nuoret aikuiset sen sijaan tuntevat sekä tämän toimintamuodon että sen slanginimityksen.

Suuria kristillisiä tapahtumia ovat esimerkiksi *MN-festarit* 'Maata näkyvissä -tapahtuma' ja *Ruskis* 'Ruskaretki Raamattuun -tapahtuma'. Vaikka sanoja ei olekaan Kotimaa-lehden ja Tampereen aineistoissa, ovat ne kuitenkin yleisessä käytössä. *Seukkari* 'seurakunta' (Kot) tarjoaa siis toimintaa *ruksiaisista* 'kastetilaisuudesta' (Tre) aina *monttu-bileisiin* 'siunaustilaisuuteen' (Kot, Kur) saakka koko elämän ajan.

Toiminnasta vastaavat vapaaehtoisten lisäksi useat seurakuntien työntekijät. Kurikasta keräämässäni aineistossa seurakuntien työntekijöille ei juuri ollut nimityksiä: ainoastaan *kiekoniska* 'diakonissa' ja *ohjus* 'nuoriso-ohjaaja'. Muissa aineistoissa seurakuntien työntekijöille sen sijaan oli runsaastikin nimityksiä. *Kesägeologi* 'kesäteologi' (Kot) yhdessä vakituisten *pingviinien* (Tre) eli *temppelielvisten* 'pappien' (Kot) kanssa pitää jumalanpalveluksia ja muuta toimintaa. *Raatorastas* (Kot) eli *kanttura* 'kanttori' (Kot) vastaa musiikista ja polkee *kanttorin kuntopyörää* 'harmonia' (Tre). Musisointiin saattaa osallistua myös *kurkkukööri* 'kirkkokuoro' (Kur). *Kiekoniska* 'diakonissa' (Kur) ja *diahepo* 'diakoni' (Kot) vastaavat diakoniatyöstä ja jakavat esimerkiksi *eukkarikasseja* 'EU-ruoka-apupaketteja' (Kot). Nuorisotyöntekijöitä on monenlaisia: on *erkkari* 'erityisnuorisotyöntekijä', *varkkari* 'varhaisnuorisotyöntekijä' ja *kohjus* 'kerhonohjaaja' sekä ihan tavallinen *nahjus* eli *ohjus* 'nuorisotyöntekijä tai -nuoriso-ohjaaja'. Näistä sanoista muut ovat vain Kotimaa-lehden aineistosta, mutta *ohjus*-sana on käytössä Kurikassa ja muuallakin olen sitä kuullut käytettävän.

Erilaiset painotuotteet, radiotoiminta sekä kristillinen musiikki voidaan myös katsoa kuuluviksi seurakuntien toimintaan. Kristillisistä lehdistä ainakin Kirkko ja kaupunki -lehdellä sekä Espoon Seurakuntasanomille on slang-ilmaukset: *Kirkkis*, *Kirkko*

ja kuponki, Kurkku ja kuponki sekä *Sesari*. Nämä slangisanat ovat peräisin Kotimaa-lehden lukijoilta, eikä niiden käytöstä ole tietoja. Todennäköisesti käyttö kuitenkin rajoittuu lehtien levikkialueelle ja lukijakuntaan. Luultavaa on, että muillekin kristillisille lehdille on slangissa nimiä, vaikka niitä ei aineistossani olekaan. Radioasemista Radio Deillä on slangissa nimi *Deikkari* (Kot).

Musiikki on tärkeä osa evankelisluterilaisen kirkon nuorisotoimintaa. Tämä näkyy myös slangissa, jossa ilmauksia on niin virsikirjalle kuin nuorten laulukirjoillekin. Virsikirjaa tarkoittavia slangisanoja ovat *sielunhöylä*, *veisuuastia*, *virtsari* ja *virsiari*. Nämä ovat Kotimaa-lehden aineistosta, minkä lisäksi *virsiari*-sana tunnetaan Kurikassakin. Siionin kannelta nimitetään Kurikassa *Siikkariksi* ja Kotimaa-lehden aineistossa Siionin virsiä *Siikkareiksi*. Näissä slangisanoissa alkuperäisen nimen luku on säilynyt erottamassa slangisanat toisistaan. Nuorten laulukirjoista sinikantinen hengellisten laulujen kokoelma Sininen kirja on saanut nimen *Sininen* (Kot) ja vastaavasti punakantinen Nuoren seurakunnan veisukirja on saanut nimet *Punakantinen* (Kur) ja *Punainen kirja* (Kot, Kur). Nämä sanat lienevät käytössä siellä, missä kyseiset kirjat ovat nuorille tuttuja. Ainakin Kurikassa lauletaan tällä hetkellä *Punaisista* (Kot, Kur).

Musiikkiin liittyvään slangisanastoon kuuluvat myös yhtyeiden nimet, joita on sekä uskonnollisessa että muussa nuorisoslangissa. Samaan tapaan kuin nuorisoslangissa yleensä muodostetaan yhtyeiden nimistä slanginimiä, esimerkiksi *Bäkkärit* 'Back street boys' tai *Donkkarit* 'Don huonot', muodostetaan uskonnollisessa slangissa nimiä gospelyhtyeille. Esimerkiksi Bass N' Helen -yhtyettä sanotaan *Beissareiksi* ja Rod of Moses -yhtyettä *Rodareiksi*. *Beissarit*-sana on käytössä Tampereella, Kurikassa ja muuallakin. *Rodarit*-sana on Kurikan aineistosta, mutta olen kuullut sitä käytettävän muuallakin. Sen sijaan vain kurikkalaisten olen kuullut käyttävän sanaa *Simopekka*, jolla viitataan laulaja Pekka Simojokeen.

Vapaa-ajan toiminta näyttää uskonnollisessa slangissa olevan yhtä merkittävä sanaston aihepiiri kuin muussakin nuorisoslangissa. Nuorille suunnatut ja nuoria eniten koskettavat toimintamuodot, kuten rippileiri ja kristilliset nuorisotapahtumat, keräävät luonnollisesti eniten sanastoa, mutta myös muunlaiselle seurakunnan toiminnalle on slangissa nimityksiä.

2.2. Paikat

Toiminta tapahtuu paikassa. Uskonnollisessa slangissa onkin runsaasti slangipaikannimiä, joista tekee uskonnollista slangia se, että sanoilla viitataan seurakuntien rakennuksiin, alueisiin tai niiden osiin. Slangipaikannimiä ja puhekielisiä paikannimiä on alettu tutkia vasta aivan viime vuosina. Vaikka Jouko Koivisto, joka puhekielisiä paikannimiä on tutkinut, on todennut puhekielisen kulttuurinimistön keruun olevan ongelmallista (Koivisto 1997: 286), on omaan aineistooni kertynyt runsaasti puhekielisiä paikannimiä. Jo näinkin pienessä aineistossa, jonka keruussa ei edes ole keskitytty paikannimiin, on 46 slangipaikannimeä.

Yleisnimistä kirkko, seurakuntakeskus tai -talo, rukoushuone, nuorisotoimisto, riihikirkko, takkahuone ja nuotiopaikka on muodostettu slangiin omat nimityksensä: *tsyrkka* (Kot, Kur, Muu), *piruntorjuntabunkkeri* (Tre); *seukka* (Muu), *seukkari* (Kot), *seuris* (Kot, Kur, Tre, Muu); *rukkari*, *ruksa* (Tre), *ruksi* (Muu); *nuokkari*; *riihari* (Kur), *riihis* (Kur, Tre); *takkis* (Kur, Muu) ja *notskipaikka* (Kur). Yleisnimen luonteiset paikannimet saattavat olla käytössä eri puolilla Suomea samassa merkityksessä. Konteksti ratkaisee, mitä kirkkoa, takkahuonetta, nuorisotoimistoa tai muuta kulloinkin tarkoitetaan.

Paikoilla on kuitenkin myös erisnimien luonteisia nimiä, joita käytettäessä viitataan tiettyyn paikkaan. Helsingin Mikael Agricolan kirkkoa esimerkiksi sanotaan *Arskaksi* ja Tampereen Kalevan kirkkoa *Viljasiioksi*. Lestadiolainen ylioppilaskoti Helsingissä on *Lestis* ja vastaavasti heränneiden ylioppilaskoti on *Körttis*. Kansan Raamattuseuran Helsingin toimipiste Sanan talo on slangissa saanut nimen *Sanis*. Kaikki edellä mainitut sanat ovat Kotimaa-lehden aineistosta.

Opistoista ja oppilaitoksista aineistossa on nimetty *IK* eli *Kirja* 'Keuruulla sijaitseva Iso kirja -opisto' (Muu) ja *Sisis* eli *SKS-maailma* 'Suomen Kirjon Sisälähetysseuran oppilaitos' (Kot). Myös vapaa-ajankeskuksilla ja leirikeskuksilla on nimiä: *Mustis* 'Mustasaari', *Heinis* 'Heinäkäallio', *Saukkis* 'Saukkoranta' ja *Kaukis*, *Kökkäpaikka*, *Kökkis* eli *Köklootti* 'Kaukaluoto'. Leirikeskuksien nimityksistä Mustasaaren leirikeskuksen nimi on Kotimaa-lehden aineistosta, muut Kurikan aineistosta. Tampereella taas kutsutaan *Hiltsuksi* kristillistä kirja-musiikki-Hildeniä. Tällaisia erisnimiä käyttänevät

ja tuntevat näissä paikoissa käyvät nuoret. Tarvaisen proseminaariryön sanakokoelmasta peräsin olevat sanat *Viljasiilo* ja *Hiltsu* olivat tuttuja Tampereella opiskeleville nuorille aikuisille, joilta nimien tuntemista kysyin. Vaasassa sijaitseva Kaukaluodon leirikeskus taas on Kurikan seurakuntanuorten jokasyksyinen vierailukohde. Paikka on heille tuttu ja merkittävä, mikä selittää paikan slanginimien esiintymisen Kurikan aineistossa. Slangissa siis nimetään tuttuja paikkoja siten, että virallisen nimen rinnalle otetaan käyttöön epävirallinen nimi, joka kuvaa paikkaa, kuvastaa nimen käyttäjän suhdetta paikkaan tai on paremmin suuhun sopiva.

Oma lukunsa ovat Kurikan aineiston monet huoneiden nimitykset. Seurakunnan leirikeskuksen ja nuortentalon huoneilla on nimiä, jotka yksiselitteisesti viittaavat näihin huoneisiin. *Pervola* ja *Punaisten lyhtyjen alue* tarkoittavat seurakunnan nuortentalon yläkerran huonetta ja *Luola* seurakunnan poikatyön tiloja. *Luksus*, *Läävä*, *Slummi*, *Taivas*, *Terävä* ja *Terävä pää* taas ovat Saukkorannan leirikeskuksen huoneita ja *Katakombi* leirikeskuksen urheiluvälinevarasto. Tämäntyyppiset nimet todistavat oikeaksi käsityksen siitä, ettei mikään paikka ole liian pieni nimettäväksi. Samalla niiden olemassaolo viestii paikkojen merkityksestä kurikkalaisille nuorille. Nimet kuvaavat joko paikkojen ulkonäköä tai niissä tapahtuvaa toimintaa. *Luksus*, *Luola*, *Läävä*, *Slummi*, *Terävä* ja *Terävä pää* on nimetty paikan ulkonäön perusteella. *Katakombi*-nimen käyttöön tässä merkityksessä on vaikuttanut sekä paikan ulkonäkö että paikassa tapahtuva toiminta, katakombijumalanpalvelukset. *Pervola* eli *Punaisten lyhtyjen alue* taas on nimetty paikassa tapahtuvan toiminnan vuoksi, sillä tähän huoneeseen vetäytyvät seurustelevat nuoret halutessaan olla rauhassa. Slangin nimeämisperusteita tarkastelen tarkemmin luvussa 4.

2.3. Ihmiset ja ihmisryhmät

Edellä tuli esiin jo koko joukko ihmisiin viittaavia slangisanoja. Ihmiset ovatkin tavallisesti olleet slangissa yksi paljon sanastoa kerännyt aihepiiri. Näin on myös uskonnollisessa slangissa. Edellä jo olleiden seurakuntien työntekijöiden ja seurakunnan toimintaan osallistuvien ihmisten nimitysten lisäksi on sanastoa, jolla viitataan eri uskontokuntiin tai

ryhmiin kuuluviin ihmisiin tai erilaisiin uskoviin. Seuraavassa asetelmassa on esimerkkejä sellaisista uskonnollisen slangin sanoista, joilla viitataan uskoviin ja ei-uskoviin sekä seurakunnan toimintaan osallistuviin ja osallistumattomiin.

hihhuli 'uskovainen; erityisesti karismaattisiin suuntiin kuuluva' (Kot, Kur)
filistealainen 'ei-uskovainen' (Muu)
kaappari 'henkilö, joka ei tuo uskoaan julki' (Kot)
mortti 'juuri uskoon tullut henkilö' (Muu)
pakanalapsi 'nuori, joka ei osallistu seurakunnan toimintaan' (Kur)
seurisnuori 'seurakuntanuori' (Kur, Muu)
toivolalainen 'kurikkalainen seurakuntanuori' (Kur)
virtaveli, -sisko 'eri uskontosuuntien heittelemä henkilö' (Kot)

Asetelman sanoista sanat *pakanalapsi* ja *toivolalainen* tulivat esiin ainoastaan Kurikan aineistosta ja *mortti* ja *filistealainen* ainoastaan keuruulaiselta informantilta. Sanoja *hihhuli* ja *seurisnuori* käytetään niin Kurikassa kuin muuallakin. Ainoastaan Kotimaa-lehden aineistosta ovat peräisin sanat *kaappari* ja *virtasisko* tai *-veli*.

Osalla edellä mainituista sanoista on vastineensa yleiskielessä. Tällaisia sanoja voidaan pitää slangille ominaisena muunteluna, jonka tavoitteena on luoda vanhoille sanoille uusia merkityssävyjä. Mielenkiintoisimpia ovat kuitenkin sanat, joille yleiskielessä ei ole suoranaista vastinetta. Sellaisten sanojen kuin *virtaveli, -sisko* olemassaolo kertoo slanginpuhujien yleiskielestä poikkeavasta ilmaisutarpeesta, joka ratkaistaan muodostamalla slangiin nimitys ilmiölle tai asialle.

Opillisiin seikkoihin viittaavia ihmisten nimityksiä ovat *ekumaanikko* 'ekumeenikko', *funkku* 'fundamentalisti', *jeesustelija* 'lakiuskovainen', *lipsu* 'liberaaliteologi' ja *lutku* (Kot, Kur, Tre) eli *pystykorvaluterilainen* 'luterilaista tunnustusta (yli)korostava' (Kot). Vähiten tunnettuja näistä näyttävät olevan Kotimaa-lehden aineiston *ekumaanikko*, *funkku* ja *lipsu*. Nämä sanat eivät ole tulleet esiin muussa kuin edellä mainitussa aineistossa. Helsinkiläinen teologian opiskelija oli kuitenkin opiskelijapiireissä kuullut kaikkia näitä käytettävän. *Ekumaanikko*, *funkku* ja *lipsu* ovatkin sanoja, joiden käyttö vaatii voimakasta opillista kannanottoa. Vaikka seurakuntanuoret varmasti keskustelevat keskenään uskonasioista hyvin opilliseen sävyynkin, he eivät ole

kielenkäyttöönä kovin laajasti omaksuneet tämänkaltaista opillisiin kysymyksiin ja mielipiteisiin liittyvää sanastoa. Jonkun nimeäminen *funkuksi* tai *lipsuksi* edellyttää, että pitää häntä tällaisena.

Opillisiin kysymyksiin liittyvät luonnollisesti myös eri kirkkokuntiin kuuluvien ihmisten nimitykset, joita slangissa on runsaasti. Puhutaan *lutskuista* 'luterilaisista', *ortodixeista* 'ortodokseista' (Kot), *paavilaisista* 'katolilaisista', *mappilaisista* 'Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen kristuksen kirkkoon kuuluvista' ja *akuista* 'adventisteista'. Nämä kirkkokuntiin kuuluvien nimitykset ovat Kotimaa-lehden aineistosta.

Useita synonyymisia nimityksiä käytetään jehovan todistajista, vapaakirkkoon kuuluvista ja helluntalaisista. Nämä sanat on koottu seuraavaan asetelmaan.

<u>jehovan todistajat</u>	<u>vapaakirkkoon kuuluvat</u>	<u>helluntalaiset</u>
<i>jehku</i> (Kot)	<i>vapari</i> (Kot, Kur)	<i>helari</i> (Kot)
<i>jehu</i> (Kot)	<i>vapis</i> (Tre)	<i>hellu</i> (Kot)
<i>jehova</i>	<i>vapaarikollinen</i>	<i>hellurei</i> (Kot, Tre)
(Kot, Kur, Tre, Muu)	(Kot, Muu)	<i>hellari</i>
		(Kot, Kur, Tre, Muu)

Synonyymien määrä viestii muun muassa sitä, että nämä liikkeet ovat tuttuja eri puolilla Suomea. Alueittain käytetään eri nimityksiä, mutta nimitysten kohteet ovat kuitenkin laajalti tuttuja.

Suomalaisista herätysliikkeistä herännäisyys ja lestadiolaisuus ovat saaneet slangissa omat nimityksensä: *körde* (Kot, Kur), *lessu* (Kot, Tre), *lesta* (Kur, Muu), *lestantti* (Kot) ja *lestis* (Kot). Vanhoillislestadiolaisia tarkoittamaan on Kotimaa-lehden aineistossa oma sanansa *l-aktiivinen*. Lisäksi yhdistyksille ja järjestöille on sellaisia nimiä kuin *Namika* ja *Kristika* 'Nuorten miesten kristillinen yhdistys' (Kot, Muu) ja *Kräsä* (Kot, Kur, Tr, Muu) eli *Kärsä* (Kot) 'Kansan raamattuseura'. Näiden sanojen käyttöön pätee luultavasti sama kuin slangisanoihin muutenkin. Sanaa käyttävät ne, joille sanan tarkoite on tuttu ja jotka joutuvat siitä puhumaan. Esimerkiksi kurikkalaiset eivät tunteneet lainkaan *Namika*- ja *Kristika*-sanoja. Sen sijaan Kansan Raamattuseuran toiminta on kurikkalaisnuorille tullut

tutuksi Kurikasta opiskelemaan lähteneiden kautta — näistä monet osallistuvat uusilla paikkakunnilla usein juuri Kansan Raamattuseuran opiskelijatoimintaan ja kertovat sitten kokemuksistaan nuoremmille käydessään Kurikassa.

Ihmisten luokittelu ja kuvaaminen kielen avulla on yleistä kaikessa kielessä. Luokittelun ja kategorioinnin avulla ihminen voi kielellisesti tehdä identiteettityötään. Hänellä on mahdollisuus kuvata itseään ja muita — millainen olen itse, mihin ryhmään kuulun ja millaisia ovat muut? Kategorioinnin lähtökohtana on kielenpuhujan kokema ilmaisutarve. Esimerkiksi ilmauksen *hellehattujengi* 'vanhahkot naiset kirkollisilla kesäpäivillä' (Kot) olemassaolo kertoo siitä, että slanginpuhujat erottavat tämän nimityksen omaksi muista poikkeavaksi ryhmäkseen, jolle tarvitaan oma nimitys. Ihmisiin viittaavaa sanastoa käsitellen tarkemmin identiteettiä käsittelevässä luvussa 6, joten tässä olen esittänyt vain pintaraapaisun näihin sanoihin.

2.4. Henkimaailma ja Raamatun henkilöt

Kristinuskoa tuskin olisi olemassa, elleivät ihmiset uskoisi olevan olemassa Jumalaa, joten kristinuskon keskeisimpänä käsitteenä voitaneen hyvällä syyllä pitää Jumalaa. Uskonnollisissa konteksteissa *Jumala*-sana synonyymeineen esiintyy tiheästi, joten slangille ominaisen sanojen nopean vaihtuvuuden vuoksi sillä voisi olettaa olevan slangissa runsaasti synonyymeja. Aineistoni perusteella näin näyttää olevankin. Jumalasta käytetään Kurikassa muun muassa nimityksiä *Issee*, *Jullijalli*, *Jumppu* ja *Yläkerran isäntä* ja Tampereella nimitystä *Yläkerta*. *Jumppu*-sana on myös Kotimaa-lehden aineistossa. Gospelyhtye Terapia taas laulaa eräessä kappaleessaan *Taivaan hyvästä isännästä*.

Jumalaa tarkoittavien slangisanojen olemassaolo ei kuitenkaan näy esimerkiksi Olli Seppälän toimittamissa Luukkaan evankeliumi slangiks skrivattuna (Seppälä 2001) ja Stadilaisten katkismus -teoksissa (Seppälä 2000). Slangilla kirjoitetuissa kristillisissä teoksissa käytetään yksinomaan yleiskielisiä tai perinnäiseen uskonnolliseen kielenkäyttöön kuuluvia nimityksiä Jumalasta. Koomista olisikin todeta esimerkiksi Katekismuksessa toisen käskyn kohdalla: "Älä turhaan lausu *Jullijallin* nimeä." Vaikka

Jumalasta käytetyt nimitykset saattavat kuulostaa koomisilta, ne eivät silti ole epäkunnioittavia. Slanginpuhujat viestivät niillä rentoa ja läheistä suhdettaan Jumalaan ja toisaalta erottautuvat virallista uskonnollista kieltä puhuvista. Samaa viestivät slangin Jeesusta tarkoittavat sanat *Jeppe*, *Jesse* ja *Tziisus*, jotka ovat Kurikan ja Kotimaa-lehden aineistoista mutta joita lisäksi käytetään myös esimerkiksi edellä mainituissa slangiteoksissa. Myös enkeliä tarkoittavat *enklu* (Kur), *enksu* (Tre), *enkuli* (Kot, Kur, Tre) ja *siipiveikko* (Kur, Tre) viestivät rentoutta.

Jumalaa ja Jeesusta tarkoittavia slangisanoja voidaan pitää samantyyppisinä lempiniminä, joita käytetään yleisesti tutuista ihmisistä puhuttaessa. Samaan tapaan kuin Taistoa sanotaan *Taneksi* ja Raimoa *Raneksi*, sanotaan Jeesusta *Jesseksi*. Ihmisten lempieli köllinimet voivat olla pilkkanimiäkin, mutta uskonnollisen slangin Jumalaa ja Jeesusta tarkoittavilla sanoilla ei pilkallista sävyä ole. Ne ovat pikemminkin hellittelynimiä, joilla suuri ja käsittämätön tuodaan läheiseksi. Hyvin lähellä ihmisistä käytettyjä lempinimiä ovat myös Raamatun henkilöistä käytetyt nimitykset *Pave* (Kot, Kur), *Peeveli* (Kot) eli *Pli* (Kot) 'Paavali' sekä *Jooseppi* 'Joosef' (Kur).

Mielenkiintoista on, että kolmiyhteisen Jumalan kolmannelle persoonalle eli Pyhälle Hengelle olen kuullut vain yhden slanginimen, *Pyhä Hönky* (Muu), ja tämäkin slangisana lienee vakiintumaton käyttöön. Selityksenä tähän saattaa olla se, että Pyhä Henki on suomalaisessa luterilaisuudessa yleensäkin jäänyt kaukaisemmaksi kuin Jumala ja Jeesus — Pyhästä Hengestä ei puhuta niin paljon kuin Isästä ja Pojasta. Nuoret eivät juuri puhu keskenään Pyhästä Hengestä, joten heillä ei ole tarvetta keksiä tälle slanginimityksiä. Pyhä Henki on joko niin kaukainen tai niin pyhä, ettei sille ole slanginimiä kertynyt. Karismaattisten suuntausten nuorten uskonnollista slangia tarkasteltaessa tilanne voisikin Pyhän Hengen nimityksissä olla tyystin toinen.

Paholaisellekin slangissa on nimityksiä. Sellaisilla nimityksillä kuin *karvakorva* (Tre), *siekkari* (Kot), *vihtahousu* (Kur, Tre) ja *visukinttu* (Kur, Tre) paholaisesta tehdään vähemmän pelottava tai jopa naurettava. Ilmauksella *alakerran renki* taas viedään paholaiselta valta. Kurikkalainen ilmauspari *Yläkerran isäntä* 'Jumala' ja *alakerran renki* 'paholainen' osoittaa Jumalan ja paholaisen suhdetta. Renkihän on vain palvelija, kun taas isännällä on kaikki valta. Toisaalta Tampereella paholaisesta käytetään myös juhlavia

nimityksiä *tämän maailman ruhtinas* ja *tämän maailman herra*. Näidenkin mukaan paholaisen valta rajoittuu kuitenkin vain tähän maailmaan eikä tuonpuoleiseen.

Kaiken kaikkiaan Jumalalle, Jeesukselle ja Paholaiselle näyttää uskonnollisessa slangissa olevan runsaasti nimityksiä. Nimet ovat luonteeltaan lempinimen tyyppisiä väännöksiä yleiskielisestä nimestä tai sitten ne ovat kuvailevia. Toisin kuin Jumalan kaksi muuta persoonaa ei Pyhä Henki näytä olevan slangissa kovin keskeinen nimeämiskohde. Pyhälle Hengelle aineistoissa on vain yksi nimitys, ja sitäkin voidaan pitää tilapäisluonteisena ilmauksena.

2.5. Kristilliset käsitteet ja Raamattu

Sellaisille perinnäiseen uskonnolliseen kieleen kuuluville ilmauksille kuin *lunastaa*, *ylösnoussut* tai *pelastus* uskonnollisessa slangissa ei ole vastineita. Näyttääkin siltä, että tällaiset abstraktit kristilliset käsitteet ovat jääneet tyystin slangin ulkopuolelle ja slangilmauksia on kertynyt vain konkreettisemmille asioille, kuten rukoilemiselle ja uskoon tulemiselle.

Kaikissa aineistoissa uskoontuloon liittyvät ilmaukset *hurahtaa*, *kajahtaa*, *pimahtaa* ja *seota*, joilla kaikilla on yleensä slangissa merkitys 'tulla hulluksi' (Paunonen 2000). Hulluksitulo ja uskoontulo siis rinnastuvat slanginpuhujien kielenkäytössä. Selvästi negatiivissävyisten ilmausten käyttäminen uskoon tulemisesta ei kerro negatiivisesta suhtautumisesta uskoon tulemiseen, vaan ilmausten käytöllä tavoitellaan slangille ominaiseen tapaan humoristisuutta. Kun sellaisia sanoja kuin *hurahtaa* ja *kajahtaa* käytetään positiivisessa sävyssä tarkoittamaan uskoontuloa, nämä ilmaukset luovat myös yhteishenkeä. Negatiivisen kääntäminen positiiviseksi toimii tässä ryhmän sisäisen yhteenkuuluvuuden lujittajana samaan tapaan kuin silloin, kun seurakuntanuori käyttää uskovista sanaa *uskis*, joka monille nuorille on negatiivisesti sävyttynyt haukkumasana.

Rukoilemiselle on vielä uskoontuloa enemmän synonyymeja: *bönata* (Kot, Muu), *pysytellä taivaskanavalla* (Kot, Tre), *ruksailla* (Muu), *ruksata* (Tre), *ruksia* (Kot), *räpylöidä* (Kot) ja *tehdä käsitöitä* (Kot). Näistä ilmauksista suuri osa liittyy selvästi siihen,

että rukoiltaessa luterilaiset tavallisesti ristivät kätensä. Toisaalta *käsitöiden tekemisellä* (Kot) tarkoitetaan myös ristinmerkkien tekemistä, joka tapana on alkanut yleistyä myös evankelisluterilaisessa kirkossa. Rukoilemaan kehoitetaan usein ilmauksilla *pistetään kännyt ristiin* tai *pistetään nakit ristiin* (Kur, Muu). Rukoileminen-käsitteen varsinaisen sisällön sijasta näissä ilmauksissa korostuu ulkoinen toiminta. Ilmauksessa *pysytellä taivaskanavalla* taas korostuu rukouksen merkitys ihmisen puheena Jumalalle. Median kielestä lainattu ilmaus korostaa sitä, että rukoillessaan ihminen on aktiivisessa yhteydessä Jumalaan.

Toivotuksena käytetylle *siunausta*-ilmauksellekin slangiin on luotu vastineita. Toiselle voidaan toivottaa siunausta sanomalla esimerkiksi *siukkenderit* (Muu), *siukkista* (Kot, Kur, Tre, Muu) tai *siukkuja* (Kur, Muu). Varianttia *siu* käytetään Kurikassa joko sellaisenaan tai kahdennettuna muodossa *siusiu*. Olennaista on se, että ne rajoittuvat lähes yksinomaan toivotuksiin. Toivotuksena voidaan käyttää viittä synonyymistä ilmausta, kun taas perusmuotoisena *siunaus*-sanana on mahdollinen vain *siukkis*.

Kristinuskon pyhä kirja Raamattu on yksi uskonnollisen slangin attraktiokeskuksista. Raamattua tarkoittavia sanoja on viisi: *Iso kirja* (Tre, Muu), *Mustakantinen* (Muu), *Piipeli* (Kot, Kur), *Ruttu* (Kot, Kur, Tre, Muu) ja *Sana* (Tre). Näiden lisäksi erityisesti leveillä marginaaleilla varustettua suurta Raamattua saatetaan sanoa *Saarnaajamalliksi* (Kot). Myös Raamatun osille on nimiä. Vanha testamentti on *VT* [veetee] ja Uusi testamentti on *UT* [uutee] (Kur, Muu). Johanneksen ilmestys, joka ainakin oman kokemukseni mukaan kiehtoo varsinkin rippileiri-ikäisiä, on slangissa *Ilmari* tai *Ilmis* (Kot). Ensimmäinen Mooseksen kirja taas on *eka Moos*, ja Paavalin kirjoittamia kirjeitä kutsutaan yhteisnimellä *Paven preivit* (Kur). Mielenkiintoista on, ettei evankeliumeille näytä slangissa olevan lainkaan nimityksiä, kuten ei evankelistoillekaan.

2.6. Kirosanat

Uskonnollista slangia kerätessäni ja keräämääni aineistoa käsitellessäni nousi yhdeksi mielenkiintoni kohteeksi kysymys siitä, kiroilevatko seurakuntanuoret ja jos, niin millaisia

kirosanoja he käyttävät. Kiroilu näyttääkin olevan yksi kielen osa-alue, jossa seurakuntanuoret erottuvat monista muista nuorisoryhmistä.

Kirosanojen käyttöä selvittääkseni keskustelin maaliskuussa 2001 kahden kurikkalaisnuoren kanssa. Kirosanoja käsittelevä luku pohjautuukin yksinomaan tähän keskusteluun (Maa) sekä Kurikan seurakuntanuorten epävirallisilla kotisivuilla Internetissä julkaistuun vaihtoehtoisten voimasanojen luetteloon (Voimasanat). Haastattelemiä nuoret olivat yksimielisiä siitä, ettei seurakuntanuoren ole soveliasta käyttää perinnäisiä kristillisperäisiä kirosanoja. Ilman kirosanoja seurakuntanuoret eivät kuitenkaan kokeneet selviävänsä. Ratkaisu on löydetty sanoista, joita nuoret itse nimittävät vaihtoehtoisiksi voimasanoiksi.

Kurikan seurakuntanuorten käyttämistä vaihtoehtoisista voimasanoista *pirru* herättää ulkopuolisissa älä kiroile -reaktion. Se muistuttaa äänneasultaan perinteistä *piru*-sanaa, jota seurakuntanuoret eivät juuri tunnusta käyttävänsä, siinä määrin, että kuka tahansa tunnistaa sen kirosanaksi. Toisaalta keskustelussa mukana olleet nuoret huomioivat myös sen, että *pirru*-sanassa olevat *p* ja *r* saavat sen muutenkin kuulostamaan kirosanalta. Saman havainnon he tekivät myös käyttämistään *taa* ja *tou* sekä *raa* ja *rou* -sanoista, joista jälkimmäinen pari kuulostaa heidän mukaansa enemmän kirosanoilta. Toisaalta niinkin sointuvaa sanaa kuin *kelli* käytetään kirosanana. Hämmennystä, mutta ei niinkään paheksuntaa taas herättää sana *rippi*, jota kurikkalaiset käyttävät hieman samaan tapaan kuin muut nuoret *vittu*-sanaa. Aikuiset ajattelevat nuorten mukaan liian vakavasti ja sekoittavat sen vuoksi voimasanana käytetyn *rippi*-ilmauksen synnintunnustukseen ja -päästöön.

Itse keksittyjen kirosanojen lisäksi seurakuntanuoret tunnustavat käyttävänsä perinnäisten suomalaisten kirosanojen pehmenneitä muotoja. Sellaiset sanat kuin *perskules* tai *taatana* ovat siis käytössä. Vieraista kielistäkin ammennetaan vaikutteita kirosanoihin. Erittäin vahvoiksi kirosanoiksi koetaan *lutka*, *pits*, *hombre* ja *kei*, joita monesti käytetään myös yhdistelminä *lutkapits* ja *hombrekei* tai kokonaisena muodossa *lutkapitshombrekei*. Ranskan kielen sanaa *chatte* 'kissa' nuoret käyttivät kirosanana, kunnes heille selvisi, että sanalla ranskassa on naisen sukupuolielimiin viittaava sivumerkitys.

Yleisesti ottaen voitaneen todeta, että seurakuntanuoret aivan kuten muutkin ihmiset kokevat toisinaan tarvetta höystää puhettaan voimasanoilla. Seurakuntanuorten käyttämät kiro sanat ovat kuitenkin omanlaisiaan, eikä kristillisten käsitteiden käyttämistä voimasanoina suvaita. Erityisen paheksuvasti nuoret, joiden kanssa keskustelin, suhtautuivat *Kristus*-sanankäyttöön kiro sanana.

3. SANASTOLÄHTEET

3.1. Sanaston lainaaminen muista kielistä

Slangin historian johdosta lainaamista muista kielistä tai kielimuodoista on pidetty yhtenä keskeisimmistä slangin sananmuodostuskeinoista, ja vanhassa Helsingin slangissa lainaamisen merkitys onkin varmasti ollut suuri. Uudemmassa slangissa lainaaminen muista kielistä ei kuitenkaan enää ole yhtä keskeinen sanastolähde. Kari Nahkola on Virroilla kerätyn koululaisslangiaineiston pohjalta tullut siihen tulokseen, että yleisin slangisanaston kartuttamiskeino on jonkin olemassa olevan sanan ottaminen käyttöön uudessa merkityksessä. Myös äänneasun muuttaminen ja uusien sanojen keksiminen ovat tyypillisiä slangin sananmuodostuskeinoja. Virtain aineistossa uusien, vieraista kielistä lainattujen slangisanojen osuus jäi alle kymmeneen prosenttiin, mikä kertoo lainaamisen menettäneen merkitystään slangin sanastossa. Keskeisemmiksi sanastonmuodostuskeinoiksi uudemmassa slangissa nousevat siis vanhojen jo kielessä olevien sanojen merkityksen muuttaminen, vanhojen sanojen äänneasujen muuttaminen sekä uusien sanojen keksiminen. (Nahkola 1999b: 621.) Samaan tapaan jakautuvat eri sanastonmuodostuskeinot myös luterilaisten nuorten uskonnollisessa slangissa.

Suoraan vieraista kielistä uskonnolliseen slangiin lainattuja sanoja on vain vähän. Englanti on taustana sanoissa *bläkkis* 'black metal -musiikin kuuntelija; saatananpalvoja' (Kot, Muu) ja *Tziisus* [tziisus] 'Jeesus'. Näistä molemmat ovat melko uusia slangisanoja: Heikki Paunosen sanakirjan (2000) mukaan ne molemmat ovat peräisin 1990-luvulta. *Bläkkis*-sanan ilmaantuminen slangiin juuri 1990-luvulla on ymmärrettävää, kun ottaa huomioon saatananpalvonnan ja siihen liitetyn black metal -musiikin saaman julkisuuden juuri tuona aikana.

Ruotsalaisia kantasanoja, jotka voidaan ajatella lainatun suoraan uskonnolliseen slangiin, on vain viisi, mutta niistä on äänneasuja varioimalla saatu runsaasti uutta sanastoa. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi *bönata* 'rukoilla', *bönäri(t)* 'rukoushetki' (Kot, Muu), *femman*, *femmalainen* 'viidenteen herätysliikkeeseen kuuluva henkilö' (Kot), *Frelssis*, *Prälläkkä*, *Rälläkkä* 'Pelastusarmeija' (Kot, Muu), *Piipeli* 'Raamattu' ja *tsyrkka* 'kirkko'.

Paunosen sanakirjassa varsinkin Pelastusarmeijan nimestä on runsaasti slangivariantteja, mutta näistä useimmat ovat jääneet jo pois kielenkäytöstä. Slangillehan on tyypillistä sanaston lyhytikäisyys ja jatkuva uusien sanojen kehittäminen. Samoien sanojen varioiminen synnyttää uusia sanoja, joista toiset saattavat jäädä hyvinkin lyhytikäisiksi, kun taas toiset saattavat säilyä käytössä pitkään. (Karttunen 1989: 151.)

Oma joukkonsa ovat seurakuntanuorten käyttämät kiro sanat. Perinnäisiä suomalaisia kiro sanoja seurakuntanuoret eivät tunne voivansa käyttää, mutta voimasanoille on silti tarvetta. Kiro sanoiksi käyvät vieraista kielistä lainatut sanat. Ranskasta onkin lainattu sana *chatte*, saksasta sana *rantzieh*, englannista sanat *kei* ja *pits* sekä espanjasta sana *hombre*. Näistä kiro sanan merkitys on alkukielessä vain sanalla *chatte*, jolla perusmerkityksensä 'naaraskissa' lisäksi on ranskassa puhekielessä naisen sukupuolielimiin viittaava merkitys. Haukkumasanoina taas käytetään alkukielessä sanoja *kei* (< gay 'homoseksuaali') ja *pits* (< bitch 'narttu, lutka').

Lisää vieraista kielistä peräisin olevia ilmauksia uskonnolliseen slangiin on tullut muun slangin kautta. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi Kurikan aineiston *festarit* 'festivaalit' ja *jammata* 'soitella hengellistä musiikkia'. Alkuaan nämä on lainattu maalliseen slangiin, ja siitä ne on sanan merkityssisältöä kaventamalla otettu käyttöön uskonnolliseen slangiin.

3.2. Sanojen lainaaminen suomen kielen eri muodoista

Vieraiden kielten lisäksi slangiin lainataan sanoja yleiskielestä, murteista ja aikaisemmasta slangista. Tällöin kielessä jo olemassa oleva sana otetaan slangissa käyttöön uudessa merkityksessä äänneasua muuttamatta (Nahkola 1999: 619). Muusta slangista uskonnolliseen slangiin lainatuissa sanoissa näyttää siltä, että merkityksenmuutokset ovat olleet hyvin pieniä; lähinnä kyseessä on merkityksen tarkennus johonkin uskonnolliseen kontekstiin. Näin on käynyt esimerkiksi armeijaslangin sanoille *apupässi* 'apupäivystäjä', *mortti* 'alokas' ja *pässi* 'päivystäjä', jotka uskonnollisessa slangissa tarkoittavat 'apupäivystäjää rippileirillä', 'juuri uskoon tai seurakunnan toimintaan mukaan tullutta

henkilöä’ ja ’päivystäjää rippileirillä’. Samanlainen pieni merkityksenmuutos koskee yleisslangista lainattuja ilmauksia *festarit* ’festivaalit’, *jammata* ’soitella hengellistä musiikkia’, *lauteet* ’kuorokoroke kirkossa’ (Kot) ja *pitää jamit* ’järjestää hengellinen musiikkitilaisuus’ (Kur) sekä murteesta lainattua ilmausta *prötköttää* ’viettää aikaa seurakunnan nuorisotalossa’ (Kur).

Yleiskielestä lainatuissa sanoissa vanhan ja uuden merkityksen erot ovat yleensä suurempia kuin slangista lainatuissa sanoissa. Poikkeuksena tästä ovat sangen vakiintuneet sanonnat *olla pässinlihaa* ja *tulla pystymetsästä*, jotka kuulivat keuruulaiselta nuorelta. *Pässinliha*-ilmauksella tarkoitetaan puhekielessä perinnäisesti sitä, että jokin asia on helppo, yksinkertainen tai valmis. *Pystymetsästä tuleminen* taas tarkoittaa jonkin oudon työn aloittamista tai aloittamista tyhjin käsin. (Kari 1993, s. v. *pysty, pystyssä*.) Samoja ilmauksia käytetään myös uskonnollisissa konteksteissa, jolloin niiden merkitys sävyttyy ja niistä tulee uskonnollista slangia. Slangissa ilmausta *olla pässinlihaa* käytetäänkin puhuttaessa henkilöstä, joka on vahvasti tai selvästi uskossa, ja ilmauksella *tulla pystymetsästä* tarkoitetaan sitä, että joku tulee mukaan seurakunnan toimintaan ilman mitään uskonnollista taustaa. Vanhassa ja uudessa merkityksessä on siis vain hyvin pieni ero, joka johtuu kontekstista.

Vapaasta puhekielestä lainattuja sanoja on runsaasti. Esimerkiksi uskon tulemisesta käytetään ilmauksia, jotta puhekielessä yleisemmin tarkoittavat hulluksi tulemista: *hurahtaa, kajahtaa, pimahtaa* ja *seota*. Puhekielessä negatiivisesti sävyttyneitä sanoja käytetään muutenkin uskonnollisessa slangissa puhuttaessa uskovista. *Hihhuli, hurahtanut* (Kur, Muu) ja *hörhö* (Kur, Muu) ovat sanoja, jotka viittaavat uskoviin. Näiden sanojen käyttöä uskonnollisessa slangissa tarkastelen tuonnempana slanginpuhujien identiteettiä käsittelevässä luvussa.

Keruuperiaatteen johdosta aineistossa on myös joitakin vanhoja kansanomaisia sanoja, joita slangissa käytetään niiden vakiintuneessa merkityksessä. Tällaisia ovat *Karvakorva, Vihtahousu, Visukinttu* ’Paholainen’ sekä *Sielunhöylä* ’Virsi- ja laulukirja’. Informantit ovat kuitenkin mieltäneet nämäkin sanat slangiksi, mikä kuvastaa hyvin sitä vaikeutta, joka toisinaan on slangin-, murre- ja arkikielisten ilmausten rajaamisessa (esim. Olli 1986: 1). Nuoret ovat omaksuneet tällaiset sanat omaan kielenkäyttöön vanhemmilta

seurakuntalaisilta samassa merkityksessä kuin niitä on aiemminkin käytetty. Sanat eivät siis ole slanginpuhujien keksimiä tai muokkaamia, vaan aivan samoja ja samanmerkityksisiä kuin kansankielessä. Slanginpuhujista ne kuitenkin tuntuvat slangilta, koska ne eivät ole yleiskieltä mutta eivät oikein murrettakaan.

Edellisiin tapauksiin rinnastuvat sellaiset uskonnollisesta kielenkäytöstä slangiin lainatut ilmaukset kuin *Sana* 'Raamattu', *leipä* 'hengellinen opetus' (Tre), *todistaa* 'kertoa uskostaan' (Kot), *tulinen* 'vahva usko' (Muu), *Tämän maailman ruhtinas* tai *Tämän maailman herra* 'Paholainen' ja *laskea matkasauva* 'kuolla' (Kot). Ilmaukset ovat yleisiä joidenkin kristillisten yhteisöjen kielessä samoissa merkityksissä, joissa slangin puhujat niitä käyttävät. Ilmausten pitäminen uskonnollisena slangina eikä virallisempaan uskonnollisena kielenä riippuu vain sävyeroista, joita voimakkaan arvoviritteiset ilmaukset helposti saavat. Jos esimerkiksi ilmausta *laskea matkasauva* käyttää henkilö, jonka ympäristön neutraaliin uskonnolliseen kielenkäyttöön ilmaus ei kuulu, merkitys on luultavasti humoristinen, ja hän tekee pilaa ilmauksen varsinaisista käyttäjistä.

Tällaisesta muiden uskovien vakiintuneiden ilmausten humoristisesta käytöstä on kyse myös silloin, kun Kurikan seurakunnan nuoret tervehtivät toisiaan sanoilla *Jumalan terve*. Tällä vanhoillislestadiolaiseen kielenkäyttöön kuuluvalla ilmauksella kurikkalainen nuori ei suinkaan ilmaise yhteenkuuluvuutta vanhoillislestadiolaisten kanssa, vaan lähinnä pilailee heidän omaleimaisella kielenkäytöllään. Pilailutarkoitusta on Kurikassa tehty selvemmäksi muokkaamalla tervehdys myös asuihin *Jumalan hen* ja *Kujalan terve*. Sana *hen* on kurikkalaisnuorten keskenään käyttämä tervehdys, jolla on korvattu alkuperäisen ilmauksen tervehdyssana. Kujala taas on Kurikassa vaikuttanut henkilö, jonka nimeä käytetään paitsi tässä myös muissa yhteyksissä Jumalan synonyymina. Keskeistä slangisanastossa onkin siis se, mitkä ilmaukset slanginpuhujia itse mieltää slangiksi ja mitkä taas virallisemmaksi uskonnolliseksi kieleksi.

Selvän merkityksenmuutoksen kautta yleiskielestä ja puhekielestä uskonnolliseen slangiin lainatuille sanoille on tyypillistä, että ne kuvaavat kohdettaan. Tällaisia ovat esimerkiksi papista käytetyt nimitykset *mustakaapu* (Kot) ja *pingviini*, papin pukuun kuuluvan mustan viitan nimittäminen *batmanviitaksi* (Kot), rukoilemisesta ja ristin merkki-
en tekemisestä käytetty ilmaus *tehdä käsitöitä* sekä teosten nimet *Punakantinen* 'laulukirja,

jossa punaiset kannet' ja *Iso kirja* 'Raamattu'. Myös paikkojen nimeämisessä merkityksenmuutos perustuu usein siihen, että yleiskielen sana kuvaa jotakin paikkaa. Tästä käyvät esimerkiksi Tampereen Kalevan kirkon nimittäminen *Viljasiiloksi* tai Saukkorannan leirikeskukseen varastohuoneen nimittäminen *Slummiksi* tai *Lääväksi*.

Metaforisuuteen eli merkityksenmuutokseen perustuville slangisanoille on tyypillistä affektiivisuus. Voimakas affektiivinen lataus onkin esimerkiksi pappia tarkoittavalla sanalla *pingviini*. Metafora perustuu ulkoiseen samankaltaisuuteen: papin musta puku ja pingviinin musta höyhenpeite ovat yhdistävänä tekijänä. Vaikka metafora ensi kädessä perustuu näin neutraaliin samankaltaisuuteen, voidaan ilmausta kuitenkin pitää sävyiltään pejoratiivisena. *Pingviini*-ilmauksen myötä pappiin liitetään myös muita pingviinin ominaisuuksia, kuten vaappuva kävely. Affektiivisia ovat myös kanttoria tarkoittavat ilmaukset *kirstukiuru* (Kot) ja *raatorastas*. Kanttorin nimittäminen linnuksi ei perustu ulkoiseen samankaltaisuuteen kuten edellä vaan toiminnan samankaltaisuuteen. Vaikka yleisesti ottaen ulkoisiin, fyysisiin samankaltaisuuksiin perustuvat metaforat ovat vähemmän pejoratiivisia kuin käyttäytymiseen liittyvät (Koski 1992: 23), on tässä tapauksessa papin nimittäminen *pingviiniksi* yhtä pejoratiivinen kuin kanttorin nimittäminen *kirstukiuruksi*. Ilmauksessa *raatorastas* pejoratiivisuutta lisää alatyylisen *raato*-sanan käyttö. Ilmausparissa *kirstukiuru* ja *raatorastas* näkyy myös mainiosti alkusointu.

Yleiskielessäkin uskonnolliseen aihepiiriin kuuluvia sanoja, jotka on omaksumattu slangiin merkityksenmuutoksen kautta, ovat esimerkiksi *filistealainen*, *pakana* (Kur), *uskomaton* (Tre) ja *uskoton* (Tre). *Filistealaisella*, joka oikeastaan on israelilaisten naapurikansaan kuuluva henkilö (Nurmi 1998 s. v. *filistealainen*), tarkoitetaan uskonnollisessa slangissa ei-uskovaa henkilöä. Merkitys perustuu Raamatun tekstin mukaiseen käsitykseen filistealaisesta kansasta israelilaisten vihollisina. Tuomarien kirjassa kerrotaan, miten israelilaiset vanhalla ajalla olivat filistealaisten vallan alla ja nämä kansat sotivat keskenään. Käytännössä ilmaus viestii siis käsityksestä, että ei-uskovat ihmiset ovat uskoviensa vihollisia.

Pakanalla uskonnollisessa slangissa tarkoitetaan paitsi normaalin kielenkäytön mukaisesti kristinuskoa tunnustamatonta myös niitä, jotka ovat kristittyjä, mutta eivät osallistu seurakunnan toimintaan. Kyseessä on tällöin sanan kuvaannollinen käyttö,

jollaisesta on esimerkkejä myös Timo Nurmen Uudessa suomen kielen sanakirjassa (1998 s. v. *pakana*). Kuvaannollisesti käytettynä nimitys *pakana* ei ole pysyvä ja leimaava, vaan sitä saatetaan käyttää tilapäisluonteisesti kenestä tahansa, jonka tekemisiä ei juuri silloin pidetä osoituksena kristillisestä elämästä. Seurakuntanuorten *pakana* on esimerkiksi sellainen nuori, joka jättää tulematta seurakunnan nuorteniltaan ja menee sen sijaan esimerkiksi juhlimaan.

Sanoja *uskomaton* ja *uskoton* käytetään slangissa konkreettisesti merkityksessä tarkoittamassa henkilöä, joka ei usko tai jolla ei ole uskoa. Tällaiset merkitykset noudattavat suomen kielen johto-opin periaatteita, joiden mukaisesti johtimilla *-maton* ja *-ton* johdetaan ilman olemista ilmaisevia sanoja (Vesikansa 1978: 87—88). Yleiskielessäkin näillä sanoilla on tällainen merkitys. Nykysuomen sanakirja tuntee kuitenkin sanoille muitakin merkityksiä. Esimerkiksi *uskoton*-sanaa käytetään myös viittaamaan avioliitossa tapahtuvaan pettämiseen. (Nykysuomen sanakirja 1992, s.v. *uskoton*). Raamatullisessa kuvakielessä nämä molemmat Nykysuomen sanakirjan tuntemat merkitykset esiintyvät yhdessä: Raamatussa Jumalan ja Israelin kansan suhdetta verrataan monin paikoin avioliittoon:

“— — sillä nyt sinun aviomiehesi on hän, joka sinut loi — Herra Sebaot on hänen nimensä — ja sinun lunastajasi on Israelin Pyhä — häntä kutsutaan koko maanpiirin Jumalaksi. Nyt Herra kutsuu sinua, hylättyä vaimoa, joka on toivonsa menettänyt. — Kuka voisi hylätä nuoruutensa vaimon, sanoo sinun Jumalasi. — —“ (Jes. 54: 5,6).

Jumalasta luopuneesta Israelin kansasta taas puhutaan uskottomana vaimona tai porttona. Uskonnollisessa slangissa *uskoton*-sana sisältää ajatuksen vailla uskoa olemisesta mutta myös siitä, että ihminen on uskoton Jumalalle, kuten aviopuoliso voi olla uskoton puolisolleen.

Tamperelaisten slanginpuhujien luovuutta kuvastaa erityisen hyvin sana *diaprojektori* 'diakoniatyön suunnittelija'. Yleiskielessä ja slangissa sanan merkitys on täysin erilainen. Voikin miettiä, onko sanaa varsinaisesti lainattu slangiin vai onko se muodostettu slangissa yleiskielen mallin mukaan siten, että diakoniatyö-sanasta on otettu

alkuosa *dia*, johon on liitetty projektien tekijää tarkoittava *projektor*-johdos. Sanojen lainaaminen muista kielimuodoista slangiin perustuu usein humoristisuuden tavoitteluun. Lainattu sana herättää uudessa käyttöyhteydessä humoristisia mielikuvia. Diakoniatyön suunnittelijan ja *diaprojektorin* yleiskielisen tarkoitteen välillä on kuitenkin suuri ero, eikä diakoniatyön suunnittelija tunnu yhdistyvän *diaprojektori*-laitteeseen. Humoristista mielikuvaa ei synny, joten voitaneen käsittää, että yleiskielen *diaprojektori*-sanalla ja uskonnollisen slangin vastaavalla sanalla ei ole yhteistä alkuperää, vaan ne ovat syntyneet toisistaan riippumatta. Tosin yleiskielessä oleva sana on vaikuttanut siihen, että slanginpuhujat ovat juuri kyseisen kaltaisen sanan slangiin muodostaneet. Yleisemminkin ottaen slangisanojen omavaraudessa tuottamisessa näkyy pyrittävän luomaan sanoja, jotka muistuttavat yleiskielen ilmauksia ja herättävät assosiaatioita. Tämä pätee niin äänneasujen muokkaamiseen kuin myös kokonaan uusien sanojen tuottamiseen.

Uskonnolliseen slangiin lainataan runsaasti sanoja suomen kielen eri muodoista. Edellä jo esiin tulleita esimerkkejä tällaisista sanoista on koottu seuraavaan asetelmaan. Sanat on ryhmitelty siten, että a-kohdassa on uskonnollisesta kielestä peräisin olevia ilmauksia, b-kohdassa murteista ja vanhasta kansankielestä lainattuja ilmauksia, c-kohdassa yleiskielestä lainattuja sanoja ja d-kohdassa muusta slangista lainattuja sanoja.

- a) *laskea matkasauva* 'kuolla'
tulinen 'vahva usko'
- b) *karvakorva* 'paholainen'
tulla pystymetsästä 'tulla mukaan seurakunnan toimintaan ilman uskonnollista taustaa'
- c) *diaprojektori* 'diakoniatyön suunnittelija'
pingviini 'pappi'
- d) *mortti* 'juuri uskoon tai seurakunnan toimintaan mukaan tullut henkilö'
festarit 'festivaalit'

Lainoja saadaan siis niin perinnäisestä uskonnollisesta kielestä kuin vanhasta kansankielestäkin. Myös arkisesta kielenkäytöstä ja yleiskielestä lainataan sanoja. Joissain tapauksissa voidaan pitää kyseenalaisena, ovatko esimerkiksi kansankielestä lainatut sanat lainkaan slangia. Tässä työssä olennaisimpana kriteerinä sanojen slangiuuden suhteen on kuitenkin ollut se, kokevatko uskonnollisen slangin käyttäjät sanat slangiksi vai eivät.

3.3. Äänneasujen muokkaaminen

Sanojen äänneasujen muokkaaminen on slangissa hyvin tavallinen sananmuodostuskeino. Sen avulla slangiin saadaan sanoja helposti, sillä äänteellinen muokkaaminen antaa mahdollisuuden varioida samaakin sanaa hyvin monella tavalla. Sanavarastoa kasvatetaan typistämällä, vartalonsisäisellä muuntelulla, slangijohtimilla sekä näiden yhdistelmillä (Nahkola 1999b: 621—622). Esimerkiksi helluntailaista tarkoittavia sanoja on slangiin näillä keinoilla tuotettu neljä: *helari*, *hellari*, *hellu* ja *hellurei*.

Slangisanat ovat usein lyhyitä (Karttunen 1991: 150). Lyhyitä sanoja tuotetaan paitsi slangijohtimilla myös typistämällä. Typisteitä saadaan jättämällä yleiskielen sanan alku-, keski- tai loppuosa pois. Näin muodostettuja ovat esimerkiksi *orto* 'ortodoksi' (Kot), *siu* 'siunausta', *Pli* 'Paavali', *Kirja* 'Iso Kirja -opisto Keuruulla' (Muu) ja *nissa* 'diakonissa' (Kot, Kur).

Alku- ja loppuosien pois jättämisen lisäksi sanoja voidaan lyhentää muillakin tavoilla. Tavallista on lyhenteiden lukeminen kirjaimittain. Tällaisia ovat uskonnollisessa slangissa esimerkiksi sanat *KT* [kootee] 'Kirkon tiedotuskeskus' (Kot), *UT* [uutee] 'Uusi testamentti' ja *SKSK* [äskooäskoo] 'Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliitto' (Kot). Kirjaimittain luettavista lyhenteistä suuri osa esiintyy myös virallisissa yhteyksissä, joskin usein lyhenne on käytössä kirjoitetussa tekstissä ja puheessa ilmaus on lyhentämätön.

Lyhenteitä muodostetaan myös sanojen alkukirjaimista siten, että muodostuu sanana sanottava ilmaus, kuten *Jobu* 'Joy Bubles' (Kur), *kilpi* 'keskustelua illan pimetessä' (Tre). *Kilpi*-sanan olemassaolo kertoo tällaisten illalla käytyjen keskustelujen merkityksestä nuorille. *Kilpi*-nimitys on muodostettu tarkoitteen sanojen alkukirjaimista, mutta lisäksi se viestii turvallisuuden tunteesta, joka tällaisiin keskusteluihin liittyy. Tutussa pienessä ryhmässä on suojaista puhua miltei mistä tahansa — *kilpi*-nimityksen myötä keskustelutilanteesta assosioituu hyvin turvallinen ja rauhallinen kuva. Sanoina luettavia lyhenteitä muodostetaan myös lisäämällä kirjainlyhenteeseen ääntämistä helpottavia osia. Raamatun lyhenteestä *Rttu* on tällä tavalla muodostettu sana *Ruttu* ja Kansan Raamattuseuran lyhenteestä *KRS* puolestaan sanat *Kräsä* ja *Kärsä*.

Raija Lehtinen on todennut, että lyhenne sanoille kaksoismerkitys eli se, että lyhenne on kielessä jo olevan sanan homonyymi, tuntuu olevan ansio, koska se tuo sanaan humoristisen vivahteen (Lehtinen 1996: 84—85). Slangissa huumoria on pidetty tärkeänä, joten voisi luulla, että slangin lyhenteissä tällaista homonymiaa olisi tavallista enemmän. Näin ei kuitenkaan ole. Suurin osa lyhenteistä on kirjaimittain luettavia, ja vain muutama sanoina luettavistakin lyhenteistä on yleiskielen sanan kaltainen.

Vartalonsisäisellä muuntelulla tuotetut sanat sen sijaan muistuttavat usein yleiskielen sanoja. Tällaisia ovat esimerkiksi *ekumaanikko* 'ekumeenikko', *harhautus* 'hartaus', *kanttura* 'kanttori', *Peeveli* 'Paavali', *seurakuntahyytymä* 'seurakuntayhtymä' (Tre) ja *vapaarikollinen* 'vapaakirkkolainen'. Näiden slangi-ilmausten ei ole tarkoitus vakavissaan rinnastaa esimerkiksi ekumeniaa maanisuuteen tai vapaakirkkolaisuutta rikollisuuteen, vaan nimeämisen taustalla on humoristisuus, johon pyritään assosiaatioita herättävillä ilmauksilla. Vartalonsisäistä muuntelua käytetään muodostettaessa slangi-ilmauksia hyvin monenlaisista tarkoitteista. Tällaisten sanojen runsaus aineistossa saattaa osittain johtua siitä, että ilmaukset herättävät voimakkaita assosiaatioita ja jäävät siksi hyvin mieleen jo kerrankin kuultuna, jolloin ne muistetaan haastattelutilanteessa kertoa slangisanoina. Aineistossa on myös joitakin assosiaatioita herättäviä slangijohdoksia, kuten *lipsu* 'liberaaliteologi' tai nuoriso-ohjaajaa tarkoittavat *nahjus* ja *ohjus*. Suurin osa slangijohdoksista on kuitenkin tässä suhteessa neutraaleja, eli niitä ei mielletä muihin sanoihin.

Slangijohtimista selvästi yleisimmät ovat uskonnollisessa slangissa kuten muussakin slangissa *-is* ja *-ari*. Seuraavaan asetelmaan on koottuna muutamia tyyppiesimerkkejä näillä slangijohtimilla muodostetuista uskonnollisen slangin sanoista.

- hiippari* 'hiippakuntasihtööri' (Kot)
- joykkarit* [tsoikkarit] 'Joy Bubles' (Kur)
- läpäri* 'lähetyseurakunta' (Kot, Muu)
- Hydis* 'Hyde Park -tapahtuma' (Kur)
- mannis* 'mannalappu eli raamatunkohdan sisältävä pieni lappu' (Tre)
- medis* 'meditaatio' (Kot)
- rovis* 'rovastikunnallinen nuortenilta' (Kur, Muu)
- suvikset* 'lestadiolaisten suviseur' (Tre)

Esimerkeistä näkyy hyvin slangijohdosten muodostamisperiaate. Kantasana, josta slangijohdos on muodostettu, on katkaistu ja sanan alkuosaan on liitetty slangijohdin. Esimerkiksi sana *hiippakuntasihteeri* on katkaistu ja slangijohdokseen on otettu sanan alkuosa *hiipp-*. Tähän kantaan on lisätty slangijohdin *-ari*, jolloin on muodostunut slangisana *hiippari*. Sama muodostamisperiaate näkyy muissakin esimerkkisanoissa. Esimerkissä *suvikset* näkyy myös se, miten alkuperäisen ilmauksen luku on jäänyt näkymään slangijohdoksessa: kun alkuperäinen sana *suvisaurat* on monikkomuotoinen, on myös syntynyt monikollinen slangisana *suvikset*. Joistakin yleisistä sanoista näyttää olevan rinnakkain käytössä molemmilla johtimilla muodostetut muodot, esimerkiksi *ripari*, *rippis* 'rippileiri', *seukkari*, *seuris* 'seurakuntakeskus' tai *rukari*, *rukis* 'rukouspiiri'.

Myös *a-* ja *u-*johtimilla muodostettuja sanoja, kuten *ruksa* 'rukoushuone', *seukka* 'seurakuntakeskus', *ussa* 'uskonto' (Kot, Kur, Tre, Muu), *Betsku* 'Betania-rukoushuone' (Muu), *enklu* 'enkeli', *ruksu* 'rukouspiiri' (Kot) ja *traku* 'traktaatti' (Kot), on paljon. Muita johtimia on satunnaisesti. Aineistoni slangijohtimien käyttö vastaa siis ainakin Kari Nahkolan omassa tutkimuksessaan saamia tuloksia eri slangijohtimien yleisyydestä nuorisoslangissa (Ks. Nahkola 1999a: 213).

3.4. Uudissanat

Muista kielistä ja kielimuodoista lainattujen ja äänteellisesti muokattujen sanojen lisäksi slangiin keksitään sellaisia sanoja, joita kielessä ei ennestään ole. Uusia perussanoja ei slangiin, kuten ei muuhunkaan kieleen, juuri tule, vaan uudissanat ovat johdoksia, yhdyssanoja ja sanaliittoja (Nahkola 1999b: 620). Osa slangijohdoksista on muodostettu suoraan jostakin yleiskielen sanasta, esimerkiksi *tuomaslainen* 'henkilö, joka käy tuomasmessussa tai osallistuu sen toteuttamiseen' (Kot, Kur, Muu) tai *kauniaislainen* 'kansanraamattuopistolainen' (Kot). Nämä muistuttavat hyvin paljon yleiskielen sanoja. Slanginomaisempia ovat johdokset, joiden kantasana on puhekieltä tai slangia. Sanat *kiittimet* 'kädet (rukouksessa)' (Tre), *ruksiaiset* 'ristiäiset', *ruttustaa* 'pitää raamattupiiriä' (Muu) ja *räpylöidä* 'rukoilla' on johdettu puhekielisistä sanoista siten, että ne ulkoasultaan

muistuttavat yleiskielen johdoksia. Slangijohtamisesta nämä sanat eroavat siinä, että niissä sanan merkitys muuttuu johtamisessa. Slangijohtamisessahan on kyse pelkästään sanan ulkoasun muokkaamisesta (Nahkola 1999a: 195).

Slanginpuhujien luovuus pääsee parhaiten näkyviin juuri uudissanojen muodostamisessa. Sanoja yhdistellään yhdyssanoiksi ja sanaliitoiksi tavalla, joka synnyttää osuvia ja kuvailevia ilmauksia, kuten *monttukeikka* 'hautaus' (Tre) tai *siipiveikko* 'enkeli'. Metaforisuus on tärkeää uudissanojen muodostamisessa. Esimerkiksi kanttoria tarkoittavat ilmaukset *kirstukiuru* ja *raatorastas* perustuvat metaforisuuteen, samoin harmonia tarkoittava *kanttorin kuntopyörä* ja haudankaivajaa tarkoittava *kalmiston nestori* (Kot).

Kuten johdoksiakin muodostetaan myös yhdyssanoja ja sanaliittoja sekä yleiskielen että slangin sanoista. Yleiskielen sanoista yhdistettyjä ovat esimerkiksi *kaatajapappi* 'pappi, jonka rukouksesta rukoiltava kaatuu' (Tre) ja *Saarnaajamalli* 'leveillä marginaaleilla varustettu usein suurikokoinen Raamattu'. Slangisanoista yhdistettyjä taas ovat esimerkiksi *riparirunsa* 'konfirmaation jälkeinen leirin vetäjien vierailukierros leiriläisten koteihin' tai *rutturinki* 'raamattupiiri'. Näistä esimerkeistä ensimmäisessä muodostetulle uudissanalle ei ole lainkaan vastinetta yleiskielessä. Jälkimmäiselle esimerkille taas on vastine yleiskielessä, ja se onkin muodostettu yleiskielen sanasta ikään kuin kääntämällä se slangiksi, korvaamalla sanan yleiskieliset osat niiden slangivastineilla.

Slangisanastoa kartutetaankin käyttämällä hyväksi synonyymeja. Sanoja varioidaan korvaamalla sana tai sanan osa synonyymisella sanalla. Esimerkiksi diakonia tarkoittavassa *diahepo*-sanassa yleiskielisen sanan loppu *koni* on korvattu toisella hevosta tarkoittavalla sanalla *hepo*. Raamattuhetkistä käytetään usein puheessa nimitystä *raamattupiiri*. Tästä puhekielisestä ilmauksesta on slangiin muodostettu sana *ruttupiiri* (Kur), jossa yleiskielinen *Raamattu*-sana on korvattu slangisanalla *Ruttu*. Slangi-ilmauksesta on edelleen synonymiaa hyväksi käyttäen muodostettu sana *rutturinki*. Synonyymien käyttäminen muuttaa ilmausten sävyä ja mahdollistaa suuren määrän slangivariantteja.

Oma erityistapauksensa uskonnollisessa slangissa on ilmaus *maata näkyvis- sä*. Se on muodostettu yleiskielisestä festivaalin nimestä *Maata näkyvisä* käyttäen hyväksi homonymian suomaa mahdollisuutta ymmärtää *maa*-substantiivin partitiivimuoto *maata* verbiksi. *Maata näkyvisä* -nimestä on siis muodostettu verbi-ilmaus *maata näkyvisä*

'osallistua Maata näkyvissä -festivaaliin'. Pariksi tälle ilmaukselle on syntynyt ilmaus *seistä pystyssä* 'olla osallistumatta Maata näkyvissä -festivaaleille', jossa turvaudutaan vastakohtaisuuteen alkuperäisen sanan kanssa. Näitä ilmauksia olen kuullut käytettävän satunnaisesti erilaisissa hengellisissä nuorisotapahtumissa mainostettaessa Maata näkyvissä -tapahtumaa. Viimeksi kuulin lauseen syksyllä 2002 Teuvalla pyhäinpäivän tapahtumassa, jossa juontaja mainosti Maata näkyvissä -festivaalia sanoen: "Ei kannata *seistä piilossa*, kun voi *maata näkyvissä*." Myös kehotuksen muotoisena ilmauksia voi käyttää: "Menkää *makaamaan näkyvissä*." Nuorten en ole kuullut ilmauksia käyttävän, mikä ei tietenkään tarkoita, etteivätkö nuoretkin näitä ilmauksia käyttäisi.

Uskonnolliseen slangiin saadaan siis sanoja lainaamalla muista kielistä, merkityksenmuutosten kautta, äänneasuja muokkaamalla ja luomalla uusia sanoja. Lisäksi slangissa käytetään humoristisessa tarkoituksessa kielen vanhoja sanoja niiden normaalissa merkityksessä. Tällöin on kyse parodisesta käytöstä.

Eniten slangisanoja on muodostettu äännteellisen varioinnin, etenkin slangijohtamisen, avulla. Äännevarioinnilla onkin helppoa muodostaa uusia sanoja ja erilaisia variantteja samoistakin sanoista. Lainaaminen vieraista kielistä näyttää olevan melko vähäinen sanaston kartuttamiskeino. Huomattavasti enemmän sanoja lainataan suomen kielen eri muodoista: yleiskielestä, yleispuhekielestä, murteista, uskonnollisesta kielestä ja aiemmasta slangista. Näistä lainattuja sanoja käytetään joko äännteellisesti muutettuina samassa merkityksessä kuin aikaisemmin tai sitten asua muuttamatta eri merkityksessä tai sävyssä kuin aiemmin.

Sekä äänntenmuutosten että kokonaan uusien sanojen muodostamisessa korostuu assosiativisuus — uusi sana herättää humoristisia mielikuvia, mikä vastaakin slangille ominaista rajojen rikkomista ja humoristisuuden tavoittelua. Samoin kuin uusien sanojen muodostamisessa myös johtamisessa sanoja ja ilmauksia leimaa usein humoristisuus. Sana herättää miellelyhtymiä (esim. *lutsku*). Tällaisia ovat usein äänneasultaan väännellyt sanat. Neutraaleimpeja ovat usein slangijohdokset, joissa vanha sana on katkaistu ja näin syntyneeseen kantaan on liitetty jokin slangijohdin. Seuraavassa luvussa tarkastelen laajemmin uskonnollisen slangin nimeämisperusteita, joiden taustalla vaikuttaa muun muassa humoristisuus.

4. NIMEÄMISPERUSTEET

4.1. Ulkonäkö

Nimeämisperusteilla tarkoitan niitä nimeämiskohteen konkreettisia tai abstrakteja ominaisuuksia, joihin nimeäminen perustuu. Tällaisia ovat esimerkiksi ulkonäkö ja toiminta, asema sekä uskon määrä ja laatu. Nimeämisperusteeksi en tässä laske kielenkäyttäjien nimeämistarpeeseen liittyviä seikkoja, kuten esimerkiksi ääntämisen helpottamista tai humoristisuuden tavoittelua, vaikka tietyllä tapaa niin voisi tehdäkin, vaan pidän näitä seikkoja nimeämisen taustavaikuttimina. Keskityn siis tässä luvussa ainoastaan sanan tarkoitteen ominaisuuksiin perustuvaan nimeämiseen.

Ulkonäkö on yksi keskeisimmistä nimeämisperusteista slangisanoja luotaessa. Slangia onkin pidetty hyvin ekspressiivisenä kielimuotona (Esim. Karttunen 1989). Erityisesti paikannimissä näyttää ulkonäkö hyvin tärkeältä nimeämisperusteelta — toisaalta paikkoja nimetään myös niissä tapahtuvan toiminnan mukaan. Ulkonäön mukaan on nimetty niin kokonaisia rakennuksia kuin pienempiäkin paikkoja. Tampereella sijaitsevan Kalevan kirkon nimittäminen *Viljasiiloksi* pohjautuu selvään metaforisuuteen. Kirkko on kuin viljasiilo. Samanlaiseen metaforisuuteen perustuu myös rakennusten kellarikerroksissa sijaitsevien kivi- tai betoniseinäisten tilojen nimeäminen *Luolaksi* tai *Katakombiksi*, kirkossa olevan kuorokorokkeen nimittäminen *lauteiksi* tai saarnatuolin nimittäminen *pöntöksi* (Kot). Lauteethan ovat eräänlainen koroke, ja toisaalta saarnatuoli on usein alaosastaan umpinainen, hyvinkin pöntön näköinen.

Kuten edellä aiemmassa luvussa jo olen todennut, paikannimiä käyttävät ne, joille paikka on tuttu. Tampereella sijaitsevan kirkon nimitys *Viljasiilo* onkin peräisin Tampereella kerätystä aineistosta, joskin sanan tuntevat myös Tampereella opiskelevat kurikkalaiset. *Katakombi*-sana taas tuli esiin vain Kurikan aineistossa. Useisiin aineistoihin sisältyy sana *luola*. Eri paikkakunnilla tällä näkyy tarkoitettavan eri paikkoja, joita kuitenkin yhdistää paikkojen ulkonäkö. Kurikassa *Luolalla* tarkoitetaan poikatyölle varattuja tiloja, kun taas Tampereella sanalla viitataan Kangasalan seurakunnan nuorisotoimistoon. Sanojen *lauteet* ja *pönttö* käyttäjistä ei aineistojen valossa voi tehdä johtopäätök-

siä, mutta luultavaa on, etteivät nämä ole ainakaan yksinomaan nuorten käytössä, vaan niitä käyttävät myös seurakuntien työntekijät.

Kurikkalaiset paikannimet *Läävä*, *Slummi*, *Luksus* ja *Terävä pää* vastaavat kysymykseen, millainen paikka on. *Terävä pää* on Saukkorannan leirikeskuksen keittiörakennuksen kapea pääty, *Slummi* ja *Läävä* taas ovat saman leirikeskuksen majoitusrakennuksen huoneita, joiden sisustus on ollut huonompi kuin muiden huoneiden, ja *Luksus* on vastaavasti leirikeskuksen paras huone. Nimitys *Terävä pää* tai *Terävä* kuvaa huonetta rakennuksen ulkonäön kautta. Rakennuksessa on muuta rakennusta kapeampi pääty, siis *terävä pää*, jossa huone sijaitsee. Nimitykset *Luksus*, *Läävä* ja *Slummi* taas kuvaavat suoraan huoneiden ulkonäköä ja niiden sisustusta.

Perinnäisen länsimaisen mielikuvan mukaan enkeli on ulkonäöltään hyvin ihmismäinen olento, jonka erityispiirteinä on siivet. Tähän erityisyyteen perustuen enkeliä nimitetäänkin slangissa *siipiveikoksi*. Jollakin tavalla erityinen ja tavallisuudesta poikkeava ulkonäkö toimii nimeämisperusteena myös ihmisiä nimettäessä. Pappi, joka on pukeutunut papin pukuun, eroaa ulkonäöltään muista ihmisistä siinä määrin, että hänet voidaan slangissa nimetä *pingviiniksi* tai *mustakaavuksi*. Molemmat nimitykset perustuvat pappien mustiin vaatteisiin. Myös papin vaatekappaleet, joiden käyttöön edellä mainitut papin nimitykset perustuvat, on nimetty ulkonäön mukaan: papin pukuun kuuluva musta viitta on *batmanviitta* ja papin arkipuvun pantakauluksen valkoinen osa taas *sokeripala* (Kot, Tre). Papin viitta siis näyttää slanginkäyttäjien mielestä samalta kuin Batman-supersankarin musta viitta. Pantakauluksen pieni nelikulmainen valkoinen osa taas muistuttaa selvästi sokeripalaa sivusta katsottuna.

Pappiin ja hänen asuunsa liittyvät sanat ovat peräisin Kotimaa-lehdestä saamastani aineistosta. Niiden käytöstä ja käyttäjistä minulla ei olekaan tarkkoja tietoja. Voin vain todeta, että ainakin Helsingissä teologiaa opiskelevien joukossa nämä sanat tunnetaan. Sanat ovat myös niin kuvaavia, että *sokeripala*-sanaa lukuun ottamatta kurikkalaisnuoret, jotka näitä sanoja eivät käytä, osasivat sanat kuultuaan arvata niiden merkitykset.

Oma erityinen tuntomerkinsä ovat leveälieriset hellehatut, joiden perusteella nuoret nimittävät kirkollisilla kesäpäivillä olevia vanhoja naisia *hellehattujengiksi*. Naiset

istuvat selvästi erottuvat hellehatut päässä kuuntelemassa kesäpäivien ohjelmaa. Alun perin Kotimaa-lehden aineistossa ollut sana oli tuttu kahdelle kurikkalaisnuorelle, jotka kertoivat kuullensa sanaa käytettävän Uudenheräyksen kesäseuroissa. Sanaa olivat käyttäneet seuroihin osallistuneet nuoret.

Toinen erityisesti naisiin viittaava slangisana on Tampereen aineistossa oleva *nutturapää*, jolla tarkoitetaan erityisen tiukka-asenteista uskovaa naista. Tässä slangisanassa naisen nutturapäisyydellä ei loppujen lopuksi ole niinkään väliä, vaan olen-naista on, että slanginkäyttäjien mielessä tiukka nuttura ja tiukat asenteet kuuluvat yhteen. Tämän ilmauksen voidaankin katsoa olevan luonteeltaan metonyminen. Nimeäminen perustuu siihen, että ilmiöt nutturapäisyys ja tiukkuus esiintyvät usein yhdessä. Nuttura assosioituu siveellisyyteen ja asiallisuuteen, jotka piirteet tiukka-asenteisiin uskoviin naisiin liitetään.

Kohdettaan ulkonäön perusteella suoraan kuvaavia ovat ilmaukset *kalapaita* (Kur), *Punainen kirja*, *Punakantinen* ja *Sininen (kirja)*. Näissä sanoissa nimeäminen ei ole metaforista, vaan nimi kuvaa kohdettaan konkreettisemmin. *Punakantinen* ja *Punainen kirja* merkitsevät punakantista Nuoren seurakunnan veisukirjaa ja *Sininen (kirja)* puolestaan sinikantista hengellisten laulujen kokoelmaa, jossa myös tekstit on painettu sinisellä. Nämä sanat tulivat esiin Kotimaa-lehden aineistossa, mutta sanat *Punakantinen* ja *Punainen kirja* ovat käytössä Kurikassakin, jonka seurakunnassa on käytössä punakantinen nuorten laulukirja. *Kalapaita* 'Kurikan seurakuntanuorten paita' taas on nimetty siihen painetun kristittyjen symbolin kalan mukaan.

Ulkonäköön liittyvä nimeäminen on siis slangissa tavallista. Poikkeuksellinen tai huomiota herättävä ulkonäkö helpottaa nimeämistä. Kuvailevat nimet ovat usein humoristisia ja niistä syntyy assosiaatioita. Nimeäminen voi olla metaforista tai perustua konkreettisesti sanan tarkoitteessa olevaan piirteeseen.

4.2. Toiminta

Ekspressiivisiä ovat myös sanat, joissa nimeämisperusteena on toiminta. Nimitettäessä tietynlaista pappia *kaatajapapiksi* olennaista nimeämisessä on, että pappi rukouksensa voimalla saa ihmiset kaatumaan. Nimitys perustuu siis siihen, mitä pappi saa aikaan. Papin nimeäminen *temppelielvikseksi* taas perustuu papin näkyvään roolin kirkossa. Pappi johtaa kirkossa jumalanpalvelusta, hän on sen näkyvin hahmo, pääesiintyjä, joka puhuu ja laulaa.

Papin nimeäminen *temppelielvikseksi* perustuu siis selvästi papin toimintaan. Samaan tapaan kanttori, joka huolehtii musiikista kirkossa, on nimetty *temppelipelimanniksi* (Kot, Tre). Kanttoria kutsutaan myös *kirstukiuruksi*, *raatorastaaksi* ja *sarkofagotiksi* (Kot). Kanttorin nimeäminen *rastaaksi* ja *kiuruksi*, siis linnuiksi, tai *fagotiksi* eli soittimeksi on selvästi metaforista kielenkäyttöä. Lintuihin viittaavien nimitysten alkuosat *kirstu* ja *raato* sekä sarkofagi-sanaa muistuttava nimitys *sarkofagotti* tuntuvat rajaavan kanttorin toimenkuvan hyvin suppeaksi, vain hautajaisissa tapahtuvaksi musisoinniksi. Vaikka nimitykset tuovatkin vahvasti mieleen hautajaiset, voidaan niiden käyttöyhteyttä pitää laajempänä. Luotujen sanojen taustalla vaikuttaa ennen muuta slangille ominainen pyrkimys humoristisuuteen. Toisaalta sanoissa *kirstukiuru* ja *raatorastas* myös alkusointu lienee vaikuttanut sanojen syntyyn.

Edellä olevat papin ja kanttorin nimitykset ovat kaikki peräisin sanomalehtiaineistosta samoin kuin seuraavat *piruntorjunta*-ilmauksen sisältävät slangisanat, joissa nimeämisperusteena on selvästi ollut toiminta. Hengellinen työ on *piruntorjuntaa* (Kot, Muu). Koska varusmiespappi tekee hengellistä työtä varusmiesten parissa, hänet voidaan nimetä *piruntorjujaksi* (Kot). Myös paikkoja, joissa hengellistä työtä tehdään, voidaan nimetä *piruntorjunta*-käsitteen kautta: Kurikassa kirkkorakennusta voidaan kutsua *piruntorjuntapatteriksi* ja Tampereella modernia kirkkorakennusta nimitetään *piruntorjuntabunkkeriksi*. Modernin kirkkorakennuksen nimittäminen *bunkkeriksi* sisältää paitsi toimintaan myös ulkonäköön liittyvän nimeämisperusteen. Tällaisen nimen saanut kirkkorakennus on betonista tai kivistä rakennettu, jyrkä ja muodoltaan kuutiomainen.

Piruntorjuja tulee nimetyksi tekemänsä hengellisen työn kautta, mutta ihmisiä nimetään myös käyttäytymiseen liittyvän toiminnan kautta. Toronton herätysliik-

keessä korostetaan tunnetiloja, ja liikkeen kokoontumisissa tunteenpurkaukset, varsinkin nauru, ovat leimallinen piirre. Toronto-kokouksissa kuvataan esiintyneen muun muassa vapisemista, nykimistä, itkemistä, nauramista ja lentämistä kotkan tavoin (Hiltunen 1996:7). Tunteenpurkaukset ovatkin yksi Toronton herätykseen liittyvistä piirteistä ja Toronton herätystä onkin kutsuttu myös nauruherätykseksi. Myös slanginpuhujat ovat kiinnittäneet tähän liikkeen piirteeseen huomiota. Toronton herätykseen kuuluvista käytetäänkin slangissa nimitystä *hihittäjä* (Kot). Nimeämisperusteena on liikkeen edustajien käyttäytyminen, se että he nauravat. Käyttäytyminen on nimeämisperusteena myös silloin, kun eri uskontokuntien heittelemää ihmistä nimitetään *virtasiskoksi* tai *-veljeksi*. *Virtasisko* tai *-veli* ei sitoudu mihinkään uskontokuntaan tai uskontosuuntaan, vaan hän ajelehtii suunnasta toiseen kuin laineilla oleva lastu.

Nimeäminen voi perustua konkreettisen ja näkyvän toiminnan kuvaamiseen tai abstraktimpaan, mielikuvien avulla tapahtuvaan toiminnan kuvaamiseen. Konkreettiseen toimintaan perustuu ilmaus *kanttorin kuntopyörä* 'harmoni'. Kun harmoni rinnastetaan tällä tavalla kuntopyörään, on kyseessä metafora. Nimeämisen taustalla lienee se, että sekä kuntopyörää että harmonia poljetaan.

Konkreettisesta toiminnan kuvaamisesta on kyse myös rukoilemista tarkoitavissa ilmauksissa *pistaa kännyt ristiin, räpylöidä ja tehdä käsitöitä*. Niissä nimeäminen on tapahtunut rukoilemiseen liittyvän, ulkoisesti näkyvän seikan eli käsien ristiin laittamisen perusteella. Käsitteillä *kännnyt* ja *räpylät* viitataan slangissa yleisesti käsiin, ja näistä nuorisoslangin ilmauksista on sitten uskonnolliseen slangiin muodostettu ilmaukset *kännnyt ristiin* ja *räpylöidä*. Ruvettaessa rukoilemaan eli *räpylöimään* kädet eli *kännnyt* laitetaan ristiin. Abstraktimmalla tasolla liikutaan, kun kuvataan tietynlaista rukoilemista sanalla *popcornia* (Kot). Ilmaus on metaforinen: *Popcornia*-sanaa käytetään, kun rukoillaan ääneen satunnaisessa järjestyksessä. Satunnaisuus on samanlaista kuin maissinjyvien pokahtelu kattilassa.

Edellä olevat esimerkit kuvaavat kaikki rukoilemiseen liittyvää ulkoista ja näkyvää toimintaa. Nimitettäessä rukoukseen ristittyjä käsiä *kiittimiksi* korostuu sen sijaan rukouksen hengellinen merkitys. Ristityt kädet ovat väline Jumalan kiittämiseksi. Olennaista ei tässä ilmauksessa ole se, miltä rukoilija näyttää tai miltä rukoileminen

kuulostaa, vaan se, mitä rukous rukoilijalle merkitsee hengellisesti ja mikä on rukouksen tarkoitus.

4.3. Asema ja suhde johonkin

Ulkonäköön ja toimintaan liittyvä nimeäminen ovat suhteellisen selkeitä nimeämisperusteita. Niiden lisäksi uskonnollisessa slangissa näyttää nimeämisperusteena toimivan sanan tarkoitteen asema ja suhde johonkin. Tämä nimeämisperuste ei ole kovin yksiselitteinen, ja katson sillä nimetyn hyvinkin erilaisia tarkoitteita.

Ehkä selkeimmin suhde johonkin näkyy sanoissa *kauniaislainen* 'suomenraamattuopistolainen' ja *kräsäläinen* 'kansanraamattuseuralainen'. Näissä henkilö nimetään suoraan sen ryhmän tai paikan suhteen, johon hän on sidoksissa. Kansan Raamattuseurasta käytetään slangissa nimeä *Kräsä*, ja tästä on johdettu seuran toiminnassa mukana olevien nimitys *kräsäläinen*. Nimitys *kauniaislainen* taas perustuu siihen, että henkilö on tekemisissä Kauniaisissa sijaitsevan Suomen Raamattuopiston kanssa. Sanat *Kräsä* ja *kräsäläinen* ovat melko yleisessä käytössä. Sen sijaan *kauniaislainen*-sanat tuntijoita ja käyttäjiä tuntuu olevan vähemmän. Luultavaa kuitenkin on, että mikäli olisin kysellyt sanan tuntemusta ja käyttöä pääkaupunkiseudun nuorilta, se olisi tunnettu paremmin.

Edellisiin verrattavia, joskin hieman monimutkaisempia ovat sanat, joissa nimitys perustuu henkilön osallistumiseen johonkin seurakunnan toimintamuotoon. *Kräsäläisiä* ovat kaikki Kansan Raamattuseuran toimintaan osallistuvat, kun taas nimitykset *riparilainen* 'rippileiriläinen' ja *raamislainen* 'raamattupiiriläinen' (Kot, Kur) eivät tarkoita kaikkia rippileirillä olijoita tai raamattuhetkeen osallistuvia. Näitä sanoja ei käytetä seurakunnan työntekijöistä, vaan ainoastaan muista seurakuntalaisista, jotka toimintamuotoon ottavat osaa. *Riparilaisia* ovat siis vain ne, jotka leirillä käyvät rippikoulua. Sanalla *tuomaslainen* taas on kaksi toisistaan eroavaa merkitystä: sillä tarkoitetaan joko tuomasmessussa käyviä ihmisiä tai niitä, jotka osallistuvat tuomasmessun valmisteluun ja toteutukseen. Sanaa käytetään molemmissa merkityksissä ainakin Kurikassa.

Yleiskielen nimitys katolilainen ilmaisee henkilön kuuluvan roomalaiskatoliseen kirkkoon. Henkilö nimetään siis suoraan suhteessa siihen kirkkokuntaan, johon hän kuuluu. Slangi-ilmaus *paavilainen* 'katolilainen' taas nimeää kohteensa suhteessa katolisen kirkon johtajaan eli paaviin. Henkilö ei tule tässä nimetyksi suoraan sen perusteella, mihin kirkkokuntaan hän kuuluu, vaan epäsuorasti kirkkokunnan johtajan kautta.

Kurikan evankelisluterilaisessa seurakunnassa nuoret valitsevat keskuudestaan oman päättävän ryhmän vuosittain demokraattisella lippuäänestyksellä. Tätä ryhmää kutsutaan *senaatiksi* ja sen jäseniä *senaattoreiksi* tai *senaattilaisiksi*. Käsitteet ovat metaforisia. Niissä antiikin Kreikasta lainatut käsitteet on omaksuttu nuorten kieleen. Nimeämisperusteena on asema, joka saavutetaan äänestyksen tuloksena. Samaan tapaan kuin antiikin kaupunkivaltioissa tai nykyisin Yhdysvalloissa senaatti ja sen jäsenet tekevät päätöksiä nuorten asioista. *Senaatti* ja *senaattorit* suunnittelevat ohjelmaa ja vaikuttavat siihen, millaista toimintaa nuorille seurakunnassa vuosittain järjestetään.

Ihmisten asemaan liittyviä slangisanoja ovat rippileirisanoon kuuluvat *isonen* 'ryhmänohjaaja rippileirillä' ja Kurikassa käytössä olevat sanat *isot* 'ryhmänohjaajat rippileirillä' ja *pienet* 'rippileiriläiset'. Nämä käsitteet eivät perustu ihmisten fyysiseen kokoon, vaan nimeämisperusteena on näin nimettyjen henkilöiden asema ja suhde toisiinsa. *Pienet* ovat leirin nuorimpia, joten heidän nimeämisenä pieniksi voidaan nähdä metonymisenä merkityksenmuutoksena, jossa käsite nuori on korvattu käsitteellä *pieni*. Toisaalta *pienet*-sanana voidaan katsoa saavan merkityksensä suhteessa käsitteeseen *isot*. *Pienet* muodostavat ryhmiä, joilla kullakin on oma *isosensa* eli *isonsa*. *Isonen* on leirin työntekijä, ryhmänohjaaja, jolla on vastuuta ja velvollisuuksia omaa ryhmäänsä kohtaan. *Isot* vastaavat siitä, että heidän ryhmänsä toimii. Konkreettisesti *isot* ovat isoja vain pieniin leiriläisiin nähden. Leirin ohjaajat ja leiriavustajat ovat heitä vanhempia ja vastuuhierarkiassa korkeammalla. Silti nimitys *isonen* tai *iso* pätee heihin myös suhteessa leirin aikuisiin. Leiriläiset ja ryhmänohjaajat ovat kaikki nuoria, ja ikäeroa heillä saattaa olla vain vuosi tai pari. Ryhmänohjaajien asema on kuitenkin toinen kuin leiriläisten, ja tätä heidän vastuuasemaansa korostetaan käyttämällä heistä nimityksiä *isot* tai *isot* erotuksena leiriläisiin eli *pieniin*.

Asema on nimeämisperusteena myös Jumalaa tarkoittavassa ilmauksessa *Yläkerran isäntä* ja paholaista tarkoittavassa ilmauksessa *Alakerran renki*, joita käsitteelin jo aikaisemmin luvussa kaksi. Sana *isäntä* viittaa statukseltaan korkea-arvoiseen henkilöön, kun taas *renki* on statukseltaan vähäarvoinen. Käytettäessä Jumalasta nimitystä *Isäntä* ilmaistaan hänen asemansa olevan korkea. Isäntä hallitsee ja vallitsee omaisuuttaan. Renki taas on alistussuhteessa isäntään. Hän on isännän vallan alla, ja hänen täytyy toimia isännän määräämissä puitteissa isännän tahtomalla tavalla. Käsitteillä *isäntä* ja *renki* ilmaistaan siis slangissa Jumalan ja paholaisen välistä valtasuhdetta ja heidän asemaansa suhteessa toisiinsa. Paholaisen nimityksissä *tämän maailman ruhtinas* tai *tämän maailman herra* nimeämisperusteena on paholaisen valta-asema, joka rajoittuu vain näkyväiseen maailmaan mutta ei tuonpuoleiseen.

Nimeämiskohteen asema tai suhde johonkin näyttää olevan nimeämisperusteena lähinnä ihmisiin tai ihmisryhmiin viittaavissa sanoissa. Lisäksi Jumalaa ja paholaista nimetään aseman perusteella. Suhteeseen perustuva nimeäminen voi seurata kuulumisesta johonkin ryhmään tai järjestöön ja toisaalta työsuhteesta tai osallistumisesta seurakunnan toimintaan. Asemaan liittyvä nimeäminen taas liittyy yksiselitteisesti siihen, mikä nimeämiskohteen asema on suhteessa johonkin muuhun.

4.4. Muut

Ulkonäkö, toiminta, asema ja suhde johonkin näyttävät aineistoni perusteella olevan yleisimmät uskonnollisen slangin nimeämisperusteista. Näiden lisäksi on nimetty uskon määrän ja laadun perusteella, koon perusteella sekä henkilöiden mukaan. Aineistossa on myös sanoja, joissa voi tulla kyseeseen useampikin nimeämisperuste.

Esimerkiksi sanasta, jonka taustalla voidaan nähdä monia nimeämisperusteita, käy Kurikassa sijaitsevan Saukkorannan leirikeskuksen nimitys *Katakombi*. Varasto sijaitsee rakennuksen kellarikerroksessa osittain maan alla, ja sen seinät ovat kiveä muistuttavaa betonia. Nimeämisperusteena voidaan siis pitää paikan ulkonäköä. Toisaalta myös toiminta on vaikuttanut nimeämiseen, sillä urheiluvälinevarastossa järjestetään

rippileirien aikana katakombijumalanpalveluksia. Katakombijumalanpalvelukset ovat hartaushetkiä, jotka ovat saaneet mallinsa kristinuskon varhaisvaiheessa, kristittyjen vainojen aikaan vietetyistä kristittyjen kokoontumisista. Tuolloin kristityt joutuivat kokoontumaan salaa, usein öisin ja syrjäisissä paikoissa. Esikuvansa mukaan rippileirien katakombijumalanpalvelukset vietetään poikkeuksellisissa paikoissa ja poikkeukselliseen aikaan. Kurikassa katakombijumalanpalvelusten paikaksi on vakiintunut leirikeskuksen urheiluvälinevarasto, koska se ulkonäöltään soveltuu tällaisen “salaisen“ hartauden pitämiseen. Mikäli varasto olisi nimetty ainoastaan ulkonäön mukaan, sitä voitaisiin nimittää esimerkiksi *luolaksi*, jolla nimellä kutsutaan monia muita kellarikerroksissa sijaitsevia betoniseinäisiä tiloja (Kurikassa esim. poikatyölle varatut tilat seurakuntakeskuksessa). Tämänimisenä urheiluvälinevarastoa ei kuitenkaan tunneta, vaan siitä käytetään yksinomaan nimitystä *Katakombi*. Nimeämiseen on siis tässä tapauksessa vaikuttanut sekä paikan ulkonäkö että paikassa tapahtuva toiminta.

Hajanaisista nimeämisperusteistä koon voisi ensin ajatella liittyvän ulkonäköön. Näin ei kuitenkaan ole esimerkiksi Tampereen aineistosta peräisin olevassa sanassa *solu* ’pienehkö raamatturyhmä’. Koko ja kuuluminen laajempaan kontekstiin ovat tässä ensisijaiset nimeämisperusteet. Itse solu on pieni, mutta se kuuluu laajempaan solujen joukkoon.

Henkilön voidaan ajatella olevan nimeämisperusteena paikannimessä *Junttilan talo* (Kot) sekä tervehdyksessä *Kujalan terve*. *Junttilan talolla* tarkoitetaan Helsingin Satamakadulla sijaitsevaa kirkkohallitusta. *Kujalan terve* -tervehdys taas on Kurikan seurakuntanuorten tervehdys, jolla parodioidaan vanhoillislestadiolaisten tervehdyistä *Jumalan terve*. Molempiin ilmauksiin, joissa nimeämisperusteena on henkilö, liittyy henkilön sukunimi. *Jumala*-sanan korvaaminen *Kujala*-sanalla perustuu Kurikan evankelisluterilaisen seurakunnan pitkäaikaisen nuorisotyöntekijän nimeen. Nuorisotyöntekijän lähdettyä Kurikasta nuoret alkoivat käyttää hänen nimeään *Jumala*-sanan synonyymina. Tämä jos mikä kertoo nuorisotyöntekijän merkityksestä nuorille.

Uskon määrä ja laatu ovat uskonnollisessa slangissa nimeämisperusteena muutamissa ihmisiä tarkoittavissa sanoissa. Uskossa olevaa henkilöä kutsutaan *uskikseksi* (Kot, Kur, Tre, Muu), kun taas ei-uskovaa kutsutaan *eikkariksi* (Kot, Kur, Muu), *uskomat-*

tomaksi tai *uskottomaksi*. Ratkaisevaa nimeämisessä on näissä tapauksissa se, onko henkilö uskossa vai ei. Uskovia luokitellaan myös uskon määrän tai uskon synnyn mukaan. Keuruulla puhutaan esimerkiksi *spondeista*, joilla tarkoitetaan spontaanisti ilman käännytystä uskoon tulleita, ja Tampereella *kaappiuskovaisista*, jotka eivät tuo uskoaan millään tavalla julki vaan pitävät sen piilossa. Uskonnollisen vakaumuksen laatu taas on ollut nimeämisperusteena slangi-ilmauksissa *lipsu* 'liberaaliteologi' ja *pystykorva (luterilainen)* 'luterilaista tunnustusta korostava (henkilö)'. Nämä molemmat sanat ovat peräisin lehtiaineistosta, mutta niitä käytetään ainakin teologian opiskelijoiden parissa.

5. SANOJEN MERKITYKSET JA SÄVYT

Aikaisemmissa luvuissa olen jo useaan otteeseen viitannut slangisanojen merkityksiin liittyviin sävyihin. Monet uskonnollisen sanat on lainattu muista suomen kelimuodoista, siis yleiskielestä, puhekielestä, uskonnollisesta kielestä ja eri slangeista. Uskonnollista slangia näistä sanoista tekee se, että niiden merkitys on kaventunut tarkoittamaan nimenomaan jotakin evankelisluterilaiseen liittyvää. Näin on käynyt esimerkiksi Kurikassa käytetyille sotilasslangista lainatulle rippileirin päivystäjää tarkoittavalle *pässi*-sanalle ja murteista lainatulle sanalle *prötköttää* 'viettaa aikaa seurakunnan nuorisotalolla'.

Toisaalta muista kielimuodoista lainatuissa ilmauksissa on myös tapauksia, joissa ilmauksen merkitys ei ole muuttunut lainkaan, mutta ilmauksen sävy ja käyttöfunktio on eri kuin sanan normaalissa käyttöympäristössä. Parodinen sävy on esimerkiksi vanhoillislestadiolaisilta lainatussa ilmauksessa *Jumalan terve*, josta on parodioinnin korostamiseksi Kurikassa muodostettu muodot *Jumalan hen* ja *Kujalan terve*. Sana *hen* on Kurikassa käytössä nuorten tervehdyssanana, joten tässä ilmauksessa yleinen *terve*-tervehdys on korvattu omaleimaisemmalla tervehdyssanalla. *Kujalan terve* -ilmauksen etymologiaa on käsitelty jo edellisessä luvussa. *Jumalan terve* -ilmauksen käyttö normaalissa kontekstissa eli vanhoillislestadiolaisten parissa ilmaisee liikkeen jäsenten keskinäistä yhteenkuuluvuutta. Seurakuntanuorten tervehtiessä toisiaan jollakin edellä olleista varianteista on kyseessä pilailu tämän kiinteän ryhmän kielenkäytöllä, mikä taas lujittaa seurakuntanuorten keskinäistä yhteenkuuluvuutta.

Keskinäistä yhteenkuuluvuutta lujittaa myös monien yleisslangin negatiivisesti sävyttyneiden sanojen käyttäminen uskonnollisessa slangissa positiivisessa hengessä. Erityisen hyvä esimerkki tästä on sana *uskis* 'uskovainen', jonka seurakuntanuoret kokevat yleensä nuorisoslangissa olevan luokiteltavissa lähinnä haukkumasanaksi, johon liittyy se, että uskovia pidetään hieman outoina. Seurakuntanuoret itse käyttävät tätä sanaa itsestään kuitenkin positiivisessa hengessä: he ovat ylpeitä siitä, että ovat uskovia. Sanan saamat sävyt riippuvat tässä tapauksessa siitä, millaiseksi asiaksi uskovana oleminen koetaan. Henkilölle, jonka mielestä uskovana oleminen on negatiivinen asia, on myös uskovaksi

nimittäminen negatiivista. Sen sijaan niille, joille uskovana oleminen on positiivista ja jopa ylpeyden aihe, uskovaksi nimittäminen on positiivinen asia.

Sävyyron lisäksi voidaan *uskis*-sanana merkitystä seurakuntanuorten ja muiden nuorten kielenkäytössä pitää erilaisena. Seurakuntanuoret ovat hyvin tarkkoja siitä, että sanat *uskis* 'uskovainen' ja *seurisnuori* 'seurakuntanuori' tarkoittavat eri asioita. Muut nuoret sen sijaan käyttävät näitä sanoja synonyymeina. Kurikkalainen uskonnollisen slangin puhuja käyttää *seurisnuori*-nimitystä kaikista seurakunnan toimintaan osallistuvista nuorista. *Uskis*-nimitystä taas käytetään niistä, jotka ovat uskossa. Myös se tiedostetaan, että uskossa oleminen ja seurakunnan toimintaan osallistuminen eivät välttämättä ole toisiinsa sidoksissa. Seurakunnan toimintaan osallistumattomatkin voivat olla *uskiksia*, ja toisaalta kaikki seurakunnan toimintaan osallistuvat nuoret eivät ole *uskiksia*. Käsitteiden eroista on käyty keskustelua muun muassa Kurikan seurakuntanuorten epävirallisten kotisivujen vieraskirjassa Internetissä (VK).

Jonkinlaista itseironiaa on nähtävissä siinä, että uskonnollisessa slangissa kaikki uskoon tulemista ilmaisevat sanat merkitsevät yleisslangissa 'hulluksi tulemista': *hurahtaa*, *kajahtaa*, *pimahtaa* ja *seota*. Näiden ilmausten käytön taustalla on leikkittely sillä, että uskova nuori on jollakin tavalla outo ja erilainen, jopa hullu. Uskoontulo on nyky-yhteiskunnassa ja nuorten maailmassa hulluksi tulemiseen rinnastuvaa epänormaaliutta — tällaisen johtopäätöksen ainakin seurakuntanuorten kielenkäytöstä voi tehdä.

Yleisslangissa negatiivinen sävy on myös sanalla *hihhuli*. Tämä sisältää merkityksen, että sen kohde on liian innostunut jostakin asiasta eikä kontrolloi tekemisiään. Uskonnollisessa slangissa tätä sanaa, kuten edellä olleita uskoon tulemista tarkoittavia sanojakin, voidaan käyttää sävyiltään neutraalina tarkoittamaan uskovaa. Toisaalta myös uskonnollisessa slangissa *hihhuliin* saatetaan liittää negatiivinen merkityssisältö ja käyttää sitä tarkoittamaan erityisesti karismaattisten suuntien edustajaa, jonka voimakkaat uskonnolliset elämykset ja armolahjojen tavoittelu tuntuvat evankelisluterilaisesta koomiselta ja tarpeettomalta *hihhuloinnilta*. Eräs informantti liitti *hihhuli*-sanana lestadiolaisiin ja perusteli mielikuvaansa sillä, että "lestadiolaiset saavat liikutuksia". Käyttöyhteys ja puhujan äänensävy ratkaisevat, käyttääkö uskonnollisen slangin puhuja tätä ilmausta neutraalissa vai negatiivisessa sävyssä.

6. SLANGI RYHMÄKIELENÄ JA IDENTITEETIN OSANA

6.1. Slangi ryhmäkielenä

Monet kielentutkijat ovat luonnehtineet slangia epäsovinnaiseksi ryhmä- ja sosiaalimurteeksi. Perinnäisessä slangintutkimuksessa slangia on luonnehdittu jopa salakieleksi. Tällainen ajatus slangista salakielenä perustuu varmasti slangin historiaan — siihen, että slangia on pidetty alatyylisenä katupoikien ja alamaailman kielenä. Slangin yleistyessä ja sen tyyliarvon noustessa slangia on kuitenkin menettänyt salakielen luonnettaan. Viimeaikaisissa slangintutkimuksissa onkin luovuttu slangin määrittelemisestä salakieleksi. Esimerkiksi Marja Saanilahti ja Kari Nahkola ovat todenneet, ettei koululaisslangia voida pitää salakielenä (2000: 102), ja Heikki ja Marjatta Paunosen slangisanakirjassa taas todetaan jo varhaisimmasta Helsingin slangista, ettei se ollut salakieltä vaan eräänlaista esperantoa (Paunonen 2000: 15—16).

Suomalaisen slangin puhujat eivät pyri salaamaan muilta käyttämiensä slangisanojen merkityksiä, eikä slangia ei siis tulekaan pitää muut ryhmän ulkopuolelle sulkevana salakielenä, vaan pikemminkin kielimuotona, joka parhaiten palvelee tietyn ryhmän kielellisiä tarpeita. Ryhmäkielenä slangia voidaan siis pitää, ellei oteta huomioon yleisslangiin kuuluvia sanoja, joita käyttävät hyvin monenlaiset ihmiset ikään ja sosiaaliin asemaan katsomatta. Pienslangit, jollainen uskonnollinen slangia on, ovat kuitenkin joka tapauksessa ryhmäkieliä. Puhuttaessa slangista jonkin ryhmän omana kielimuotona oletetaan, että on olemassa jokin joukko ihmisiä, joita voidaan pitää enemmän tai vähemmän yhtenäisenä ryhmänä. Ryhmällä on oma identiteetti, jota sen puhuma kieli kuvastaa ja pitää yllä.

Määritelmäni mukaan uskonnollinen slangia koostuu slangisanoista, jotka jollakin tavalla liittyvät seurakuntien toimintaan. Tutkielmassani olen keskittynyt nimenomaan seurakuntien nuorten kielenkäyttöön, vaikka myös seurakuntien aikuiset saattavat slangia käyttää. Uskonnollisen slangin puhujiin kuuluvat siis tässä tutkimuksessa seurakuntanuoret, jotka osallistuvat seurakuntien järjestämään kristilliseen toimintaan — he muodostavat ryhmän, jonka kieltä uskonnollinen slangia on. Tätä ryhmää ei kaikilta osin voi

pitää yhtenäisenä, eikä uskonnollinen slangi kaikkialla ole samanlaista, mutta silti ryhmään kuuluvia yhdistävät tietyt seikat. He ovat nuoria, mikä erottaa heitä seurakuntien vanhemmista jäsenistä ja yhdistää heitä muihin nuoriin. Toisaalta he ovat mukana seurakuntien toiminnassa, mikä yhdistää heitä muunikäisiin seurakuntalaisiin.

Uskonnollisen slangin luonteeseen kuuluu, että se on tilannekieli. Se on vain yksi puhujiensa hallitsemista kielen rekistereistä. Se ei siis ole kenenkään ainut kielimuoto, vaan henkilö, joka tietyssä tilanteessa käyttää uskonnollista slangia, puhuu toisessa tilanteessa aivan eri tavalla eri ilmauksia käyttäen. Uskonnollista slangia käyttävätkin keskenään pääasiassa seurakuntien nuoret puhuessaan evankelisluterilaisuuteen liittyvistä asioista. Rekisterin valinnassa ratkaisevaa on puheenaihe sekä se, kenen kanssa puhutaan. Paikalla ei tässä ole niinkään väliä, vaan uskonnollista slangia saatetaan käyttää esimerkiksi koulussa välitunnilla puhuttaessa viikonloppusuunnitelmista tai rippileirin tapahtumista. Tällaisessa tilanteessa slanginpuhujat ymmärtävät toisiaan, mutta mikäli paikalla on nuoria, joille puheenaihe ja käytetyt ilmaukset ovat vieraita, he eivät välttämättä täysin ymmärrä, mistä puhutaan. Tämä luo slanginpuhujien välille me-henkeä. Puheenaihe on meidän juttumme, jota muut eivät juuri ymmärrä.

Kyseessä ei silti ole salakielen puhuminen, vaan pikemminkin tiettyyn ryhmään kuulumisen esiin tuominen. Sociolinguistiikan näkemys siitä, että tietty kielenkäyttö paljastaa yksilön kuuluvan tiettyyn kieliyhteisöön (Siitonen 1982 .45—46), sopii sovellettuna myös slangin puhujien kielenkäytön tarkasteluun, vaikka slangia ei erillisenä kielimuotona voidakaan pitää. Käyttämällä uskonnollista slangia puhuja tuo julki kuulumistaan seurakuntaan. Hän puhuu uskontoon ja seurakuntaan liittyvistä asioista, mutta käyttää toisaalta sananmuotoja, jotka muistuttavat mitä tahansa nuorisoslangia.

Tietynlaisella kielenkäytöllä ilmaistaan myös tietynlaisia roolia. Rooli on sidoksissa tilanteeseen. Erilaisissa tilanteissa ihmiset on asetettu tai he itse asettuvat tietynlaisiin rooleihin, joihin liittyy tietynlainen kielenkäyttö. Puhutaan kielellisistä koodeista, joita ihmisillä on lukuisia ja joita ihminen voi soveltaa vaihtelevissa tilanteissa ja vaihtelevissa rooleissa. (Kallio 1982: 34—36.) Uskonnollinen slangi on yksi tällaisista kielellisistä koodeista. Valitessaan tietyllä kerralla käyttöön kielellisistä koodeistaan juuri uskonnollisen slangin henkilö tulee julkisesti osoittaneeksi oman roolinsa tuossa tilanteessa.

Uskonnollisen slangin käytöllä hän viestii omaa rooliaan nimenomaan seurakuntanuorena. Käyttäessäni sanaa valita tässä yhteydessä en tarkoita, että puhuja tietoisesti valitsisi jonkin koodin käyttöönsä. Usein koodinvalinta on hyvinkin tiedostamatonta.

Uskonnollinen slangi kuten muutkin pienslangit syntyy kielenpuhujien ilmaisutarpeista. Slangi kuvaa puhujiensa näkökulmasta tärkeitä asioita paremmin kuin muu kieli. Uskonnollisen slangin olemassaolo osoittaa, että on olemassa tietty ryhmä, joka tällaista slangia tarvitsee. Ryhmän viestintään soveltuva kieli myös lujittaa ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sen avulla voidaan erottautua ja samaistua — siis luoda ja ilmentää omaa identiteettiä. Pitäväthän muut ihmiset yksilöä osana omaa ryhmäänsä, jos hänen puhumansa kieli muistuttaa heidän omaa kieltään (Nikanne 2002: 30). Seuraavassa tarkastelen uskonnollisen slangin leksikkoa siltä kannalta, miten siinä näkyvät slanginpuhujien ilmaisutarpeet ja identiteetti.

6.2. Me ja muut

Claes Andersson on mahtipontisesti todennut kielestä: “Alussa oli sana. Sanasta kaikki alkaa. Sanan voima on rajaton. Sanojen, kielen kautta opimme nimeämään maailman, meitä ympäröivät ihmiset, ilmiöt ja esineet, omat kokemuksemme ja tuntemuksemme. Kielen kautta eriydymme ja yksilöidymme omaksi persoonaksemme, omaksi ’itseksemme’.” (Andersson 2001: 30). Raamatullisen tyylinsä vuoksi Anderssonin käsitys tuntuu sopivan uskonnollisen slangin tarkasteluun. Andersson myös korostaa, raamatulliseen tapaan, sanan merkitystä, ja nimenomaan sana on se, mitä slangintutkija tutkii, sillä slangi poikkeaa muusta kielestä lähinnä sanastoltaan. Slangin leksikkoa tarkastelemalla uskon pystyvänä pääsemään käsiksi uskonnollisen slangin puhujien identiteettiin.

Lähtökohtanani on oletus, että slangisanojen olemassaolon taustalla on slanginkäyttäjien ilmaisutarve. Sanasto heijastaa sitä, miten slanginpuhujat maailmaa hahmottavat ja mihin he kiinnittävät huomiota. Maailman hahmottaminen taas on sidoksissa siihen, miten yksilöt näkevät itsensä ja muut. Erityisen mielenkiintoisia ovat uskonnollisen slangin sanat, jotka viittaavat ihmisiin. Näiden sanojen joukossa on sanoja,

joille yleiskielessäkin on vastineensa, mutta lisäksi on sanoja, joille yleiskielessä ei ole vastinetta. Slangisanat, joille yleiskielessä ei ole vastinetta, kertovat slanginpuhujien yleiskielestä poikkeavasta ilmaisutarpeesta, ja näin ollen ne myös kertovat slanginpuhujien tavasta hahmottaa maailmaa. Millaisia nimityksiä slangissa siis käytetään itsestä ja millaisia muista? Keitä ovat me ja keitä ovat muut?

Me ja muut -jaottelua voidaan tehdä useilla tasoilla. Yhtenä jaotteluperusteena on se, onko henkilö uskossa vai ei. Uskovasta käytetään slangissa nimitystä *uskis*. Tällä sanalla tarkoitetaan kaikkia uskossa olevia. Lisäksi slangissa on lukuisia uskovaa tarkoittavia sanoja, joissa uskon laatu on jollakin tavalla eritelty. Näitä sanoja tarkastelen tuonnempana. Uskovan vastakohtana voidaan pitää ei-uskovaa. Ei-uskoviin viittaavaa slangisanastoa ovat *bläkkis*, *eikkari*, *filistealainen*, *uskomaton* ja *uskoton*. Näistä *bläkkis* viittaa erityisesti saatananpalvojiin, muut sanat kehen tahansa, joka ei ole uskossa.

Pakana-sana, joka yleiskielessä merkitsee samaa kuin *uskomaton* (Nykysuomen sanakirja), ei uskonnollisessa slangissa ole uskovan vastakohta. *Pakana*-sanan merkitys ei uskonnollisessa slangissa liity uskonnolliseen vakaumukseen vaan seurakunnan toimintaan osallistumiseen. *Pakana* on henkilö, joka ei osallistu seurakunnan toimintaan. Sama koskee sanaa *pakanalapsi* 'nuori, joka ei osallistu seurakunnan toimintaan', jonka vastakohtana slangissa voidaan pitää ilmausta *seurisnuori* 'seurakuntanuori'. *Pakana*- ja *pakanalapsi*-sanoille on ominaista, että näitä nimityksiä saatetaan toisinaan käyttää myös seurakuntanuorista. Nimityksellä halutaan tällöin viestiä, ettei nimityksen kohteeksi joutunut ole juuri sillä hetkellä viettänyt kovin kristillistä elämää. Esimerkiksi kesällä maallisille festivaaleille osallistuvaa nuorta saatetaan nimittää *pakanalapseksi*, vaikka hän muuten olisikin seurakuntanuori ja osallistuisi seurakunnan toimintaan.

Toimintaan ja osallistumiseen perustuvia nimityksiä voidaan siis käyttää tilapäisluonteisesti. Uskossa oloon tai olemattomuuteen perustuvia ilmauksia sen sijaan ei käytetä tällä tavalla. Vakaumuksesta ei siis näy voitavan lipsua, mutta teoissa ja toiminnassa kuka tahansa voi tehdä välillä toisin kuin tavallisesti ja tämä näkyy myös nimityksien käytössä. Vaikka *pakanalapsi*-nimitystä voidaan käyttää tilapäisesti myös seurakuntanuoresta, ei *seurisnuori*-nimitystä käytetä satunnaisesta seurakunnan toimintaan osallistuvasta. Nimitys vaatii jonkinlaista sitoutumista seurakunnan toimintaan.

Kolmantena tasona jaottelussa voidaan pitää nuoria ja vanhoja. Aineiston ainut yksistään nuoriin seurakuntalaisiin liittyvä nimitys on sana *seurisnuori*. Aikuisiin seurakuntalaisiin tai uskoviin liittyvää yleisnimitystä slangissa ei ole, eikä vanhempiin seurakuntalaisiin viittaavia nimityksiäkään juuri ole. Vanhahkot naiset kirkollisilla kesäjuhlilla ovat kuitenkin sellainen ryhmä, että heidät on ollut tarve nimetä *hellehattujen-giksi*. Nimeäminen voi tässä perustua yksistään huomiota herättävään ulkonäköön, jonka perusteella tämä slanginpuhujista poikkeava ryhmä on ollut helppo nimetä — leveälieriset kesähatut ovat näkyvä nimeämisperuste ja hatut päässä istuvat naiset muodostavat oman selvästi muista erottuvan ryhmänsä. Myös toisen aikuisiin viittaavan slangisanan tarkoite on nainen, ja siinäkin nimeämisperuste liittyy ulkonäköön. *Nutturapäällä* tarkoitetaan tiukka-asenteista uskovaa naista.

Kuten edellä tuli todettua, seurakuntanuoret käyttävät itsestään yleisesti neutraalia ilmausta *seurisnuori* 'seurakuntanuori'. Tällä sanalla tarkoitetaan ketä tahansa seurakunnan toimintaan osallistuvaa nuorta. Jonkinlaista jatkuvuutta osallistumisessa kuitenkin edellytetään, että *seurisnuori*-nimitystä voidaan käyttää. Satunnainen nuortenillassa kävijä ei siis ole *seurisnuori*. Kurikassa on käytössä myös sana *toivolalainen*, jolla tarkoitetaan pelkästään kurikkalaisia seurakuntanuoria. *Toivolalainen* on henkilö, joka käy Toivolassa eli seurakunnan nuorisotalolla.

Neljäs me ja muut -jaottelu pohjautuu uskontokuntiin kuulumiseen. Slanginpuhujat ovat *evlutteja* tai *lutskuja* 'luterilaisia'. Muihin uskontokuntiin kuuluvien nimityksiä on koottuna seuraavaan taulukkoon.

aku 'adventisti'

helari, hellari, hellu, hellurei 'helluntailainen'

frelssis, prälläkkä, rälläkkä 'pelastusarmeija'

jehku, jehova, jehu 'jehovan todistaja'

katoliikki, paavilainen 'roomalaiskatolinen'

mappilainen 'mormoni (MAP = Myöhempien Aikojen Pyhien ——)'

orto, ortodixi 'ortodoksi'

vapaarikolliset, vaparit, vapikset, vapislaiset 'vapaakirkkolaiset'

Useimmat uskontokuntien ja uskontokuntiin kuuluvien nimityksistä on muodostettu yleiskielen sanasta tyypistämällä, slangijohtamisella tai vääntelyllä. Näiden sananmuodostuskeinojen käyttö selittää joidenkin tarkoitteiden saamia monia nimityksiä. Johtamalla ja tyypistämällä muodostetut slangisanat ovat tavallisesti sävyltään neutraaleja. Äänteellisellä varioinnilla muodostetut sanat sen sijaan saattavat olla sävyltään humoristisia. Tässä esimerkiksi sanat *hellurei* ja *vapaarikolliset* herättävät mielleyhtymiä, jotka eivät ole kovinkaan imartelevia. Myös sana *aku* herättää mielleyhtymiä, mutta ei välttämättä negatiivisia.

Luterilaisuuden sisälläkin tehdään jaottelua. Edellä olleisiin uskontokuntien nimityksiin rinnastuvat erilaiset herätysliikkeiden ja kristillisten järjestöjen nimitykset. Slangissa puhutaan esimerkiksi *kördeistä* 'körttiläisistä', *lestoista* 'lestadiolaisista' ja *femmalaisista* 'ns. viidenteen herätysliikkeeseen kuuluvista'. Järjestöihin tai yhdistyksiin kuulumisen perusteella nimetään muun muassa *kräsäläiset* 'kansanraamattuseuralaiset'. Järjestöjen ja yhdistysten nimityksiä taas ovat *Namika* 'NMKY = Nuorten miesten kristillinen yhdistys' ja *Kräsä* eli *Kärsä* 'Kansan Raamattuseura'.

Yhtenäisen evankelisluterilaisen uskonnollisen nuorisoslangin kannalta nämä sanat ja herätysliikkeet yleensäkin ovat ongelmallisia. Evankelisluterilaiset nuoret eivät muodosta omaa yhtenäistä joukkoaan, vaan he jakautuvat perusluterilaisiin ja eri herätysliikkeisiin kuuluviin. Eri ryhmien kielenkäytössä onkin eroja. Esimerkiksi esikoislestadiolaiset nuoret käyttävät itsestään nimitystä *meitsut* ja ja seuroista nimityksiä *bileet* tai *skabat* (Ihonen 1997: 97). Toisaalta herätysliikkeet eivät ole ainoita yhteisöjä, joissa kehittyy omaa, muiden puhumasta uskonnollisesta slangista poikkeavaa slangisanastoa. Myös eri paikkakunnilla syntyy omaa slangisanastoa (esim. Kurikan *toivolalaiset* 'kurikkalaiset seurakuntanuoret' ja *kalapaita* 'seurakuntanuorten paita, jossa on kalan kuva'). Samoin eri ikäryhmillä näyttää olevan omaa uskonnollista slangisanastoa (esim. teologian opiskelijoiden *kaapusulkeiset* 'soveltavien harjoitusten liturgiset osat').

Uskovia jaotellaan myös uskon määrän ja laadun mukaan. Seuraavaan luetteloon on koottu nimityksiä, joissa nimeäminen perustuu siihen, miten ihminen suhtautuu luterilaiseen oppiin ja tunnustukseen:

ekumaanikko 'ekumeenikko'
fundis 'fundamentalisti'
lipsu 'liberaaliteologi'
lutku 'luterilaisuutta (yli)korostava'
pystykorva(luterilainen) 'luterilaista tunnustusta (yli)korostava'

Näissä sanoissa nimeäminen tapahtuu siis suhteessa oppiin, joten sanoja voi pitää melko virallisuonteisina, vaikka slangi epävirallista onkin. *Lutku*, *pystykorva* ja *fundis* suhtautuvat oppiin hyvin tiukasti. He korostavat opillisia seikkoja ja pitävät niistä kiinni. *Ekumaanikko* taas kannattaa ekumeniaa eli kirkkojen yhtenäisyyttä. Ekumeniaa kannattava ei voi korostaa omaa oppiaan tai pitää siitä liian tiukasti kiinni, sillä jos hän tekisi niin, kirkkokuntien yhtenäisyys ei olisi mahdollista. *Lipsu* taas suhtautuu opillisiin kysymyksiin liberaalisti. Hän tulkitsee oppia omalla tavallaan eikä välttämättä pysy perinnäisessä luterilaisessa opissa ja tunnustuksessa.

Lutku- ja *pystykorva*-sanoihin näyttää ensi näkemältä liittyvän sana *jeesustelija* 'ns. lakiuskovainen, hurskastelija'. *Jeesustelija*-nimityksen taustalla ei kuitenkaan ole suhtautuminen oppiin, vaan nimeäminen perustuu enemmän ihmisen tekoihin ja toimintaan. *Jeesustelijalla* ei välttämättä ole kovin täsmällistä kuvaa luterilaisesta opista, mutta hän luulee tietävänsä, miten kristityn tulee elää. *Lutku* ja *pystykorva* sen sijaan ovat tarkkoja nimenomaan opista eivätkä niinkään konkreettisesta elämäntavasta.

Hurahtanut ja *hörhö* tarkoittavat molemmat hyvin vahvasti uskossa olevaa henkilöä. Siinä, kumpi nimityksistä kuvaa enemmän uskossa olevaa henkilöä, on slangissa vaihtelua. Keuruulainen seurakuntanuori, jolta sanat alun perin kuulin, oli sitä mieltä, että *hörhö* on vahvemmin uskossa kuin *hurahtanut*. Kurikkalaiset sen sijaan olivat sitä mieltä, että *hurahtanut* on enemmän uskossa. Kurikkalaiset myös mielsivät *hurahtanut*-sanan liittyvän vanhoihin naisiin, kun taas *hörhö*-sanaa voi käyttää minkä tahansa ikäisestä tai kumpaa sukupuolta vain olevasta. Uskon määrää arvioidaan sen mukaan, miten henkilö käyttäytyy. Uskoaan voimakkaasti esiin tuova on slangin puhujien mielestä enemmän uskossa kuin matalaa profiilia pitävä uskova. *Hörhön* ja *hurahtaneen* lisäksi uskova voidaan nimittää myös *hihhuliksi*. Tällä sanalla voidaan tarkoittaa uskova yleensä, mutta erityisesti sanaa käytetään puhuttaessa karismaattisiin suuntiin kuuluvasta ihmisestä.

Vastakohtana uskoaan voimakkaasti korostaville *hörhöille* ja *hurahtaneille* voidaan pitää henkilöä, joka ei tuo uskoaan lainkaan julki. Tällaisista henkilöistä slangista käytetään nimityksiä *kaappiuskovainen* ja *kaappari*. Nimeämisen taustalla lienee vaikuttanut muussa slangissa käytettävä salajuoppoa tarkoittava *kaappijuoppo*-ilmaus (Nurmi 1998, s. v. kaappijuoppo). Nimeäminen on kuvaannollista: usko pidetään kaapissa eli piilossa muilta, salassa.

Uskoontulo on myös asia, johon slanginpuhujat kiinnittävät huomiota. Tähän liittyviä slangisanoja ovat *mortti* 'juuri uskoon tullut henkilö' ja *sponde* 'spontaanisti, ilman käännytystä uskoon tullut henkilö'. Näillä sanoilla ei yleiskielessä ole vastinetta, joten on merkittävää, että slangiin on tällaiset sanat otettu käyttöön. Sanat ovat tosin tulleet esiin vain yksissä aineistoissa, *mortti* Keuruulta ja *sponde* Tampereelta, joten kovin laaja niiden käyttäjäryhmä ei välttämättä ole. Sellaisten slangisanojen olemassaolo, joilla yleiskielessä ei ole suoranaista vastinetta, kertoo slanginpuhujien yleiskielestä poikkeavasta ilmaisutarpeesta ja siitä, mitkä asiat slanginpuhujien huomiota kiinnittävät, mitä he pitävät tärkeänä. Näiden sanojen käyttäjille uskossaoloaika ja uskoontulon luonne ovat merkittäviä asioita, ja niiden perusteella voidaan luokitella ihmisiä.

Ihmisiin viittaavan sanaston avulla uskonnollisen slangin puhujat voivat määrittää omaa olemistaan. He voivat nimetä, keitä ja millaisia he ovat ja mitä he eivät ole. Nimeäminen auttaa rakentamaan omaa identiteettiä yksilönä ja osana ryhmää. Me ja muut - jaottelun keskeisimpinä perusteina uskonnollisessa slangissa näyttävät olevan opilliset seikat sekä toimintaan osallistuminen tai osallistumattomuus. Ihmisiä nimetään uskomisen, uskontokuntiin tai järjestöihin kuulumisen sekä seurakunnan toimintaan osallistumisen perusteella. Ikä näyttää olevan sivuseikka nimettäessä omaan ryhmään kuuluvia ja muita. Sanaston tasolla nuoret eivät siis teekään eroa vanhempiin seurakuntalaisiin, vaan erottautuminen vanhemmista tulee esiin yleisemmällä tasolla vanhempien kielestä poikkeavana kielenkäyttönä.

6.3. Uskonnollinen slangi ja muu slangi

Kari Nahkola ja Marja Saanilahti ovat määritelleet slangin seuraavasti: "Slangia käyttävä (yleensä kielenulkoisin kriteerein määriteltävissä oleva) puhujaryhmä korvaa suhteellisen vapaissa (ryhmän keskinäisissä) puhetilanteissa normaalikielen sanoja, varsinkin substantiiveja, slangisanoilla, jotka poikkeavat joko (määrätavoin) äänneasultaan tai sitten merkitykseltään normaalikielen sanastosta." (Saanilahti & Nahkola 2000: 111.) Uskonnollisessa slangissa tämä määritelmä tuntuu pitävän hyvin paikkansa.

Uskonnollista slangia puhuvat seurakuntien toiminnassa mukana olevat nuoret, joskin myös vanhemmat ihmiset. Puhujaryhmä tulee siis määritellyksi kielenulkoisen kriteerin mukaan: ryhmään kuuluvat seurakunnan toimintaan osallistuvat. Puhetilanteet, joissa uskonnollista slangia käytetään, ovat myös useimmiten vapaita; tosin tästäkin on poikkeuksia. Uskonnollista slangia voivat käyttää myös esimerkiksi erilaisten nuorisotapahtumien juontajat ja puhujat. Esiintymistilanne sellaisenaan ei ole kovin vapaa tilanne, mutta vapautta siihen tuo se, että yleisö on nuorisoa. Ryhmän keskinäisiin tilanteisiin uskonnollisen slangin puhuminen ei kuitenkaan rajoitu, vaan uskonnollista slangia puhutaan muutenkin kuin tiukasti oman ryhmän sisällä.

Sananmuodostukseltaan uskonnollinen slangi noudattaa niitä määrätapoja, joita slangisanojen muodostamiseen on totuttu liittämään. Keskeisiä sananmuodostuskeinoja ovat uskonnollisessa slangissa kuten muussakin slangissa johtaminen ja merkityksenmuutokset. Muita ovat lainaaminen, työstäminen ja erilaiset äänteelliset muokkaukset. Uskonnollisen slangin sanat muistuttavatkin hyvin paljon minkä tahansa nuorisoslangin sanoja. Tämä auttaa sanojen ymmärtämisessä. Esimerkiksi kurikkalaisnuoret onnistuivat arvaamaan melko hyvin itselleen ennestään tuntemattomien uskonnolliseen slangiin kuuluvien sanojen merkityksiä. Nahkola ja Saanilahti ovatkin todenneet, että kielenpuhujalla lienee rekisteröitynä suuri joukko slangijohtimia, joiden avulla hän voi tunnistaa itselleen vieraita slangisanoja tai muodostaa itse uusia (Saanilahti & Nahkola 2000: 90).

Uskonnollisen slangin käyttäjillä kuten muillakin on siis rekisteröitynä tapoja, joiden avulla uusia slangisanoja voidaan synnyttää. Slangisanoja ei voikaan

muodostaa miten tahansa, vaan on käytettävä sellaisia keinoja, joiden avulla muodostettuja slangisanoja muiden on mahdollista ymmärtää. Sananmuodostuskeinoja on siis rajallinen määrä. Tämä vaikuttaa siihen, että uskonnollisen ja muun slangin sananmuodostuskeinot ovat hyvin samanlaisia. Määritelmän mukaista on myös se, että aineistojeni sanoista suurin osa on substantiiveja.

Sanaston aihepiirit uskonnollisessa slangissa kuitenkin poikkeavat esimerkiksi Nahkolan käsittelemästä koululaisslangista. Määritelmäni mukaan uskonnollista slangia ovat seurakuntien toimintaan liittyvät sanat. Tämän määritelmän johdosta jäävät uskonnollisen slangin ulkopuolelle monet nuoriso- tai koululaisslangin keskeisistä aihepiireistä, esimerkiksi sellaiset koululaisslangissa tavalliset tabuaiheet kuin alkoholi ja sukupuolielämä. Samalla tavalla nämä alueet kuitenkin jäänevät monien muidenkin pienslangien ja varsinkin erikoisalojen slangien ulkopuolelle. Tabuaiheeksi uskonnollisessa slangissa voi luonnehtia kirosanoja. Seurakuntanuoretkaan eivät tule tyystin toimeen ilman voimasanoja, mutta heidän käyttämänsä sanat poikkeavat siitä, millaisia sanoja nuoret muuten käyttävät.

Sukupuolielämään ja alkoholiin liittyvien sanojen sijasta uskonnollisessa slangissa on kristinuskoon liittyvää sanastoa, jollaista muussa nuorisoslangissa ei ole. Uskonnollisessa slangissa nimetään esimerkiksi Jumalaa, Jeesusta, enkeleitä sekä Raamattua ja sen osia.

Toisaalta selviää yhtymäkohtiakin muun slangin ja uskonnollisen slangin aihepiirien välillä on. Esimerkiksi koululaisslangeissa olevia opettajien nimityksiä voisi uskonnollisessa slangissa ajatella vastaavan seurakunnan työntekijöiden nimitykset kuten *varkkari* 'varhaisnuorisotyöntekijä' tai *pastilli* 'pappi'. Samaan tapaan kuin muussa slangissa luokitellaan ihmisiä esimerkiksi *streittareihin* 'Straight edge -aatteen kannattajiin' tai *tekkareihin* 'diplomi-insinööriopiskelijoihin', luokitellaan uskonnollisessa slangissa ihmisiä *eikkareihin* 'ei-uskoviin', *lutskuihin* 'luterilaisiin' tai *pakanalapsiin* 'nuoriin, jotka eivät osallistu seurakunnan toimintaan'.

Määritelmänsä täydennyksenä Saanilahti ja Nahkola toteavat slangin käytöllä pyrittävän luomaan ja pitämään yllä slangin käyttäjien yhteenkuuluvuuden tunnetta (Saanilahti & Nahkola 2000: 111). Tämä pätee myös uskonnolliseen slangiin. Uskon-

nollisen slangin puhuminen luo me-henkeä niin sanaston tasolla kuin yleisemmällä pelkäs-tään slangin puhumiseen liittyvällä tasolla. Esimerkiksi kurikkalaisnuoret, joiden kanssa keskustelin, totesivat, että “slangin puhumista ei vaadita keltään, mutta silti sitä kummasti kaikki puhuu“ (Maa). Seurakunnan toimintaan mukaan tuleva omaksuu nopeasti käyttöönsä uusia sanoja. Vanhempien seurakuntanuorten puheen ymmärtäminen auttaa uutta tulijaa sopeutumaan joukkoon, joten vaikka kukaan ei vaadikaan tiettyjen sanojen osaamista tai käyttämistä, slangisanoja opitaan ja niitä aletaan käyttää.

Ulkoisesti uskonnollinen slangi muistuttaa hyvin paljon mitä tahansa muuta slangia. Sisällöltään, siis sanaston aihepiireiltään, uskonnollinen slangi kuitenkin poikkeaa joiltakin osin muusta slangista. Puhumalla uskonnollista slangia seurakuntien nuoret siis samaistuvat monella tavalla muihin nuoriin ja erottautuvat vanhemmista seurakuntalaisista, mutta toisaalta uskonnollisen slangin puhuminen myös yhdistää seurakuntanuoria vanhempiin seurakuntalaisiin ja erottaa heitä muista nuorista.

6.4. Uskonnollinen slangi ja uskonnollinen kieli

Päivikki Suojanen määrittelee uskonnollisen kielen järjestelmäksi, jota “puhutaan, luetaan, kirjoitetaan tai/ja tulkitaan sakraaliksi koetussa tapahtumassa tai sellaisessa tilanteessa, missä kosketellaan sosiaalisen ryhmän ja yksilön pyhiksi ja uskonnollisisältöisiksi mieltämiä tajunnansisältöjä ja aiheita“ (Suojanen 1975: 231). Olennaista uskonnollisessa kielessä on tämän määritelmän mukaan siis pyhyys. Pyhyden tuntemus johtaa siihen, että uskonnollinen kieli on hyvin vakiintunutta ja hitaasti muuttuvaa. Vaikka kristityt eivät ajattelekaan Raamatun suoraan olevan Jumalan kirjoittamaa tekstiä, koetaan Raamattu ja sen sisältö muuttumattomaksi ja pyhäksi. Kristinusko on kirjauskonto, jossa kielen merkitys korostuu — Raamatun mukaan jopa koko maailma on luotu sanan voimalla.

Vakiintunut ja hitaasti muuttuva uskonnollinen kieli ja nopeasti muuttuva slangi tuntuvat sopivan huonosti yhteen. Uskonnollisessa slangissa kuitenkin yhdistyy piirteitä näistä molemmista. Edellä toin esiin uskonnollisen slangin slangimaisia piirteitä, ja

tässä luvussa yritän luoda kuvaa uskonnollisen slangin uskonnolliseen kieleen liittyvistä piirteistä.

Markku Ihonen toteaa uskonnollisia kielipelejä käsittelevässä artikkelissaan, ettei eri kristillisten yhteisöjen välillä ole yhteisymmärrystä edes keskeisten käsitteiden kuten *rukoilla* tai *kaste* merkityksestä. Kullakin uskonnollisella yhteisöllä on hänen mukaansa oma erityinen kielipelinsä eli eri yhteisöissä suhde todellisuuden ja sanojen välillä on erilainen. (Ihonen 1997: 93—94.) Edes perinnäinen uskonnollinen kieli ei siis ole yhtenäinen, vaan siinä on omat alalajinsa. Uskonnollista slangia voidaankin pitää yhtenä uskonnollisen kielipelin muotona, joka ei ole sen kummallisempi kuin muutkaan uskonnolliset kielipelit.

Monet uskonnollisen slangin sanojen tarkoitteista ovat samoja kuin muun uskonnollisen kielen sanojen tarkoitteet. Uskonnollisella slangillakin siis puhutaan pyhiksi koetusta asioista. Tällaisia ovat esimerkiksi Jumalaa, rukoilemista tai uskoon tuloa tarkoittavat sanat. Eri uskonnollisten yhteisöjen välillä näiden ilmiöiden ja asioiden nimeämisessä on eroja. Uskonnollisessa slangissakin niille on omat nimityksensä. Pyhistä asioistakin voidaan siis puhua slangia käyttäen esimerkiksi sanoilla *Jumppu* 'Jumala', *tehdä käsitöitä* tai *pistää nakit ristiin* 'rukoilla' ja *hurahtaa* 'tulla uskoon'. Vaikka slangisanat voivatkin olla humoristisia, ne eivät silti vähennä tarkoitteiden pyhyttä. Uskoontulo on pyhä kokemus, nimittäin sitä sitten *uudestisyntymiseksi* (Ihonen 1997: 94) tai *pimahtamiseksi*.

Uskonnollisessa slangissa on muitakin yhtymäkohtia uskonnolliseen kieleen kuin samat sanojen tarkoitteet. Perinnäisestä uskonnollisesta kielestä on uskonnolliseen slangiin lainattu ilmauksia. Esimerkiksi vanhoillislestadiolaisten perinteistä *Jumalan terve-tervehdystä* saattaa Kurikassa käyttää aivan tavallinen evankelisluterilainen nuori. Myös sellaiset uskonnollisesta kielestä lähtöisin olevat sanat kuin *filistealainen*, *pakana* ja *Taivas* ovat päätyneet uskonnolliseen slangiin tarkoittamaan 'ei-uskovaa', 'henkilöä, joka ei osallistu seurakunnan toimintaan' ja tiettyä seurakunnan leirikeskuksen huonetta.

Uskonnollinen slang on kuitenkin laajempi ilmiö kuin tiukan määritelmän mukainen uskonnollinen kieli. Uskonnollisen slangin kaikkien sanojen tarkoitteita ei voi pitää pyhinä, eikä näitä sanoja aina käytetä pyhiksi koetuissa yhteyksissä. Slangi kuuluukin vapaampiin puhetilanteisiin kuin uskonnollinen kieli. Uskonnollisen slangin tapahtumia ja

toimintamuotoja tarkoittavien sanojen tuskin voidaan ajatella liittyvän kovinkaan pyhiksi koettuihin asioihin, vaikka ne seurakunnan toimintaan liittyvätkin.

Päivikki Suojanen liittää yhdeksi uskonnollisen kielen piirteeksi sen, että uskonnollisen kielen hallitseminen on edellytys osallistumiseen yhteisössä (Suojanen 1975: 231). Uskonnollisesta slangista näin ei voida ajatella. Vaikka uskonnollisella slangilla onkin merkitystä puhujaryhmän yhteenkuuluvuuden tunteelle, ei uskonnollisen slangin osaamista pidetä ryhmän toimintaan ja viestintään osallistumisen edellytyksenä, mikä tuli todettua jo edellä. Sen sijaan Suojasen käsitys, että ”kielen hallinta antaa tunteen yhteisöön tai alayhteisöön kuulumisesta“ (Suojanen 1975: 231) pitää paikkansa uskonnollisessa slangissakin. Uskonnollisen slangin hallitseminen antaa tunteen siitä, että kuuluu samaan ryhmään muiden tällä tavalla puhuvien kanssa. Myös Suojasen käsitykseen siitä, että kielen avulla voidaan kuvata uskonnollisia rooleja (Suojanen 1975: 232), voi yhtyä. Uskonnollisen slangin sanoilla, joilla tarkoitetaan ihmisiä, voi slanginpuhujaa määrittää omaa itseään ja omaa rooliaan. Tiettyjen sanojen avulla slanginpuhujaa voi määrittellä, mitä hän on ja mitä hän ei ole, ja näin rakentaa omaa rooliaan uskovana tai seurakunnan jäsenenä.

Uskonnollinen slangi ei siis poikkeakaan uskonnollisesta kielestä niin paljon kuin voisi kuvitella. Uskonnollista slangia voi pitää jopa yhtenä uskonnollisena kielipelinä muiden joukossa, sillä siihen kytkeytyy monia uskonnolliseen kieleen liitettyjä seikkoja. Uskonnollisen kielen hidas muuttuminen ja toisaalta slangille ominainen nopea muuttuminenkaan eivät ole ristiriidassa toistensa kanssa. Slangi ammentaa uusia sanoja aikaisemmasta kielestä ja muokkaa vanhoja sanoja uusiin asuihin. Täysin uutta sanastoa uskonnollisessa slangissa on vain vähän. Slangi myös ammentaa perinteestä aivan kuten uskonnollinen kielikin — slangi vain ammentaa paitsi uskonnollisen kielen perinteestä myös slangiperinteestä, mikä saa uskonnollisen slangin näyttämään erilaiselta verrattuna muuhun uskonnolliseen kieleen.

7. PÄÄTÄNTÖ

Työssäni olen tarkastellut uskonnollista slangia monista näkökulmista. Aineistonani on ollut 374 uskonnollisen slangin sanaa. Aineiston sanat ovat Kurikan evankelisluterilaisen seurakunnan nuorilta itse keräämiäni, Olli Seppälän Kotimaa-lehdessä järjestämän slangisanakeruun tuotoksia, Hanna Tarvaisen Tampereelta proseminaarityötään varten keräämiä sanoja sekä satunnaisia muualla kuulemiäni ja näkemiäni uskonnollisen slangin sanoja.

Olen tarkastellut uskonnollisen slangin sanaston aihepiirejä, sanastolähteitä ja sananmuodostusta sekä nimeämisperusteita ja sanojen merkityksiä ja sävyjä. Yhtenä tutkimuskysymyksenäni on ollut myös, miten uskonnollinen slangi suhteutuu muuhun slangiin ja perinnäiseen uskonnolliseen kieleen. Tähän kysymykseen liittyy myös uskonnollisen slangin merkitys identiteetin ja ryhmähengen muodostumisessa.

Sananmuodostukseltaan uskonnollinen slangi muistuttaa mitä tahansa nuorisoslangia. Uskonnolliseen slangiin saadaan sanoja perinnäisillä slangisanojen muodostuskeinoilla eli johtamalla, ty pistämällä, muulla äänneasujen muokkaamisella, merkityksenmuutoksina sekä lainaamalla muista kielistä ja kielimuodoista. Lainaminen muista kieli-
muodoista näyttää kuitenkin perifeeriseltä sanastolähteeltä. Enemmän käytetään slangijoh-
tamista ja merkityksenmuutoksia.

Paljon sanoja lainataan muista suomen kielen muodoista, kuten murteista, uskonnollisesta kielestä ja slangista. Lainattuja sanoja käytetään joko merkitykseltään muuttuneina (esim. *pingviini* 'pappi', *Viljasilo* 'Tampereen Kalevan kirkko'), merkitykseltään kaventuneina (esim. *pässi* 'rippileirin päivystäjä') tai siten, että sanaa käytetään eri sävyssä kuin alun perin (esim. *hurahtaa* 'tulla uskoon'). Sekä merkityksenmuutoksissa että kaikenlaisessa sanojen äänteellisessä varioinnissa näyttää jonkin verran vaikuttavan pyrkimys humoristisuuteen. Tosin tässä suhteessa neutraalejakin sanoja on slangissa paljon. Varsinkin slangijohdimmilla muodostetut sanat ovat tavallisesti neutraaleja, ne eivät synnytä humoristisia assosiaatioita. Erilaiset väännökset sen sijaan usein ovat humoristisia. Esimerkiksi papin nimittäminen *pingviiniksi* antaa papista humoristisen kuvan. Kanttorin nimitys *kanttura* taas on pejoratiivinen.

Slangisanaston nimeämisperusteina olen erotellut ulkonäön, toiminnan sekä aseman tai suhteen johonkin. Lisäksi on muutamia satunnaisesti käytettyjä nimeämisperusteita ja edellisten yhdistelmiä. Ulkonäön perusteella nimettyjä ovat esimerkiksi sanat *siipiveikko* 'enkeli' ja *hellehattujengi* 'vanhat naiset kirkollisilla kesäjuhlilla'. Toiminnan perusteella nimettyjä taas ovat esimerkiksi *kirstukiuru* ja *raatorastas* 'kanttori', sillä ne kuvaavat kanttorin tekemää musiikkiin liittyvä työtä. Suhteeseen perustuvia nimityksiä ovat *isot* ja *pienet*, joilla tarkoitetaan rippileirin ryhmänohjaajia ja rippileiriläisiä.

Uskonnollisen slangin sanasto liittyy tälle slangille antamani määritelmän mukaan seurakunnan toimintaan. Erilaiset seurakunnan toimintatapojen nimitykset ovatkin slangissa yksi sanaston aihepiireistä. Osa tähän aihepiiriin kuuluvista sanoista on kerännyt runsaasti myös synonyymeja. Esimerkiksi raamattuhetkeä nimitetään *ruttujutuksi*, *ruttupii-riksi* ja *rutturingiksi* ja rukoushetkeä *rukariksi*, *rukkariksi* ja *rukikseksi*. Varsinkin Kurikan aineistossa on paljon erilaisia paikannimiä. Paikannimissä on sekä yleisnimiä, kuten *takkis* 'takkahuone', että erisnimiä, kuten *Arska* 'Mikael Agricolan kirkko'. Yleisnimen luonteiset paikannimet saavat tarkan merkityksensä käyttöyhteydessään.

Keskeinen osa uskonnollista slangia ovat erilaiset kristillisiin käsitteisiin, henkimaailmaan ja Raamattuun liittyvät sanat. Erityisesti nämä sanat liittyvät uskonnollista slangia muuhun uskonnolliseen kieleen. Näillä sanoilla puhutaan pyhiksi koetuista asioista, vaikka sanat sinänsä voivat olla humoristisia ja epäpyhän oloisia. Esimerkiksi ilmauksilla *pistää nakit ristiin* ja *tehdä käsitöitä* arkistetaan pyhäksi luonnehdittava asia, rukoileminen. Jumalan nimityksillä, kuten *Jullijalli* ja *Jumppu*, slanginpuhujat viestivät läheistä suhdettaan Jumalaan. Sama koskee Jeesuksesta käytettyjä nimityksiä.

Ihmisten nimeäminen on sekä uskonnollisessa että muussa slangissa tavallista. Uskonnollisessa slangissa nimetään seurakuntien työntekijöitä ja Raamatun henkilöitä. Lisäksi nimetään erilaisia uskovia ja ei-uskovia sekä eri kirkkokuntiin järjestöihin ja herätysliikkeisiin kuuluvia. Tällaiset ihmisiä tarkoittavat slangisanat ovat identiteetin muodostamisen ja ryhmähengen luomisen kannalta tärkeitä. Niiden avulla voidaan nimetä, keitä itse ollaan ja keitä muut ovat.

Uskonnollinen slangi on ilmiönä hyvin mielenkiintoinen. Siinä yhdistyy piirteitä kahdesta sangen erilaisesta kielimuodosta, konservatiivisesta uskonnollisesta kielestä sekä nopeasti muuttuvasta slangista. Työssäni olen todennut, että sanojen ulkoasultaan uskonnollinen slangi liittyy muuhun slangiin, kun taas sanaston aihepiirit liittävät sen uskonnolliseen kieleen. Seurakuntanuorten uskonnollinen slangi kytkeekin seurakuntanuoret toisaalta seurakuntien aikuisiin ja toisaalta niihin nuoriin, jotka eivät seurakunnan toimintaan osallistu.

Uskonnollinen slangi tuntuu kiinnostavan kielentutkijoiden lisäksi myös muita ihmisiä. Uskonnollisen slangin tutkimusta olisikin syytä jatkaa, sillä oma työni jää lähinnä keskustelunavaukseksi tämän pienslangin tutkimukseen. Lisää tutkimusta kaivataan esimerkiksi juuri uskonnollisen slangin ja uskonnollisen kielen suhteesta. Myös tarkempaa analyysiä eri sanojen käytön laajuudesta ja eri paikkakuntien ja seurakuntien omaleimaisesta uskonnollisesta slangisanastosta olisi syytä tehdä. Tällainen tutkimus kertoisi varmasti paljon myös slangin ja ryhmähengen muotoutumisen suhteesta.

LÄHTEET

Aineslähteet

Har = Kurikan evankelisluterilaisen seurakunnan nuorten uskonnollista slangisanastoa.
Harjoitustyö: Jyväskylän yliopisto, kielten laitos.

Kot = Olli Seppälältä 26.4.2001 sähköpostitse saamani sanakokoelma lukijoiden Kotimaa-lehden toimitukseen lähettämistä sanoista.

Kur = Muiden aineistojen ja kurikkalaisten seurakuntanuorten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta täydennetty Kurikan aineisto.

Maa = Kahden kurikkalaisen seurakuntanuoren kanssa 15.3.2001 Kurikassa käymäni seurakuntanuorten kiroilua ja muuta kielenkäyttöä koskenut keskustelu.

Muu = Vuosien 1999 ja 2002 välillä erilaisissa kristillisissä tapahtumissa ja satunnaisissa tilanteissa kuulemiani sanoja sekä kristillisissä julkaisuissa näkemiäni sanoja.

Tou = Viiden kurikkalaisen seurakuntanuoren kanssa 23.5.2001 Kurikassa käymäni keskustelu uskonnollisen slangin sanojen tuntemiseen liittyen.

Tre = Hanna Tarvaiselta 13.5.2001 sähköpostitse saamani seurakuntaslangin sanasto. Sanasto liittyy Tarvaisen Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksella tekemään seurakuntaslangia käsitelleeseen proseminaaritutkielmaan.

VK = Epävirallisten Toivola-sivujen vieraskirja. <http://gamma.nic.fi/~uskikset>, huhtikuu 2002.

Voimasanat: Vaihtoehtoisten voimasanojen luettelo. <http://gamma.nic.fi/~historia.html>, 7.3.2001.

Muut lähteet

Andersson, Claes 2001: Kieli vallan, manipulaation, tiedon ja luovuuden välineenä. — Kieli on ihmisen peili. Seminaari s. 29—34. Euroopan kulttuurisäätiön Suomen osasto, Helsinki.

Hiltunen, Paavo 1996: Toronto-ilmio läpivalaisussa. Länsi-Suomen ev.lut. Kirjakustannus, Lappi.

Ihonen, Markku 1997: Uskonnolliset kielipelit. Vallankäyttöä ja identiteetin vahvistamista. — Kielen vallassa. Näkökulmia politiikan, uskonnon ja julkishallinnon kieleen s. 91—103. Toim. Jari Stenvall ja Matti Mälkiä. Tampereen yliopisto.

Jes. 54:5,6 = Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käytäntöön ottama suomennos.

- Kallio, Jussi** 1982: Kielen monet kukat. — Kirjoituksia puhekielestä. Turun puhekielen projektin julkaisuja 1 s. 19—42. Toim. M. K. Suojanen. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 14.
- Kari, Erkki** 1993: Naulan kantaan. Nykysuomen idiomisanakirja. Otava, Helsinki.
- Karttunen, Kaarina** 1979: Nykyslangin sanakirja. WSOY, Porvoo—Helsinki—Juva.
 ————— 1989: Stadi on hervoton pleisi. — Nykysuomen sanavarat s. 148—164. Toim. Jouko Vesikansa. WSOY, Porvoo—Helsinki—Juva.
- Koivisto, Jouko** 1997: Nimestään paikka tunnetaan. — Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle s. 286—293. Toim. Ilkka Nummela. JYY:n kotiseutusarja 33. Jyväskylä.
- Komulainen, Timo; Peltola, Lauha; Perälä, Maaria; Ranta, Iiri; Ripatti, Jaakko; Särkiö, Riitta; Tiensuu, Kyllikki** 1998: Seurakuntalaisen käsikirja. Edita, Helsinki.
- Koski, Mauno** 1992: Erilaisia metaforia. — Metafora. Ikkuna kieleen ja kulttuuriin. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 869 s. 13—32. Toim. Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne ja Tiina Onikki. Suomalaisen Kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Lehtinen, Raija** 1996: Abloy aukene! Lyhennesanoja asiattylin rajan molemmilta puolin. — Kielen kannoilla. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 20 vuotta s. 76—89. Toim. Ritva-Liisa Pitkänen & Helena Suni & Satu Tanner. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 86. Edita, Helsinki.
- Leino, Pentti** 1983: Ajaako suomen kieli ajattelemaan suomalaisesti? — Nykysuomen rakenne ja kehitys 1. Näkökulmia kielen rakenteisiin s. 190—208. Toim. Auli Hakulinen & Pentti Leino. Tietolipas 93. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Nahkola, Kari** 1999a: Nykyslangin sananmuodostusoppia. — Virittäjä 103 s. 195—219. Kotikielen seura, Helsinki.
 ————— 1999b: Koululaisslangin sanastolähteistä. — Virittäjä 103 s. 619—623. Kotikielen seura, Helsinki.
- Nikanne, Urpo** 2002: Äidinkielen merkitys ihmiselle. — Äidinkielen merkitykset s. 16—34. Toim. Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen ja Tiina Onikki Rantajääskö. Suomalaisen Kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Nurmi, Timo** 1998: Uusi suomen kielen sanakirja. Gummerus, Jyväskylä—Helsinki.
- Nykysuomen sanakirja** 1992: I—VI. WSOY, Porvoo—Helsinki—Juva.
- Olli, Raili** 1986: Yleiskielestä poikkeava sanasto jyvaskyläläisten ja eteläpohjalaisten puhekielessä. — Nykysuomalaisen puhekielen murros. Jyväskylän osatutkimus, raportti 4 s. 1—32. Toim. Aila Mielikäinen. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 32.
- Paunonen, Heikki & Paunonen, Marjatta** 2000: Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja. WSOY, Porvoo—Helsinki—Juva.
- Saanihahti, Marja & Nahkola, Kari** 2000: Suomalainen slangi kielellisenä ja sosiaalisena ilmiönä. — Sananjalka 42. Suomen Kielen Seuran vuosikirja s. 87—112. Suomen Kielen Seura, Turku.
- Seppälä, Olli** (toim.) 1999: Onks kirkkis jo raamikses? — Kotimaa 23.4.1999 s. 18—19. Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa, Helsinki.

- 2000: Stadilaisten katkismus. Kirjapaja, Helsinki.
- 2001: Luukkaan evankeliumi slangiks skrivattuna. Kirjapaja, Helsinki.
- Siitonen, Kirsti** 1982: Dialektologian ja sosiolingvistiikan suhteesta. — Kirjoituksia puhekielestä. Turun puhekielen projektin julkaisuja 1. s. 43—58. Toim. M. K. Suojanen. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 14.
- Suojanen, Päivikki** 1975: Uskonnollinen kieli. — Uskonnollinen liike. Suomalaisia tapaustutkimuksia s. 230—260. Toim. Juha Pentikäinen. Tietolipas 74. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Vesikansa, Jouko** 1978: Johdokset. Nykysuomen oppaita 2. WSOY, Porvoo—Helsinki—Juva.

LIITE 1: Kurikan aineiston sanastoa

apupässi 'apupäivystäjä leirillä'
 Beissarit 'gospelyhtye Bass N' Helen'
 chatte (kirosana)
 eikkari 'ei-uskova'
 eka Moos 'ensimmäinen Mooseksen kirja'
 enklu 'enkeli'
 enkuli 'enkeli'
 festari 'festivaali'
 harza 'hartaus'
 Heinis 'Heinäkallion leirikeskus Kangasalla'
 hellari 'helluntailainen'
 hihhuli 'uskova; erityisesti karismaattisten suuntien edustaja'
 hihhuloida 'ylikristillistää'
 hombre (kirosana)
 hurahtaa 'tulla uskoon'
 hurahtanut 'vahvasti uskossa oleva henkilö'
 Hydis 'Hyde Park -tapahtuma'
 hörhö 'vahvasti uskossa oleva henkilö'
 isonen 'ryhmänohjaaja leirillä'
 iso 'ryhmänohjaaja leirillä'
 Issee 'Jumala'
 jammata 'soitella hengellistä musiikkia'
 jatkis 'jatkorippileiri'
 jeesustelija 'ns. lakiuskovainen'
 jeesustella 'paheksua muiden syntisyyttä'
 jehova 'jehovan todistaja'
 Jeppe 'Jeesus'
 Jesse 'Jeesus'
 Jobu 'gospeltanssiryhmä Joy Bubbles'
 joikkarit 'Joy Bubblesien harjoitukset; Joy Bubbles'
 Jooseppi 'Joosef'
 Joykkarit 'gospeltanssiryhmä Joy Bubbles'
 Jullijalli 'Jumala'
 Jumalan hen (tervehdys)
 Jumalan terve (tervehdys)
 jumis 'jumalanpalvelus'
 Jumppu 'Jumala'
 kajahtaa 'tulla uskoon'
 kalapaita 'Kurikan seurakuntanuorten paita, jossa on kalan kuva'
 Katakombi 'Saukkorannan leirikeskuksen urheiluvälinevarasto'
 Kaukis 'Kaukaluodon leirikeskus Vaasassa'
 kei 'kirosana'
 kelli 'kirosana'
 kiekoniska 'diakonissa'
 kirkkis 'kirkkoherra'
 konfis 'konfirmaatio'
 Kräsä 'Kansan Raamattuseura'
 kräsäläinen 'kansanraamattuseuralainen'
 Kujalan terve (tervehdys)
 kurkkukööri 'kirkkokuoro'
 Kökkis 'Kaukaluodon leirikeskus Vaasassa'

Kökkäpaikka 'Kaukaluodon leirikeskus Vaasassa'
 Köklootti 'Kaukaluodon leirikeskus Vaasassa'
 körde 'körttiläinen'
 lesta 'leiriavustaja'
 lesta 'lestadiolainen'
 Luksus 'Saukkorannan leirikeskuksen huone'
 Luola 'poikatyön tilat Kurikan seurakuntakeskuksessa'
 lutka (kirosana)
 lutku 'luterilainen'
 Läävä 'Saukkorannan leirikeskuksen huone'
 MN-festarit 'Maata näkyvissä -festivaali'
 monttubileet 'hautajaiset; siunaustilaisuus'
 muistelot 'Euroopan matkan muistelutilaisuus'
 NA-ilta 'nuorten aikuisten ilta'
 nakki 'nuorten aikuisten toiminta'
 nissa 'diakonissa'
 notskipaikka 'nuotiopaikka Saukkorannan leirikeskuksessa'
 ohjus 'nuoriso-ohjaaja'
 pakana 'henkilö, joka ei osallistu seurakunnan toimintaan'
 pakanalapsi 'nuori, joka ei osallistu seurakunnan toimintaan'
 Pave 'Paavali'
 Paven preivit 'Paavalin kirjeet'
 perskules (kirosana)
 Pervola 'Toivolan yläkerran huone'
 pienet 'leiriläiset rippileirillä'
 Piipeli 'Raamattu'
 pimahtaa 'tulla uskoon'
 pirru (kirosana)
 piruntorjuntapatteri 'kirkko'
 pistää kännyt ristiin 'ruveta rukoilemaan'
 pits (kirosana)
 pitää jamit 'järjestää hengellinen musiikkipainotteinen tilaisuus'
 poikis 'poikakerho'
 prötköttää 'viettää aikaa Toivolassa'
 Punainen 'punakantinen Nuoren seurakunnan veisukirja'
 Punainen kirja 'punakantinen Nuoren seurakunnan veisukirja'
 Punaisten lyhtyjen alue 'Toivolan yläkerran huone'
 Punakantinen 'punakantinen Nuoren seurakunnan veisukirja'
 pyhis 'pyhäkoulu'
 pässi 'päivystäjä'
 raa (kirosana)
 raamis 'raamattuhetki/-tunti'
 raamislainen 'raamattuhetken osallistuva'
 riihari 'riihikirkko'
 riihis 'riihikirkkojumalanpalvelus'
 ripari 'rippileiri'
 riparilainen 'rippileiriläinen'
 ripariralli 'laulukierros rippileiriläisten koteihin konfirmaatiopäivänä'
 riparirunsa 'laulukierros rippileiriläisten koteihin konfirmaatiopäivänä'
 ripazu 'rippileiri'
 rippi (kirosana)
 rippiralli 'laulukierros rippileiriläisten koteihin konfirmaatiopäivänä'
 Rodarit 'gospelyhtye Rod of Moses'

rou (kirosana)
rovis 'rovastikunnallinen nuortenilta'
rukari 'rukoushetki'
Ruskis 'Ruskaretki Raamattuun -tapahtuma'
Ruttu 'Raamattu'
ruttupiiri 'raamattuhetki/-tunti'
rutturinki 'raamattuhetki/-tunti'
Saukkis 'Saukkorannan leirikeskus'
seota 'tulla uskoon'
senaatti 'seurakuntanuorten päättävä ryhmä'
senaattori 'senaatin jäsen'
seuris 'seurakuntakeskus'
seurisnuori 'seurakuntanuori'
Siikkari 'Siionin kannel'
siipiveikko 'enkeli'
siu 'siunaus'
siukkis 'siunaus'
siukku 'siunaus'
siusiu 'siunaus'
Slummi 'Saukkorannan huone'
taa (kirosana)
taatana (kirosana)
Taivas 'Saukkorannan huone'
takkis 'takkahuone'
Terävä 'Saukkorannan huone'
Terävä pää 'Saukkorannan huone'
toivolalainen 'kurikkalainen seurakuntanuori'
tou (kirosana)
tuomaslainen 'tuomasmessun valmisteluun ja toteutukseen osallistuva henkilö'
tuomaslainen 'tuomasmessussa kävijä'
tsyrkka 'kirkko'
tyttis 'tyttökerho'
Tziisus 'Jeesus'
uskis 'uskovainen'
ussa 'uskonto-oppiaine koulussa'
UT 'Uusi testamentti'
vapari 'vapaakirkkolainen'
vihtahousu 'paholainen'
virsari 'virsikirja'
visukinttu 'paholainen'
Yläkerran isäntä 'Jumala'

LIITE 2: Muiden aineistojen sanastoa

Kot = Olli Seppälältä 26.4.2001 sähköpostitse saamani sanakokoelma lukijoiden Kotimaa-lehden toimitukseen lähettämistä sanoista.

Muu = Vuosien 1999 ja 2002 välillä erilaisissa kristillisissä tapahtumissa ja satunnaisissa tilanteissa kuulemiani sanoja sekä kristillisissä julkaisuissa näkemiäni sanoja.

Tre = Hanna Tarvaiselta 13.5.2001 sähköpostitse saamani seurakuntaslangin sanasto. Sanasto liittyy Tarvaisen Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksella tekemään seurakuntaslangia käsitelleeseen proseminaaritutkielmaan.

aku 'adventisti' (Kot)

Arska 'Mikael Agricolan kirkko' (Kot)

batmanviitta 'papin musta viitta' (Kot)

Beissarit 'gospelyhtye Bass N' Helen' (Tre)

Betsku 'Betania-rukoushuone Keuruulla' (Muu)

bläkkis 'saatananpalvoja' (Kot)

bönata 'rukoilla' (Kot, Muu)

bönäri(t) 'rukoushetki' (Kot, Muu)

Deikkari 'radio Dei' (Kot)

diahepo 'diakoni' (Kot)

diaprojektori 'diakoniatyön suunnittelija' (Tre)

dokki 'dynaamisen opetuslapseuden ryhmä' (Muu)

eikkari 'ei-uskova' (Kot, Muu)

ekumaanikko 'ekumeenikko' (Kot)

ensku 'enkeli' (Tre)

enkuli 'enkeli' (Kot, Tre)

erkkari 'erityisnuorisotyöntekijä' (Kot)

eukkarikassi 'EU:n ruoka-apupaketti' (Kot)

femma 'ns. viidenteen herätysliikkeeseen kuuluva' (Kot)

femmalainen 'ns. viidenteen herätysliikkeeseen kuuluva' (Kot)

filistealainen 'ei-uskova' (Muu)

Frelssis 'Pelastusarmeija' (Kot)

funkku 'fundamentalisti' (Kot)

harhautus 'hartaus' (Kot, Tre)

helari 'helluntailainen' (Kot)

hellari 'helluntailainen' (Kot, Muu, Tre)

hellehattujengi 'vanhat naiset kirkollisilla kesäjuhilla' (Kot)

hellu 'helluntailainen' (Kot)

hellurei 'helluntailainen' (Kot, Tre)

hihhuli 'uskova; erityisesti karismaattisten suuntien edustaja' (Kot)

hihittäjä 'Toronton herätykseen kuuluva' (Kot)

hiippari 'hiippakuntasihtööri' (Kot)

Hiltsu 'kristillinen kirja-musiikki-Hilden Tampereella' (Tre)

hurahtaa 'tulla uskoon' (Kot, Tre)

hurahtanut 'vahvasti uskossa oleva henkilö' (Muu)

IK 'Iso Kirja -opisto Keuruulla' (Muu)

Ilmari 'Ilmestyskirja' (Kot)

Ilmis 'Ilmestyskirja' (Kot)

iltis 'iltahartaus' (Kot, Tre)

Iso kirja 'Raamattu' (Muu, Tre)

isonen 'ryhmänohjaaja rippileirillä' (Kot, Muu, Tre)

jatkis 'jatkorippileiri' (Kot, Tre)

jeesustella 'hurskastella; ottaa kaksinaismoralistinen näkökanta' (Kot, Tre)
 jehku 'jehovan todistaja' (Kot)
 jehova 'jehovan todistaja' (Kot, Muu, Tre)
 jehu 'jehovan todistaja' (Kot)
 Jeppe 'Jeesus' (Kot, Muu)
 Jesse 'Jeesus' (Kot, Muu)
 jumis 'jumalanpalvelus' (Kot, Muu, Tre)
 Jumppu 'Jumala' (Kot)
 Junntilan talo 'Kirkkohallitus Helsingin Satamakadulla' (Kot)
 kaappari 'henkilö, joka ei tuo uskoaani julki' (Kot)
 kaappiuskovainen 'henkilö, joka ei tuo uskoaani julki' (Tre)
 kaatajapappi 'pappi, jonka rukouksen voimasta rukoiltava kaatuu' (Tre)
 kajahtaa 'tulla uskoon' (Kot)
 kalmiston nestori 'haudankaivaja' (Kot)
 kanttorin kuntopyörä 'harmoni' (Kot, Tre)
 kanttura 'kanttori' (Kot)
 kartsakirkko 'kadulla järjestettävä nuorten hartaus' (Kot)
 karvakorva 'paholainen' (Tre)
 kauniaislainen 'suomenraamattuopistolainen' (Kot)
 kesägeologi 'kesäteologi' (Kot)
 kiittimet 'kätet rukouksessa' (Tre)
 kirkkis 'kirkkoherra' (Kot)
 kirkkis 'uskovainen' (Tre)
 Kirkkis 'Kirkko ja kaupunki -lehti' (Kot)
 Kirkko ja Kuponki 'Kirkko ja kaupunki -lehti' (Kot)
 kirstukiuru 'kanttori' (Kot)
 kohjus 'vapaaehtoinen kerhonojaja' (Kot)
 konffa 'konfirmaatio' (Kot)
 konfis 'konfirmaatio' (Tre)
 Kristika 'Nuorten miesten kristillinen yhdistys' (Kot)
 Kräsä 'Kansan Raamattuseura' (Kot, Muu, Tre)
 kräsäläinen 'kansanraamattuseuralainen' (Kot, Muu)
 KT 'Kirkon tiedotuskeskus' (Kot)
 Kurkku ja kuponki 'Kirkko ja kaupunki -lehti' (Kot)
 Käräsä 'Kansan Raamattuseura' (Kot)
 körde 'körttiläinen' (Kot)
 Körttis 'heränneiden ylioppilaskoti Helsingissä' (Kot)
 L-aktiivinen 'vanhoillislestadiolainen' (Kot)
 laskea matkasauva 'kuolla' (Kot)
 lauteet 'kuorokoroke kirkossa' (Kot)
 leipä 'hengellinen opetus' (Tre)
 lessu 'lestadiolainen' (Kot, Tre)
 lesta 'lestadiolainen' (Muu)
 lestantti 'lestadiolainen' (Kot)
 lestis 'lestadiolainen' (Kot)
 Lestis 'Lestadiolainen ylioppilaskoti Helsingissä' (Kot)
 lipsu 'liberaaliteologi' (Kot)
 Luola 'Kangasalan seurakunnan nuorisotoimisto' (Tre)
 lutku 'luterilaisuutta (yli)korostava' (Kot, Tre)
 lutsku 'luterilainen' (Kot)
 läpäri 'lähetysseurakunta' (Kot, Muu)
 maata näkyvissä 'osallistua Maata näkyvissä -festivaaleille' (Muu)
 mannis 'raamatunkohdan sisältävä pieni paperi' (Tre)

mappilainen 'mormoni' (Kot)
 medis 'meditaatio' (Kot)
 monttubileet 'hautajaiset; siunaustilaisuus' (Kot)
 monttukeikka 'hautaus' (Tre)
 mortti 'juuri uskoon tullut henkilö' (Muu)
 muistelot 'rippileirin syystapaaminen' (Kot)
 muistelut 'rippileirin syystapaaminen' (Kot)
 mustakaapu 'pappi' (Kot)
 Mustakantinen 'Raamattu' (Muu)
 Mustis 'Mustasaari' (Kot)
 nahjus 'nuoriso-ohjaaja' (Kot)
 NA-ilta 'nuorten aikuisten ilta' (Tre)
 Namika 'Nuorten miesten kristillinen yhdistys' (Kot)
 nissa 'diakonissa' (Kot)
 nuokkari nuorisotoimisto' (Kot)
 nutturapää 'tiukka-asenteinen uskovainen (nainen)' (Kot, Tre)
 ohjus 'nuoriso-ohjaaja' (Kot)
 olla pässinlihaa 'olla vahvasti tai selvästi uskossa' (Muu)
 orto 'ortodoksi' (Kot)
 ortodixi 'ortodoksi' (Kot)
 paavilainen 'katolilainen' (Kot)
 pastilli 'pappi' (Kot)
 Pave 'Paavali' (Kot)
 Peeveli 'Paavali' (Kot)
 Piipeli 'Raamattu' (Kot)
 pimahtaa 'tulla uskoon' (Tre)
 pingviini 'pappi' (Tre)
 piruntorjuja 'sotilaspappi' (Kot)
 piruntorjunta 'puolustusvoimien hengellinen työ' (Kot)
 piruntorjuntabunkkeri 'moderni kirkkorakennus' (Kot, Tre)
 pistää kännyt ristiin 'rukoilla' (Muu)
 pistää nakit ristiin 'rukoilla' (Muu)
 Pli 'Paavali' (Kot)
 popcornia 'rukoilu ääneen satunnaisessa järjestyksessä' (Kot)
 Prälläkkä 'Pelastusarmeija' (Kot)
 Punainen (kirja) 'Nuoren seurakunnan veisukirja' (Kot)
 pyhis 'pyhäkoulu' (Kot, Tre)
 pyhäri 'pyhäkoulu' (Kot)
 pystykorva (luterilainen) 'luterilaista tunnustusta (yli)korostava' (Kot)
 pysytellä taivaskanavalla 'rukoilla' (Kot, Tre)
 pönttö 'saarnatuoli' (Kot)
 raamis 'raamattuhetki' (Kot, Muu, Tre)
 raamislainen 'raamattuhetkeen osallistuva' (Kot)
 raatorastas 'kanttori' (Kot)
 riihis 'riihikirkko' (Tre)
 ripari 'rippileiri' (Kot, Muu, Tre)
 rippis 'rippileiri' (Kot, Tre)
 rovis 'rovastikunnallinen nuortenilta' (Muu)
 rukari 'rukoushetki' (Kot)
 rukis 'rukoushetki' (Tre)
 rukkarit 'rukoushuone' (Tre)
 ruksa 'rukoushuone' (Tre)
 ruksailla 'rukoilla' (Muu)

ruksata 'rukoilla' (Tre)
 ruksia 'rukoilla' (Kot)
 ruksiaiset 'kastetilaisuus' (Tre)
 ruksu 'rukoushetki' (Kot)
 Ruttu 'Raamattu' (Kot, Muu, Tre)
 ruttujuttu 'raamattuhetki' (Kot)
 ruttustaa 'pitää raamattuhetki' (Muu)
 Rälläkkä 'Pelastusarmeija' (Kot)
 räpylöidä 'rukoilla' (Kot)
 Saarnaajamalli 'suurikokoinen löysäkantinen Raamattu' (Kot)
 Sana 'Raamattu' (Tre)
 Sanis 'Sanan talo, Kansan Raamattuseuran Helsingin toimipiste' (Kot)
 sarkofagotti 'kanttori' (Kot)
 seistä piilossa 'olla osallistumatta Maata näkyvissä -festivaaleille' (Muu)
 seota 'tulla uskoon' (Kot, Tre)
 Sesari 'Espoon seurakuntasanomat' (Kot)
 seukka 'seurakunta' (Muu)
 seukkari 'seurakunta' (Kot)
 seukkari 'seurakuntatalo' (Kot)
 seukkari 'seurakunnan nuorisotila' (Kot)
 seurakuntahyytymä 'seurakuntayhtymä' (Tre)
 seuris 'seurakunta' (Kot)
 seuris 'seurakuntatalo' (Kot)
 seuris 'seurakuntakoti' (Tre)
 siekkari 'sielunvihollinen' (Kot)
 sielunhöylä 'virsikirja' (Kot, Muu)
 Siikkarit 'Siionin virret' (Kot)
 siipiveikko 'enkeli' (Tre)
 Sininen 'Sininen kirja -laulukirja' (Kot)
 Sisis 'Suomen kirkon Sisälähetysseuran oppilaitos' (Kot)
 siukkenderit 'siunaus' (Muu)
 siukkis 'siunaus' (Kot, Muu, Tre)
 siukku 'siunaus' (Muu)
 skriba 'rippileiri' (Kot)
 skribari 'rippileiri' (Kot)
 SKSK 'Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliitto' (Kot)
 SKS-maailma 'Suomen kirkon Sisälähetysseuran oppilaitos' (Kot)
 sokeripala 'papin arkipuvun pantakauluksen valkoinen osa' (Kot, Tre)
 solu 'pieni raamatturyhmä' (Tre)
 sponde 'spontaanisti uskoon tullut henkilö' (Kot)
 suvikset 'suvisurat' (Tre)
 Taivaan hyvä isäntä 'Jumala' (Muu)
 takkis 'takkahuone' (Muu)
 tehdä käsitöitä 'rukoilla' (Kot)
 tehdä käsitöitä 'tehdä ristinmerkkejä' (Kot)
 temppelelvis 'pappi' (Kot)
 temppelelimanni 'kanttori' (Kot, Tre)
 todistaa 'kertoa uskostaan' (Kot)
 tulinen 'vahva usko' (Muu)
 tulla pystymetsästä 'tulla mukaan seurakunnan toimintaan ilman seurakuntaan liittyvää taustaa' (Muu)
 tuomaslainen 'tuomasmessuun osallistuva' (Kot, Muu)
 tuomaslainen 'tuomasmessun toteutukseen osallistuva maallikko' (Muu)
 traku 'uskonnollinen lentolehtinen' (Kot)

tsyrkka 'kirkko' (Kot)
tyttis 'tyttökerho' (Kot, Tre)
Tziisus 'Jeesus' (Kot)
tämän maailman herra 'paholainen' (Tre)
tämän maailman ruhtinas 'paholainen' (Tre)
uskis 'uskovainen' (Kot, Muu, Tre)
uskomaton 'ei-uskova' (Tre)
uskoton 'ei-uskova' (Tre)
ussa 'uskonto-oppiaine koulussa' (Kot, Tre)
vapaarikollinen 'vapaakirkkoon kuuluva henkilö' (Kot, Muu)
vapari 'vapaakirkkoon kuuluva henkilö' (Kot)
vapis 'vapaakirkkoon kuuluva henkilö' (Tre)
varkkari 'varhaisnuorisotyöntekijä' (Kot)
varttis 'nuorten lyhyt hartaustilaisuus kirkossa' (Kot)
veisuuastia 'virsikirja' (Kot, Muu)
vihtahousu 'paholainen' (Tre)
Viljasiilo 'Tampereen Kalevan kirkko' (Tre)
virsari 'virsikirja' (Kot)
virtasisko/-veli 'eri uskontosuuntien heittelemä henkilö' (Kot)
virtsari 'virsikirja' (Kot)
visukinttu 'paholainen' (Tre)
Yläkerta 'Jumala' (Tre)